

THE BOOK WAS DRENCHED

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_190317

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No ٢٩٤٥ - ٩ Accession No ١٤١٤٤

Author ابو الله محمد

Title احوال الامام محمد بن ابي النور

This book should be returned on or before the date last marked below.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 بِحَمْدِ اللَّهِ الْمُسْتَعِينِ

کما یر کتاب مفید مشتمل بر فوائد عید المہادی الی سبیل السیدہ برسم

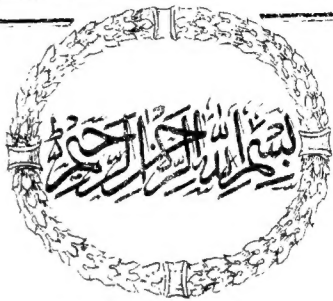
بِأَنوارِ التَّحِيَّاتِ

أَدَلِّ التَّحِيَّاتِ

از تصانیف بحر النور شریعت پناہ طریقت دستگاہ عارف امام مولانا
 حاجی خان حضرت محمد انوار اللہ سابقین علیہ السلام نور ربی المطاہ فیضیت جماعت علیہ
 حسب منظور می عالم ربانی و عارف حقانی عالیجناب فضیلت انساب
 مولانا حبیب الرحمن خاص صاحب شرف انبی صلیہ و صوابات ذکر من عید الشانہ العلوم
 باہتمام مولوی خانقاہ محمد ولی الدین قادری

حضر مولانا محمد علی صاحب العلوم
 مولانا محمد علی صاحب العلوم
 مولانا محمد علی صاحب العلوم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا
 ومولانا محمد وآله واصحابه اجمعين - اما بعد
 پوشيده نيت كه فضيلت يكمال انسان از علم است
 كما قال الله تعالى هل يستوى الذين يعلمون والذين
 لا يعلمون وقال النبي صلى الله عليه وسلم طلب العلم
 افضل عند الله من الصلوة والصيام والحج والجمادى
 سبيل الله تعالى طب وابن عبد البر عن انس قال قال صلى الله عليه وسلم

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلوة والسلام
 على سيدنا محمد
 وآله واصحابه
 اجمعين

الفاء الجاء في ادق التوحيد

انما هو في ادق التوحيد
 الجاء في ادق التوحيد
 الفاء في ادق التوحيد

انما هو في ادق التوحيد
 الجاء في ادق التوحيد
 الفاء في ادق التوحيد

نفيلت علم

ما سلام فضیلت عالم به جا بود
خیانت کر صلیبی

برای رسیدن به تعالی

دواہل آسمانیہ

مدرسہ اسلامیہ

ن فرستاد و دعا

استغفار بکینہ

کتابخانه

سورابعلی

والسلام فضل العالم على العابد كفضل على ادنكم
ان الله عز وجل وملائكته واهل السموات والارضين
حتى النمل في سجودها حتى المموت يصلون على معلم الناس الخير
ت عن ابي امامة **وقال** عليه الصلوة والسلام بحالسة العمل
عبادة **وقال** عليه الصلوة والسلام اكرموا العلماء
فانهم ورثة الانبياء فمن اكرمهم فقد اكرم الله ورسوله خط
عن جابر **قال** عليه الصلوة والسلام من استقبل العمل
فقد استقبلني ومن زار العلماء فقد زارني ومن جالس
العلماء فقد جالسني ومن جالسني فكأنما جالس ربي الرافي
عن مجزيين حكيم عن ابيه عن جده **وقال** عليه الصلوة والسلام
كل كلمة يسبحها الرجل خير له من عبادة سنة والجلوس
ساعة عند ذاكرة العلم خير من عتق رقبة الديلمي عن ابي
وقال عليه الصلوة والسلام ربا ابا هريرة علم الناس القرآن

نستین عباد علیہ

طه و نسر و نین

سندھ کے انگریزوں کے خلاف

انبیاء و رسول

مَدَامُ الْوَحِيدِ

١٠٠

الحمد لله

من اے عباد اللہ!

انسان کے لئے دوسرے کے لئے

کے ذہن کا

بایں شکر

سید بن ابی طالب علیه السلام

مجلس

الحمد لله

انجمن دانش

کے ساعت و

انجمن

بن غلام

١٥٠

1

رَتَعْلِمُهُ فَإِنَّكَ إِن مِتَّ وَانْتَ كَذَلِكَ لَرَأَيْتَ الْمَلَائِكَةَ قَبْرَكَ
 كَمَا تَرَى الْبَيْتَ الْحَقِيقَ أَبُو نَصْرٍ السَّيْفِيُّ فِي الرَّحَابَةِ وَقَالَ
 سُخْرِيْبُ خَطَّابِ بْنِ النَّجَّارِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَنْ أَنَسٍ **قَالَ رَسُولُ اللَّهِ**
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلَّهِ عَرْشَ وَجَلٍ هَلِيْنَةٌ تَحْتَ الْعَرْشِ
 مِنْ مَسَكٍ أَذْوَ عَلَى بَاطِحِهَا مَلَكٌ يَنَادِي كُلَّ يَوْمٍ أَلَمْ يَأْمُرْ زَارَ الْعَرْشِ
 فَقَدْ زَارَ الرَّبَّ وَمَنْ زَارَ الْأَنْبِيَاءَ فَقَدْ زَارَ الرَّبَّ وَمَنْ
 زَارَ الرَّبَّ فَلَهُ الْجَنَّةُ رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ فِي الْفَرْدِ وَسَوْفَ قَالَ
 عَلِيُّ الصَّلَوَةُ وَالسَّلَامُ عَنْ أَبِي ذَرٍّ فِيهِ **أَيْضًا قَالَ عَلِيُّ الصَّلَوَةُ**
 وَالسَّلَامُ لَمْ تَعْبُدْ بَغَيْرِ فَقَعَكَ الْحِمَارُ فِي الطَّاسُونِ حَلَّ عَنْ وَائِلَةَ
 ذَكَرَهُ فِي كُنْزِ الْعَمَالِ أَحْمَلُ كَمَالِ فَضِيلَتِ عِلْمِ الْأَحَادِيثِ مَذْكُورٌ
 وَدِكْرُ أَحَادِيثِ كِصْفِ أَصْحَابِهَا شَوَارِهُ اسْتَبَاحُ وَجْهِهِ ثَابِتٌ أَمَّا
 مَعْلُومٌ اسْتَبَاحُ كِصْفِ عِلْمِ بَرِّهِ اسْتَبَاحُ اسْتَبَاحُ اسْتَبَاحُ اسْتَبَاحُ
 مَقْصُودُ الْأَزَالِ اسْتَبَاحُ اسْتَبَاحُ اسْتَبَاحُ اسْتَبَاحُ اسْتَبَاحُ

بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ

بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ

بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ

بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ

بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ
 بِمَا مَوْذُوْنٌ بِسَمِيعِ الْمَوْزُونِ

وبالجان است وقال عليه الصلاة والسلام تعلموا
 ما تشتم ان تعلموا فلن ينفعكم الله بالعلم حتى تعلموا
 بما تعملون عدا خط ابن عساكر عن ابي الدرداء كذا في كثر العلم
 وفيه ايضا قال عليه الصلاة والسلام تعلموا من العلم
 ما تشتم فوائده لا تخرجوا مجمع العلم حتى تعلموا ابو الحسن
 بن الاخرم المديني في اماليه عن انس وفيه ايضا قال
 عليه الصلاة والسلام من تعلم حديثين اثنين ينفع بهما
 نفسه ويعلمهما غيره وينتفع به كان خيرا له من عبادة
 ستين سنة الديلمي عن البراء وفيه ايضا قال عليه الصلاة
 والسلام اخاف على امتي ثلاثا ضلالة الاهواء واتباع
 الشهوات في بطون والفروج والغفلة بعد المعرفة الحكيم
 والبعوى وابن منذر وابن قانع وابن شاهين وابو نعيم
 عن ابيه وفيه ايضا قال عليه الصلاة والسلام اذا علم العا

من زود على الصلوة والسنن
 من خفا بيبا بيبو
 يكين خفا بيبا بيبو
 نفع نيبا بيبو
 ما زود على الصلوة والسنن
 من زود على الصلوة والسنن

من زود على الصلوة والسنن

من زود على الصلوة والسنن
 من زود على الصلوة والسنن
 من زود على الصلوة والسنن

من زود على الصلوة والسنن
 من زود على الصلوة والسنن
 من زود على الصلوة والسنن

فلم يعمل كان كالمصباح يضيئ للناس ويحرق نفسه ابن قانع
 في معجمه عن سليلك العطفاني ومبعناه طب عن ابي برزة
 وعن جنادة وفيه ايضا قال عليه السلام والصلوة والسلام
 اشهد الناس عذابا يوم القيامة عالم لم ينفعه علمه لم
 عدا هب عن ابي هريرة وفيه ايضا قال عليه السلام والصلوة والسلام
 ان اناسا من اهل الجنة يطلعون الى اناس من اهل النار فيقولون
 بمر دخلتم النار فوالله ما دخلنا الجنة الا بما تعلمنا منكم
 فيقولون انا كنا نقول ولا نفعل طب عن الوليد بن عقبة
 وفيه ايضا قال عليه السلام والصلوة والسلام سئل الناس شئ اس
 العلماء في الناس البراز عن معاذ وفيه ايضا قال عليه السلام
 والسلام لنا نبي على الناس نهمان يتعلمون فيه القرآن فيعلمونه
 ويقرؤون ثم يقولون قد قرأنا وعلمنا فمن ذا الذي هو خير
 منا فهل في اولئك من خير قالوا يا رسول الله ومن اولئك قال

که چند روز از این
 که در این روز از این
 که در این روز از این
 که در این روز از این
 که در این روز از این
 که در این روز از این
 که در این روز از این
 که در این روز از این

دو روز شدید حاله
 بخت رسیدیم به این
 از شما هم خوشتر
 خواهند گفت که با این
 و من که در این

الحمد لله الذي جعل
 من ذرئته نبيين
 عليهما السلام
 من ذرئته عليهما السلام
 البتة فخرنا بهما
 و هو من قرآننا
 و بيا مؤمنه آتوا

و این است که این
 که از ما بهتر است
 باید در این
 است صحابین
 کردند این است
 یا رسول الله فرمود
 اولئك منكم

اولئك منكم واولئك هم وقود النار طب عن ابن عباس طب
 عن امر الفضل فيه ايضاً قال عليه الصلاة والسلام الايمان
 والعمل شريكان في قرآن لا يقبل الله احدهما الا صاحبه لك
 في تاريخه واللدلي عن علي رضي الله عنه وفيه ايضاً **فقال**
 عليه الصلاة والسلام لا يؤمن احدكم حتى يكون هواه
 بتعالها جعلت به الحكيم وابوالنضر السنجي في الابانة وقال
 حسن غريب والخطيب عن ابن عمر چوں دانسته شد که علم بغير
 عمل وبال است وخال پس ضرور شد که بعد از علم اهم تهات که
 هر آنچه از قرآن و حدیث دانسته شد بران عمل کرده شود حالا باید دانست
 که عمل عبارت از کار است که میکند آدمی با اختیار یک مسوب است
 بوسه و آن کار عام است ازین که از دل صادر شود یا جوارح
 پس اعمال بر دو قسم باشند اعمال قلبی و اعمال جوارح و هر یکی
 ازین دو قسم نیز منقسم بر دو قسم اند وجودی و عدمی افعال جوارح

آنها از شما هستند و آنها
 جنت می باشد
 از خود ایمان و عمل
 هر دو مقارن یکدیگر را باید
 و جوارح در یک مرتبه
 می شوند حق تعالی یکجا
 بنسبند و یکسان قبول

فی السیاسة
 فی السیاسة
 فی السیاسة

فی السیاسة
 فی السیاسة
 فی السیاسة

فی السیاسة

وجودی مثل نماز است و روزہ و حج و زکوٰۃ و جہاد کسب حلال
 کفاح امر بالمعروف نہی عن المنکر اصلاح بین الناس ادا فی التبت
 سیکند و قار اظہار شکر و صبر و راستی گفتار و ایفای وعدہ صلی
 رحمی عزالت سفارش بکار خیر قبول عذر و آراہ حاجت روائی
 و افعال جوارح عدی مثل ترک دروغ و شرب خمر و غیبت و کس
 احوال و اسرار و تبذیر دنیا و غش و ریا و نفاق و ظلم و کفر
 و تہمت و دورویی و محش و بدگوئی و استہزاء و مسخرگی و لایقینی
 اذیت رسانی و مراو جہال و افعال قلب و جودی مثل ایمان بر
 وحدانیت و رسالت و قرآن و انجیل صلی اللہ علیہ وسلم خبر آں
 دادہ اند و محبت خدا و رسول استقامت توکل رضا بالقضاء
 تسلیم غوث رجا حیا تواضع خشوع خشیتہ زہد رحم شکر صبر
 قناعت - اخلاص سخاوت شجاعت توبہ و افعال قلبی عدی
 مثل ترک خشم و نخل و حسد و عداوت و حرص و ریا و طول الی

سب جاه و بگمانی و یأس از رحمت و آسن از غضب و تقالی
 و دلیل بر اینکه دل هم مثل جوارح مصدر اعمال است بر این شریف
 است لا یؤاخذکم الله باللغو فی ایمانکم و لکن یتو اذکم
 بما کسبت قلوبکم و این حدیث شریف **قال** رسول الله صلی الله علیه و آله
 علیه و سلم افضل الاعمال ایمان بالله و مرسله ثم جهاد فی
 سبیل الله ثم حج عمر و رجم - ح - م - ت - ن - حب عن ابی
 هریرة حم ط حب عن عبد الله بن سلام مرسله فی کفر العلماء
 بلکه فی تحقیقت نشاء جمله اعمال جوارح عمل قلبی است چه تا وقتیکه
 در دل علم کاری نشود و نفع ضرر آن نداند آدمی اراده و عزم آن
 نمی کند. و هیچ فعل معتد به از جوارح او صادر نمی شود و پس فعل قلب
 در همه افعال معتد به مقدم باشد و مدار صحت و فساد جمله اعمال بر
 فعل قلبی است. فی البدایه النبیة للامام الشافعی **قال**
 رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ان الله تعالی لا ینظر الا صورکم

له مراد باینکه خداست تقالی
 و مراد از الله که بکنان مرادند
 می فرمود باینکه که تقالی جلال

می کنند ۱۱
 انوار البیضاء فی احوال القلوب
 بلکه فرمود علی الصلاه و السلام فعل
 علی ایمان است جهاد رسول او
 پس جهاد و در راه خداست
 پس هر چه ببرد ۱۲
 که فرمود فی جهاد تقالی
 صورت

درست است که در بیان او
 در خودین تا آنکه بیان او
 راست شود و حق شود بیان
 راست شود و حق شود بیان
 درست است که در بیان او
 در خودین تا آنکه بیان او
 راست شود و حق شود بیان
 راست شود و حق شود بیان

ولا الى اجسامكم ولا الى اموالكم ولكن ينظر الى قلوبكم رواه
 وفي كثر العمل **قال رسول الله صلى الله عليه وسلم** لا ايمان لمن
 لا امانة له والذى نفس محمد بيده لا يستقيم دين حتى يستقيم
 لسانه ولا يستقيم لسانه حتى يستقيم قلبه الحديث طبع عن
 ابن مسعود **قال عليه الصلوة والسلام** من حضر معصية
 فكورها فكما غاب عنها ومن غاب عنها فوضيها فكانه حاضرا
 حق عن ابى هريرة روى وفيه ايضا من شهد امر افكره كان
 كمن غاب عنه ومن غاب عن امر فرضى به كان كمن شهد روى
 عن السيد الحسين فيه ايضا **قال عليه الصلوة والسلام**
 من اصابهم وهمه الهموى ثم اصاب فيما بين ذلك ذنبا غفر له
 ابن عساكر عن ابن عباس **قال عليه الصلوة والسلام**
 والله لقد سبوا الى جنات عدن اقواما كانوا اكثر لنا
 صلوة ولا حياء ما ولا اعتارا اول كنهم عقلا عن الله وعظمة

له وروى عن الصادق
 واسمهم سبكه در بعض
 نظراته ودر زمانه که
 غایت است از او وکی
 ۱۰
 غایب شد از آن که در بعض
 از آن گویا حاضر است
 علیه وروى هر چه که در بعض
 است از بعضی که در بعض
 غایت شد نظرات کردی

شود و در بعضی که در بعض
 غایت شد نظرات کردی
 غایت شد نظرات کردی
 غایت شد نظرات کردی

11

[illegible]

ان كان هذا الغيري ولا قبل اليوم من العمل لا ما كان اتبعي
 به وحج كرقط عن انس وفيه ايضا عن ابن مسعود انه سئل
 هلك من لم يامر بالمعروف ولم ينه عن المنكر فقال لا ولكن هلك
 من لم يعرف بقلبه معروفا ولم يذكر بقلبه منكرا من لم يعبر
 في الفتن وفي البدن لم يذكر قال عليه الصلوة والسلام بكاء
 المؤمن من قلبه وبكاء الكافر من هامته رواه الطبراني وكثير العلماء
 عن ابي ابن لعب وعن رجل من آل الحكم بن ابي العاص
 ان النبي صلى الله عليه وسلم صلى بالناس فقرأ سورة فغفل
 منها آية فما لهم من ترك شيئا فسكتوا فقال ما بال اقوام
 يقرأ عليهم كتاب الله فيدبرون ما قرء عليهم فيه لا ما ترك
 اخذ اكانت بنو اسرائيل خرجت خشبة الله من قلوبهم وشبهه
 ابا احمد ان الله عز وجل لا يقبل من احد علم حتى يشهد
 بقلبه ما يشهد به لذه الدليلي عن ميمون ابن عمار قال نزل

ان كان هذا الغيري ولا قبل اليوم من العمل لا ما كان اتبعي
 به وحج كرقط عن انس وفيه ايضا عن ابن مسعود انه سئل
 هلك من لم يامر بالمعروف ولم ينه عن المنكر فقال لا ولكن هلك
 من لم يعرف بقلبه معروفا ولم يذكر بقلبه منكرا من لم يعبر
 في الفتن وفي البدن لم يذكر قال عليه الصلوة والسلام بكاء
 المؤمن من قلبه وبكاء الكافر من هامته رواه الطبراني وكثير العلماء
 عن ابي ابن لعب وعن رجل من آل الحكم بن ابي العاص
 ان النبي صلى الله عليه وسلم صلى بالناس فقرأ سورة فغفل
 منها آية فما لهم من ترك شيئا فسكتوا فقال ما بال اقوام
 يقرأ عليهم كتاب الله فيدبرون ما قرء عليهم فيه لا ما ترك
 اخذ اكانت بنو اسرائيل خرجت خشبة الله من قلوبهم وشبهه
 ابا احمد ان الله عز وجل لا يقبل من احد علم حتى يشهد
 بقلبه ما يشهد به لذه الدليلي عن ميمون ابن عمار قال نزل

ان كان هذا الغيري ولا قبل اليوم من العمل لا ما كان اتبعي
 به وحج كرقط عن انس وفيه ايضا عن ابن مسعود انه سئل
 هلك من لم يامر بالمعروف ولم ينه عن المنكر فقال لا ولكن هلك
 من لم يعرف بقلبه معروفا ولم يذكر بقلبه منكرا من لم يعبر
 في الفتن وفي البدن لم يذكر قال عليه الصلوة والسلام بكاء
 المؤمن من قلبه وبكاء الكافر من هامته رواه الطبراني وكثير العلماء
 عن ابي ابن لعب وعن رجل من آل الحكم بن ابي العاص
 ان النبي صلى الله عليه وسلم صلى بالناس فقرأ سورة فغفل
 منها آية فما لهم من ترك شيئا فسكتوا فقال ما بال اقوام
 يقرأ عليهم كتاب الله فيدبرون ما قرء عليهم فيه لا ما ترك
 اخذ اكانت بنو اسرائيل خرجت خشبة الله من قلوبهم وشبهه
 ابا احمد ان الله عز وجل لا يقبل من احد علم حتى يشهد
 بقلبه ما يشهد به لذه الدليلي عن ميمون ابن عمار قال نزل

حاشية

ان كان هذا الغيري ولا قبل اليوم من العمل لا ما كان اتبعي
 به وحج كرقط عن انس وفيه ايضا عن ابن مسعود انه سئل
 هلك من لم يامر بالمعروف ولم ينه عن المنكر فقال لا ولكن هلك
 من لم يعرف بقلبه معروفا ولم يذكر بقلبه منكرا من لم يعبر
 في الفتن وفي البدن لم يذكر قال عليه الصلوة والسلام بكاء
 المؤمن من قلبه وبكاء الكافر من هامته رواه الطبراني وكثير العلماء
 عن ابي ابن لعب وعن رجل من آل الحكم بن ابي العاص
 ان النبي صلى الله عليه وسلم صلى بالناس فقرأ سورة فغفل
 منها آية فما لهم من ترك شيئا فسكتوا فقال ما بال اقوام
 يقرأ عليهم كتاب الله فيدبرون ما قرء عليهم فيه لا ما ترك
 اخذ اكانت بنو اسرائيل خرجت خشبة الله من قلوبهم وشبهه
 ابا احمد ان الله عز وجل لا يقبل من احد علم حتى يشهد
 بقلبه ما يشهد به لذه الدليلي عن ميمون ابن عمار قال نزل

حدیفته و سلمان رضی الله عنهما علی نبطیة فقال لها هل
 ههنا مكان طاهر نصلي فيه فقالت النبطیة طهر قلبك فقال
 احدهما للاخر خذها حکمة من قلب كافر رواه ابو نعیم ۷۰
 المحلیة ازین آیات و احادیث معلوم شد که مدار اعمال بر دل است
 و دل هر کس یکسان نیست بعض نرم می باشند و بعض سخت چنانچه
 این آیه شریفه بدان اشارت میدارد **قال تعالی ثم**
قست قلوبکم من بعد ذلك فی کالجحارة او اسفل
قسوة

و قال تعالی فاعمالکم لاجصار و لکن تعمی القلوب الی فی الصد
و قال النبی صلی الله علیه و سلم سنة اشیاء یحیط الاحمال
الاستغفال بعبوب الخلق و قسوة القلب و حب الدنیا و قلة
الحیا و طول الامل و ظالمه لا ینتهی رواه الدیلمی مرفوعاً ذکره
 الامام الشعری فی البدایه المنیر و عن عامر الثقفی قال قال

حدیث سلمان رضی الله عنهما
 بخاندان نبطیة فی امره و قد مر
 گفتند که اینجا جایی است
 است که در آن نماز کنیم
 زین گفت دل خود را پاک کن
 از آن گفت چگونه از دل پاک
 این گفت راغبیر ۱۲

۱۳

این سخن از امام احمد
 نقل شده و این است
 سنگ است یا خشت و زان
 علی ایضا فی توحید و ان
 ایضا فی توحید و ان
 میباشند ۱۲

علاهی است و این سخن از
 یکند استقال بعبوب خلق
 و قسوة قلب و حب دنیا
 و قسوة قلب و حب دنیا
 غلبه از قسوة
 باز فی ۱۲

در شان صاحب غرض ص ۳۰
 کلام این که گفته شد
 در شان صاحب غرض ص ۳۰
 کلام این که گفته شد
 در شان صاحب غرض ص ۳۰
 کلام این که گفته شد

عَمَّا وَاللَّهِ لَقَدْ لَانَ قَلْبِي فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى لَمْ يَوْأَلَيْنِ مِنْ
 الْهَبْدِ وَلَقَدْ أَشْتَدَّ قَلْبِي فِي اللَّهِ حَتَّى لَمْ يَوْأَلْشِدَّ مِنَ الْحَجَرِ وَ
 ابْنُ نَعِيمٍ فِي الْحَلِيَّةِ وَچُونِ مَعْلُومٍ شَدَّكَ نَظَرَ گَاهِ حَقِّ تَعَالَى وَ لست
 پس است تمام اصلاح قلب بیشتر باید از جوارح کما در عن نهان شیخ
 قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْإِوَانُ فِي الْجَسَدِ
 مَضْغَةٌ إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ
 الْجَسَدُ كُلُّهُ وَهُوَ الْقَلْبُ مَتَّفِقٌ عَلَيْهِ رَوَاهُ فِي الْمَشْكُوتِ وَقَالَ
 عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ الْقَلْبُ مَلِكٌ وَلَهُ جُنُودٌ فَإِذَا صَلَحَ
 الْمَلِكُ صَلَحَتِ الْجُنُودُ وَإِذَا فَسَدَ الْمَلِكُ فَسَدَتِ الْجُنُودُ
 وَفِي رِوَايَةٍ صَلَحَتْ رَعِيَّتُهُ وَفَسَدَتْ رَعِيَّتُهُ هَبَّ عَنْ
 أَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنُ الشَّيْخِ فِي الْعِظْمَةِ وَابْنُ نَعِيمٍ فِي الطَّبِ
 عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْحَكِيمِ عَنْ عَائِشَةَ كَذَّافِي كَذَّافِي الْعَمَالِ وَعَنْ
 سَلْمَانَ كُلِّ امْرِئٍ جَوَانِي وَبِرَانِي فَمَنْ يَصْلَحْ جَوَانِيَهُ يَصْلَحْ اللَّهُ

او تحت تراست اینست
 نه فرمود علی بن ابی طالب
 کلام این که گفته شد
 در شان صاحب غرض ص ۳۰
 کلام این که گفته شد
 در شان صاحب غرض ص ۳۰
 کلام این که گفته شد

الفهرست
 ۱۲

است
 در شان صاحب غرض ص ۳۰
 کلام این که گفته شد
 در شان صاحب غرض ص ۳۰
 کلام این که گفته شد
 در شان صاحب غرض ص ۳۰
 کلام این که گفته شد

جابانه

احوال درونی و بیرونی
 اندیشه و فکر
 خود را در دست
 گرداند

برانیه ومن یفسد جوانیه یفسد الله برانیه رواه الثوری
 ووهب و خالد عن عطاء مثله انقهر رواه ابو نعیم فی الحلیه
 پوشیده نیست که ضرورت اصلاح قلب کلاهیست مسلم نزد
 کل فزق اسلامی اما از حالت مامردم هویدا است که گویا این فقره
 ایست تراشیده براس پسند دیگران حالا که حق تعالی فرماید
 یا ایها الذین امنوا علیکم انفسکم لا یضرکم من ضل
 اذا هتدیتم اگر گفته شود که از ظاهر آیت مستفاد است که ضرورت
 امر بالمعروف نیست گوئیم و آیه شریفه ارشاد است که هر کس
 اصلاح نفس خود کند و نه اینکه ترک امر بالمعروف بکند چه وجوب
 از نصوص دیگر ثابت است و آن بحث دیگر است کلام دیرین است
 که آدمی را باید که خود عمل کند و برائے کسانی که دیگران را امر میکنند
 و خود عمل نمی کنند ارشادی شود - انا امرون الناس بالبر و تنسون
 انفسکم و انتم تتلون الکتاب افلا تعقلون و قال تعالی

برونی او را هم اشتغال
 صحیح گرداند که کسی از خود
 خود را که سرگردانند تصدیق
 برونی او را هم سرگردانند

۱۵

له از کونان لازم بگیرد
 تقیید خود را عرضی دهد
 شما ای که گاه تذکره
 هدایت یافید
 عله ایاد و گرازا و اس
 بنی حکم یکبار و نفس
 خود را فراموش نمی کنند
 با عقل می دارند و اسناد
 کتاب اشراف و اسناد
 عله نفس خود را فراموش

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا
عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ وَقَالَ عَلَى الصَّلَاةِ
الْعَاصِ يَنْتَظِرُ الْمَقْتِ وَالْمُسْتَمْعُ يَنْتَظِرُ الرَّحْمَةَ وَالنَّاجِرُ يَنْتَظِرُ
الرِّزْقَ وَالْمُمْتَكِرُ يَنْتَظِرُ اللَّعْنَةَ الْحَدِيثُ طَبَّ عَنْ ابْنِ عَسْرٍ وَ
ابْنِ عَبَّاسٍ وَابْنِ الرَّهَيْمِ كَذَّافِي كَذَّابُ الْعَمَالِ وَتَرْفِيسُ جَلَّالِينَ
تَحْتَ آيَةِ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ آوَرَهُ عَنْ ابْنِ ثَعْلَبَةَ
الْحَسَنِيِّ قَالَ سَأَلْتُ عَنْهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَقَالَ أَتَمُّوْا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنَهِوْا عَنِ الْمُنْكَرِ حَتَّى إِذَا رَأَيْتُمْ شَخْصًا
مُطَاعًا وَهُوَ مُتَبَعًا وَدَنِيًّا مُؤَمَّرًا وَاعْجَابَ كُلِّ ذِي
رَأْيٍ بِرَأْيِهِ فَحَلِيكَ بِنَفْسِكَ رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَغَيْرُهُ عَنْ أَبِي
يَعْقُوبَ عَنْ ذَا اذَانَ قَالَ قَالَ حَدَّثَنِي يَمَانُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ
نُزَّامٍ خَيْرُكُمْ فِيهِ مَنْ لَمْ يَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَمْ يَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ
رَوَاهُ أَبُو نُعَيْمٍ فِي الْحَلِيَّةِ وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

ای کیانکه ایمان آورده
ایدی چو میگویی دیگر از او
آنچه فی کتب یا در بیان نیست
شد نزدیک خدا نیست
بگوید چیزی را که تکلیف

اقول الحق في الغلظة

غفیر مود صلی الله علیه وسلم
واظف انظار غضب کینه
و شنود انظار رسته کینه
و تا جز نظر از رزق کینه
و در غیر کینه نظایار کینه
انظار لغت می کند ۱۲

منه زود امر معروف
و نهی مکرر کند آن وقت
نفسان کار کنند کینه را
انظار بایند هم واجب را
ای خود را بید و اندوخت
ای نایب آ نوقت لازم
مهر فخر در ذکر از معروف
اذا اردت

۴ و نهی مکرر کند ۱۲ بلکه حدیث گفت که البته بر شما زائد خواهد آمد که در آن بهترین شاکس باشد که شمارا امر معروف و نهی مکرر کند

چهارادین که عیوب بنحیر
از حسن عیوب خود را
بار حسن ۱۲
لطف فرمود علی الصلوة والسلام
نموده باز از عیب جویش
خودش از عیب جوئی
و بی این او باز داشت ۱۲

ای باز هم و حسن است و السلام
معه فرمود علی الصلوة والسلام
۱۲

اذا اردت ان تذكر عيوب غيرك فاذكر عيوب نفسك الوفا
في تاريخ قرين عن ابن عباس روى انه كثر العمل وفيه ايضا
وقال عليه الصلوة والسلام طوبى لمن شغله عيبه
عن عيوب الناس فرعن انس وفيه ايضا قال عليه الصلوة
والسلام يا ابا ذر ان المؤمن يرى ذنبه كانه تحت صخرة يحس
ان يقع عليه والكافر يرى ذنبه كالذباب يمر على انفه
الدليل وفيه ايضا عن ابي الدرداء قال لا يفقه الرجل
كل الفقه حتى يمقت الناس في جنب الله ثم يرجع
الى نفسه فيكون لها شدا مقعرا كرو في الحلية لا بن نعيم
قال عبد الله بن محمد بن الكوا اللريج بن خيثم فائرك تعيب
احدا منا ولا تدمه فقال ويلك يا ابن الكوا ما انا عن نفسي
براض فانفرغ من ديني الى حديث الناس ان الناس خافوا
الله تعالى على ذنوب الناس وامنوه على نفوسهم انهم

چنانکه عیب جوئیست بزرگ
بالا سه آدمی ترسد از آنکه
بنفقه برسد و کارش بین
مناه خود را گوئیست گز
سیند بنی او ۱۲

۱۶
شماره فرمود علی الصلوة والسلام
کامان کرد و کس تا آنکه خشم
نمود و مردم را در مقابل او
بازو جل بس بر روی کعبه
نفس نه در خشم کرد و از آنکه
عبد الله بن محمد بن خيثم
خادم بود و عیب مردم کنی

درمان خود را ندانند و از آنکه
کافرانند یعنی مردمان را
که انفس خود را از خشم کردند
در دست گرفت از این که
فی اثم ترا عیب مردم کنی
برگناه و گمان بدست که از نفوس خود را

و قال عليه الصلوة والسلام بتصل القذاة في عين
 اخيك وتنسى الجذخ في عينك رواه البيهقي وغيره فوعا
 ذكره في البدع المندرية وقال عليه الصلوة والسلام ان
 الناس من اهل الجنة يطلعون الى اناس من اهل النار فيقولون
 لمر دخلتم النار فوان الله ما دخلنا الجنة الا بما تعلمنا منكم
 فيقولون انا كنا نقول ولا نفعل طب عن الوليد بن عتبة
 السحاصل ان نصوص قطعية احاديث صحيحة ثابت است که هر کس را
 ضرورت اصلاح نفس خود بوده است و اولین اصلاح آنست که
 منقاد کرده شود بآنکه هر چه حق تعالی و نبی صلی الله علیه و سلم
 فرموده اند بداند که همه راست است گو مخالف عقل باشد
 و در دعوی این اعتقاد اجمالی همه مومنین شریک اند و از گرد
 کفار ممتاز و تفسیر یضیاء می مذکور است که چون آنحضرت صلی الله
 علیه و سلم با کفار فرمودند که من شمار ایک کلمه می آموزم که بدان

از خود نموده اند و از کفار
 افتاده اند و از کفار
 فرموده اند که من شمار
 یک کلمه می آموزم که بدان
 از خود نموده اند و از کفار
 افتاده اند و از کفار
 فرموده اند که من شمار
 یک کلمه می آموزم که بدان

۱۸

البرجیة فاحلة التوحید

گفت که شما را
 بجهت سبب بدو
 و در میان که صحبت ربیب
 بنده است بآنست که از شما
 فرموده اند که من شمار
 یک کلمه می آموزم که بدان

بارک جلد شیب

مالک جمله عرب شنوید و عجم منقاد شما شود گفتند بے آن کلمه قبول نمیکنیم
 فرمودند بگوئید لا اله الا الله که اقرار تصدیق آن نتوانستند کرد و بانکار
 برآمد گفتند اجعل الالهة الها و احدا ان هذا السنی عجا
 یعنی ای اگر دانید (نبی صلی الله علیه و سلم) همه معبودان را یک معبود
 این چیز نیست عجیب و مومنان بے هیچ شک تصدیق نمودند و همچنین
 قصه معراج و بعث و نشر و غیره در عقل کفار قبول نکرد و اهل ایمان
 بلا تأمل تصدیقش نمودند این بود حال صحابه که از همه امت کمال
 ایمان اختصاصی داشتند لیکن بعد صحابه رضی الله عنهم اجمعین
 مردم اندک اندک اتباع عقل مشوب بوجهم آغاز کردند و در نصوکیه
 خلاف مشرب خود یافتند بتاویل گراییدند و نوبت آن رسید
 که هفتاد و دو مذهب پیدا شدند - مثلاً خوارج انکار کردند که سوره
 یوسف کلام الهی باشد بدین دلیل که بیان قصه عشق زن مرد و از
 شان کبر یابی بعید است و معتزله انکار رویت الهی کردند بدین وجه

۱۹
 ۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

۱۹
 ۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

که در میان رایی و مرئی محاذات و غیره شرط است و هم انحصار
 الهی نمودند بدین وجه که تعدد قدما جائز نیست و گفتند آنچه اصلح
 است بر حق تعالی واجب است و تسامی نمودند از نسبت شر
 بحق تعالی و بعقل قدریه نیامد که حق تعالی افعال بندگان را
 خود پیدا کند و بر او عذاب نماید لهذا بنده را خالق افعال خود
 قرار دادند و نظایره را خیال کمال تنزیه حق تعالی بر او آورد
 که حق تعالی قدرت آن ندارد که در دنیا با بندگان خود چنان
 معامله کند که صلاح آنها در آن نباشد و نه در آخرت قدرت آن
 دارد که از ثواب و عقاب آنها کم و زیاد کند و گفتند که اجماع
 و قیاس حجت نیست و هشامیه گفتند که اسم وکیل بر حق تعالی
 اطلاق نتوان کرد آن موکل میخوابد و همچنین گفتن این جائز نیست
 که حق تعالی الفت داد و بد لها و کفه و جنت و دوزخ هنوز
 پیدا نشده و عمریه گفتند که حق تعالی صرف اجسام را آفریده

حق تعالیٰ را قدیم نباید گفت چرا که آن زمانه میخواید و حق تعالیٰ
 از آن برسیست. و شما می گفتند که یهود و نصاری و مجوس و زنادقه
 و بهائم و اطفال روز قیامت خاک خواهند شد و داخل دوزخ
 و جهنم نخواهند شد. و جاحظیه گفتند که اندام جواهر محال است
 و خیر و شر فعل بنده است و خود دوزخ اهل خود را بنده خواهند کشید
 حق تعالیٰ کس را در آن داخل نخواهد کرد و کعبیه گفتند که فعل
 بغیر اراده صادر نمی شود و چنانکه گفتند که اراده حق تعالیٰ حادث
 است و بنده خالق فعل خود است و کرامت اولیا و هیچ نیست
 و باطنیه گفتند که قرآن را باطن است و آن منحصر است در آن
 و جبریه گفتند که بنده مثل جماد است هیچ قدرت ندارد. و کرامیه گفتند
 که حق تعالیٰ بر عرش است و بس. و خارجییه و لم یبگفتند که شفا
 انبیا و غیر هم در قیامت نخواهد شد و محبت با صلحا و اولیا
 مضرت و غلی نهاده و دیگر اهل هوا عقل را راه زد و نگذاشت که

بر کلام الهی ایمان آرند و آنچه در قرآن مخالف است خود یافتند تا ویل
 ننهند و عقل خود را بر ارشاد حق تعالی ترجیح دادند و حقیقت
 ایمان این قوم برگشته عقل است نه بر ارشاد حق تعالی لیکن
 باین همه اینها از کفار ممتاز اند ازین وجه که کفار را با کلام الله سر و کار
 نیست و اینها از مخالفت با کلمه آسمانی ترسند و لهذا تا ویل آن کرده بزم
 موافقتی بهم می رسانند اما اصل فرق میان اهل سنت و جماعت آنها از
 همین جهت است که عقل را بر نفس ترجیح دادند و اهل سنت جماعت بر خدای تعالی
 نقل را بر عقل مقدم داشته بر هر آنکه حق تعالی فرموده ایمان آورند و کما فی
 جامع الترمذی تحت قول الله علیه سلم ان الله یقبل الصدقة
 و یاخذها بيمينه و قد قال غیر واحد من اهل العلم
 فی هذه الحديث و ما یشتمل هذا من الروایات من الصفا
 و نزول الرب تبارک و تعالی کل لیلۃ الى السماء الدنيا
 کل قالوا قد ثبت الروایات فی هذا و لو من بها ولا یتوهم

له فی مصلی الله علیه و سلم
 الله تبارک و تعالی قبول کلام
 و بویست راست خود را بر
 آنرا امام ترمذی را می گویند
 که درین حدیث و آنچه مشابه
 آن دارد شده مثل اینکه

۲۲

انوار البیضاء فی احادیث الترمذی
 (حق تعالی فرموده است)
 ارب بویست آسمانی است
 اهل علم گفته اند که اینها ثابت
 است ایمان ایمان می گویند
 و آنچه در علم و شریعت
 و بویست نشود که چه نیست و
 چنانچه تعیین روا است
 کرده اند

عَلَى الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ

الزمن عمر اور البطیئین میں آج
 آمد از مشابہ قرآن پریدن
 منے صبح نام در مدیسن
 مکه بیان بن یسار گوید که
 خطا کرده باشند
 گفت گذشت که

۴۴ رے او شاخاے درخت خروا پس یرسید از دکنیتی

روایت است که صبیغ بن
 قیس از نافع غلام عبد الله بن
 عمر بن الخطاب را دیدم و در
 کوفه نشین بودم و در آن
 وقت که در کوفه بودم و در
 آن وقت که در کوفه بودم و در
 آن وقت که در کوفه بودم و در

روایت است که صبیغ بن
 قیس از نافع غلام عبد الله بن
 عمر بن الخطاب را دیدم و در
 کوفه نشین بودم و در آن
 وقت که در کوفه بودم و در
 آن وقت که در کوفه بودم و در
 آن وقت که در کوفه بودم و در

فصل فی الجهاد فی الله ورسوله

قال انا عبد الله صبيغ فاخذ عمر بن الخطاب من تلك الغراء
 فضربه وقال انا عبد الله عمر فجعل له ضرباً باحتمل دمه
 راسه فقال يا اعياب المؤمنين حسبك قد ذهب الذي
 كنت اجد في راسي رواه الدارمي وعن نافع مولى عبد الله
 صبيغ العراقي جعل يسأل عن اشياء من القرآن في جناد
 المسلمين حتى قدم مصر فبعث به عمر بن العاص الى
 عمر بن الخطاب فلما اتاه الرسول بالكتاب فقرأه فقال اين الرجل
 فقال في الرجل قال بصرى يكون ذهب فتصيبك منى به
 العقوبة الموجهة فأتاه به فقال عمر تسال محمد بنه فارسل
 عمر الى رطاب من جريد فضربه بها حتى ترك ظهره دبراً
 ثم تركه حتى برأ ثم عاد له ثم تركه حتى برأ فدعاه ليعود
 له قال فقال صبيغ ان كنت تريد قتل فاقتلني قتلاً حميلاً
 وان كنت تريد ان تدأويني فقد والله برأت فاذن له الى

کجاست ان مرد قاصد
 عرض کرد که چاره گفت
 عیبی که اگر بود او را
 خانه سخت
 قاصد او را حاضر آورد پس
 گفت عذر که می پرسی چنان
 طلب کرد عمر و شافعی
 و او را تندی شد پس کرد
 عرض کرد و صبیغ را طلبید که بزند
 و او را تندی شد پس کرد
 و او را تندی شد پس کرد

که بود بکشت خود نوشت
ای ای مولی اشعری که نشنیدی
آید که از سلاطین پس
سخت آید این را قعد براد
نوشت ابو موسی ابعبر
که تو با او درست شد
عمر بن نوشت که اجازت
جالت او بودم دارد

ارضه و کتب الی ابی موسی الاشعری ان لا یجالسہ احد من بنی
فاشهد خلا و علی الرجل فکتب ابو موسی الی عمر بن قن حست تو بشت
عمر بن قن النابج السدر واه الداری الضاوعن ابی مسعود قال
قال النبی صلی الله علیه وسلم اعبدا الله ولا تشرك به
شیئا وذل معالقمر ان ایمانه ال الحدیث ابن عساکر
کذا فی کذا العمال اذا قوال سلف و احادیث مذکور که بالا
ثابت شد که در قرآن شریف راسی را دخل نیاید و او آیات و احادیث
اگرچه ارقم مشابهاست باشند بر آن ایمان بغیر توهم و بلا کیف باید
آورد و در خوف آنست که داخل و عید ایس آیه شریفه شود قوله تعالی
افمن کان مومنا کمن کان فاسقا لا یستون اما الذین امنوا
وعملوا الصالحات فلهم جنات المأوی نزلا بما كانوا یعملون و
اما الذین فسقوا فما وجههم النار هم خبز زول آیت موصوفه
دقیق کفار باشد لیکن مسلم است که اعتبار مرعوم لفظ راست

شود ۱۲

له ابو مسعود که گفت

که مرعوم در آن وقت و آن حال

که با او کن - اشعری

را و ابی عساکر را شریک

مرعوم و ابی قن باشند

۲۵

انوار التوحید فی اولی التوحید

هم جانب که گراید ۱۲

شعرا که یک کومین است

شلی فانی باشد براد

خی شوند و اما بنیک ایمان

آصفه و اما بنیک ایمان

بشت ادا است همان

عوض بنیک علی بنیک و

ایک بنیک بنیک که ده
پس است که آنها در حق
است ۱۲

الحمد لله الذي هدانا لهذا
ما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله

دانش امام دین و عقل ادب

دہلی کی غارت

۱۴۰۱

مجلس شورای اسلامی
تهران - ۱۳۵۷

دفتر کتب و اسناد
شماره ۱۲

ادبیات و فلسفہ

مفتی محمد رفیع

مستند

بسم الله الرحمن الرحيم

ایک ہی

شماره ۱۰۰

ای عافیت
بجز از دانه

طغزانی قلعہ

11

4-19-61

سنة ١٢١٢

بازار

روزه

فوز علیہ

١٥٨

حاجار و نماز

—

الحمد لله رب العالمين

في خصوص من رآه راساً أو عقلاً ففهم مطلبه كجبري كذا يابك بتا زيانه
 ايمان بالغيب او ابراهه راست آوزند بايد دانست كه انچه جزاي
 عقل ندر كوشه مراد از ان عقل است مشوب بوجهم عقل من
 كه فضائل آن مدعي ندارند كما قال عليه الصلوة والسلام
 دين المرء عقله ومن لا عقل له ادين له ابو الشيخ في الثواب ابن النجا
 عن جابر كذا في كذا الحال وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام قوام المرء عقله ولا دين لمن لا عقل له هب عن
 جابر وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام افلم من
 سارق لباعن فرقة بن ميسرة وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام انا الشاهد على الله ان لا يعثر اقل الا رفع ثم
 لا يعثر الا رفعه حتى يجعل مصيره الى الجنة طس عن ابن
 عباس وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام ان الرجل
 يصوم ويصلي ويحج ويعتمر فاذا كان يوم القيمة اعطى بقدر

جنب بمقدار عقل او ۱۲
 له زود و طایفه صلوة و السلام
 بران حال یکسر کینند
 واجزاده شود بمقدار
 عقل ۱۲
 له زود و طایفه صلوة و السلام
 بیکت است خدای که
 تقسیم فرمود عقل در میان

عقله خط وضعفه عن ابن عمرو فيه ايضا قال **عليه الصلوة**
 والسلام الناس يعملون بالخير وانما يعطون اجورهم على قدر
 عقولهم ابو الشيخ عن معاوية بن مرة عن ابيه وفيه ايضا
قال عليه الصلوة والسلام تبارك الذي قسم العقل
 بين عبادة اشتانان الرجلين ليستوى عملهما وبرهما و
 ولست هما يتفاوتان في العقل كالذرة في جنب احد وما
 قسم الله خلقه خطاها افضل من العقل واليقين الحكيم
 عن طاووس مرسل وفيه ايضا قال **عليه الصلوة والسلام**
 قد يتوجه الرجلان الى المسجد فينصرف احدهما وصلوته
 افضل من الاخر اذا كان افضلهما عقلا وينصرف الاخر و
 صلوته لا تعدل مثقال ذرة طب وابن عساکر عن ابي ايوب
 وفيه ايضا قال **عليه الصلوة والسلام** لما خلق الله العقل
 قال له اقبل فا قبل ثم قال له ادر فادبر ثم قال له اقبل

بنده که علی آ نها را
 و صوم از دو برابر باشد
 حکایت آن مرد متفاوت
 باشند در عقل شان آنها
 از یکدیگر در سبیل است

۲۷
 انما العقل هو الذي خلق الله

است و تقسیم فرمود عقل در میان
 در حق خود هر که که افضل
 باشد از عقل و یقین
 عقل فرمود طایفه الصلوة و السلام
 و السلام که هر که متوجه شود
 در کس کس است و در میان

افضل است از دیگران
 آن دو عقل باشد در
 عقل و یقین که هر که
 و یقین که هر که
 در حق خود هر که که افضل
 باشد از عقل و یقین
 عقل فرمود طایفه الصلوة و السلام
 و السلام که هر که متوجه شود
 در کس کس است و در میان

و تقسیم فرمود عقل در میان

به این بخت با نام خود که بر پیشانی
 شایان خود که خدای تعالی
 به غایتش شایسته است از آن
 تمام کس که خلق را دست از آن
 و در بزرگ آریب و از آن
 و در بزرگ آریب و از آن
 و در بزرگ آریب و از آن

ففعل ثم قال له انطلق فانطلق ثم قال له اصمت فصمت
 فقال ما خلقت خلقا احب الي منك ولا اكر مر بك اعرف
 وبك احمد وبك اطاع وبك اخذ وبك اعطى واياك
 اعاتب ولك الثواب عليك العقاب ما اكرمك بشئ افضل
 من الصبر المحكمين عن الحسن قال حدثني عدة من الصحابة الحكيم
 عن الروضى منصف وفيه ايضا قال عليه الصلاة والسلام
 يا على اذ اتقرب للناس الى الله في ابوابك لا تقرب الى الله
 بانواع العقل تسبقهم بالدرجات والرفق عند الناس في الدنيا
 وعند الله في الآخرة حل زعن على وفيه ايضا قال عليه الصلاة
 والسلام يا على الناس رجلان ضاقل يصلح للعفو وجاهل
 يصلح للعقوبة ابن عساكر عن علي قال لما انفذ في النبي
 صلى الله عليه وسلم الى اليمن قال فلذلك وفيه ايضا
 قال عليه الصلاة والسلام الجنة مائة درجة تسعة وتسعون

به این بخت با نام خود که بر پیشانی
 شایان خود که خدای تعالی
 به غایتش شایسته است از آن
 تمام کس که خلق را دست از آن
 و در بزرگ آریب و از آن
 و در بزرگ آریب و از آن
 و در بزرگ آریب و از آن

۲۸
 التوجه الى الله

به این بخت با نام خود که بر پیشانی
 شایان خود که خدای تعالی
 به غایتش شایسته است از آن
 تمام کس که خلق را دست از آن
 و در بزرگ آریب و از آن
 و در بزرگ آریب و از آن
 و در بزرگ آریب و از آن

به این بخت با نام خود که بر پیشانی
 شایان خود که خدای تعالی
 به غایتش شایسته است از آن
 تمام کس که خلق را دست از آن
 و در بزرگ آریب و از آن
 و در بزرگ آریب و از آن
 و در بزرگ آریب و از آن

اهل العقل ودرجة لسائر الناس الذين د و هم من این بود
 فضائل عقل حالا آثار و علامات آنرا معلوم باید کرد که عقل کدام
 قسم محمود است قال علیه الصلوة والسلام الکیس من عمل
 بعد الموت والعاری العاری من الذين اللهم لا عیش الا عیش
 الاخرة هب عن انفس کذا فی کثر العمال وفيه ايضا قال
 علیه الصلوة والسلام الکیس من دان نفسه وعمل لما بعد
 الموت والعاجز من اتبع نفسه هواها وتمنى على الله حمدا
 عن شداد بن اوس وفيه ايضا قال علیه الصلوة والسلام
 اطع ربك تسمى عاقلا ولا تصيبه فتسى جاهلا حل عن ابی هريرة
 وابی سعيد وفيه ايضا قال علیه الصلوة والسلام قليل المتو
 خیر من کثیر العقل والعقل فی امر الدنيا مضرة والعقل فی
 امر الدين مسرة ابن عساکر عن ابی الدرداء وفيه ايضا قال
 علیه الصلوة والسلام ما الکسب المرء مثل عقل يهدى

بک عقلان وکب بک
 هیچ مردان کردند از این
 بک عقلان وکب بک

مردان که است عقل
 بک بک بک بک بک
 مردان از این بک بک
 هیچ مردان از این بک
 بک بک بک بک بک

بک عقلان وکب بک
 هیچ مردان از این بک
 بک بک بک بک بک

بک بک بک بک بک
 بک بک بک بک بک
 بک بک بک بک بک

بک بک بک بک بک
 بک بک بک بک بک
 بک بک بک بک بک

داہری گذارہ اسوہایت
و باز دارد از خاک ۱۱

لے و نہ ہو کہ ستون دین
پایان معرفت خدای

تانی کے پرید کہ عقل
میت فرود باز آمدن برصفت

افوار مجملہ فی الحاشیہ الترتیب

۳۰

در صفت طاعت خداوند جل
عہ البتہ خوش بناید تا اسلام

کے اگر بید کہ چہ قسم
عقل است ۱۲

عقل و نور و طاعت و صلوات و اسلام

چنانکہ حق کا کلمہ حق و نور و طاعت و اسلام
و عقل و نور و طاعت و صلوات و اسلام

صاحبه الى هدى او يرده عن ردى هب عن عمر وفيه ايضا
قال عليه الصلوة والسلام د عامة الدين واساسه
المعرفة بالله وانيقين والعقل النافع قيل وما العقل لنا
قال الكف عن معاصي الله والحوص على طاعة الله عز وجل
الديلى عن عائشة وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام
لا يحببتكم اسلام امرحتم تعلموا ما عقدة عقله عق وقال
منكر عدا ب وضعفه عن ابن عمر وظاهر است ك انجيس عقل خو
ناو الوجود وود حكم كيا است كما قال عليه الصلوة والسلام
ما خلق الله شيئا في الارض اقل من العقل وان العقل وال
اقل من الكبريت الاحمر الروباني وابن عساكر عن معاذ بن
جبل وعن ابى امامة انه كان يقول اعقلوا ولا انا
العقل الا قد رفع الحديث كرا اصل اگر عقل صرف نصيب
نباشد اكنتاب آن از كلام حق تعالى نبى كريم صلى الله عليه وسلم

عقل و نور و طاعت و صلوات و اسلام
چنانکہ حق کا کلمہ حق و نور و طاعت و اسلام
و عقل و نور و طاعت و صلوات و اسلام

باید کرد و طریق اش همینکه آنچه فرموده اند بغیر هیچ تشنگ و تردد در این
 ایمان باید آورد و قصد یقینش باید نمود و بجهت اصلاح قلبی یک آنست
 که عادی کند آنرا با ایمان بالغیب برنصوصیکه از ادراکش تصور کند
 و در این فهم خود راستهم دارد چرا که تفاوت افهام امریست مشاهدی بنیم
 که مسئله ای باشد که یک آنرا فهمیدن نمی تواند و یک می فهمد و قصد
 می کند و یک فهمیده روش مینماید پس اگر معنی نصی بفهم نیاید بر مضمونش
 ایمان آورد و بداند که این هم از ان قبیل باشد که فهم من بآن نمی رسد
 ورنه هزار باصحابه و علماء و اولیاء الله قصد یقینش نموده اند و اگر در ایمان
 توقف کند خوف کفر است چرا که انکار یک آیت هم موجب کفر است
قال الله تعالى افئو منون ببعض الكتاب و تکفرون
 ببعض فما جزاء من يفعل ذلك منكم الا خزي في الحياة الدنيا
 و يوم القيمة يردون الى اشد العذاب **وقال عليه السلام**
 و السلام من محمد آية من القرآن فقد حل ضرب عنته

لغز و اشغال با ایمانی
 آید بعض کتاب و کتاب بعض
 است یکی کتابی که از شما
 مگر در مورد از بعضی دنیا
 و در قیامت روانید خواست

بحث توبه عذاب
 که در روز آخرت می آید
 که یک نفر یک آیت در آن
 که پس تحقیق که حال شد زدن
 کردن ۱۱ ۱۲

لا عن ابن عباس ذكره في كذا الحال ازین ثابت شد که ایمان
بر جملة ایات ضروریست و بے آن آدمی کسب نمی شود ایچا امر و دانستنی
است و آن اینکه می تواند شد که در مضمون آیت کسی را شک و تردد
می باشد که اظهارش مناسب نمیداند و ظاهر می گوید که آنرا تسلیم میکنم
و ایمان آوردم چنانکه محاجی مدعی علیه در دعوی کاذبه میداند که مدعی
دروغ گو است لیکن بصلحتی انکارش نمی تواند کرد و میگوید که آنرا
تسلیم میکنم اینقسم تسلیم در سلسله ایمان مفید نیست چه ایمان کیفیتی است
قلبی که شک و تردد در آن گنجایش ندارد و توضیح مرام اینکه کیفیات
قلبیه در ادراک متفاوت می باشند اجمالش ازین مثال معلوم
خواهد شد که شخصی را که مثلاً از دار قطن واقف نیست کسی خبر دهد
که آن محله است در بغداد اگر منبر شخص عامیست تصویری و همی می
توان شد و اگر میداند که منبر شخص صادق است فی الجمله بدان طعنه خواهد
لیکن آن تصدیق که بوجهی که معطره دارد دست نخواهد داد و پس

اگر از دیگران هم همان خبر بشنود و خبر آنها بخد تو اتر رسد تصدیق و اتمی
 خواهد شد و ما قبل آن یا دهم است یا شک یا ظن لیکن هیچ کدام
 از ان یقین نیست چه یقین و تصدیق کیفیت است که در ان شک
 تردد نباشد و هیچگاه زوال نپذیرد. احمال تصدیق و ایمان برضا
 آیات و احادیث بروی چه باید که از ظن متجاوز شده بحد قطعیت
 رسیده باشد و زوال نپذیرد خواه محکم باشند یا مشابهاست
 در مشابهاست کیفیت آنرا حواله بعلم خداست تعالی نمود نیست
 اگر کسی در ایمان بر آن اندک تردد در خود یابد بدانند که هنوز ایمان
 مستحق نشد و فکر تکمیل آن کند **قال عليه الصلاة والسلام**
من لم يكن مؤمناً حقاً فهو كافر حقاً ابن النجار عن سمعان
 عن انس رواه في كثر الحال احمال معتبر درین باب یقین است
قال عليه الصلاة والسلام الصبر نصف الايمان
 والیقین الايمان كله حل هب عن ابن مسعود في كثر الحال

علیه وعلیه الصلاة والسلام
 هر چه در این باب باشد پس از
 کما در است

اخراجه في ادلة التوحيد

۲۳

علیه وعلیه الصلاة والسلام
 صبر نصف ایمانست و یقین
 تمام ایمان

حقه و صبر

آرے در ایمان و یقین این قدر سر ق می تواند کرد که ایمان
 کیفیت است راسخ و قلب و یقین نام کیفیت خطرات قلبیه
 است که یکے بعد دیگرے در دل وارد می شوند **قال علیه الصلوة والسلام**
والسلام الايمان ثابت في القلب واليقين خطرات الدليلي
 عن داود بن سعيد الانصاري عن ابيه كذا في كنز العمال
 هر چند یقینی که نصیب است مرحومه نبی کریم صلی الله علیه وسلم است
 نصیب است دیگر نشده **كما قال عليه الصلوة والسلام**
ما اعطيت امة من اليقين ما اعطيت امتي ذكره في كنوز الحقائق
 لیکن دیقین هم مدایح اند چنانکه از این حدیث شریف ظاهراًست
قال عليه الصلوة والسلام ان عیسی بن مریم کان میسی علی الماء
 و لو زاد یقیناً لمشی فی الهواء الحکیم عن زامن بن سلیم مفصلاً کذا فی
 كنز العمال وفيه ايضا **قال عليه الصلوة والسلام** لو
 ان عیسی کان احسن یقیناً ما کان لمشی فی الهواء

له زود علیه الصلوة والسلام
 ایمان ثابت است در قلب یقین
 خطرات قلبیه است

له زود علیه الصلوة والسلام
 یعنی که است من داده شد
 آنچه است من داده شد
 له زود علیه الصلوة والسلام

انوار الیقین فی الدلالة التقریر
 ۳۳

که یقین علی السلام هر کس که
 الیقین نشان داده می شود
 بر او ای فرستاده

له زود علیه الصلوة والسلام
 که یقین که بر او ای فرستاده
 داشت تبره شایسته بود

رفته

وصلی علی الماء الدلیلی عن معاذ رواه فی کذا العمال وظاهر است
 که یقین کامل بر کس و ناکس نصیب نیست از اینجا است که می فرماید
 قال له علیه الصلوة والسلام انما التوف علی امتی ضعف
 الیقین ابن المبارک عن ابی هريرة کذا فی کذا العمال وصرح است
 که عبادت صاحب یقین اگر چه اندک باشد از کثرت عبادت دیگران
 بدرجه با افضل است کما ورد عن ابی سعید الکندی عن
 اخبره عن ابی الدرداء عن قال جند انوما لا کیماس
 افطارهم کیف یغسلون سحر الحق و صیاحم و مثقال ذرّة من
 یصاحب تقوی و یقین اعظم و افضل و ارجح من امثال الجبال
 من عبادة المخلّین رواه ابو نعیم فی الحلیة پس ازین وجه
 لازم است بر ما که در تحصیل یقین سعی بلیغ ننمایم و آس حاصل نمی شود
 مگر بدو طریق یکی دعاء و دیگر کسب و آموزش - چنانچه بدین هر دو
 طریق ارشاد و هدايت میفرماید قال له علیه الصلوة والسلام

فما یزیدک عن ابی الدرداء
 علیه الصلوة والسلام
 نسبت است من موقوف

یقین است ۱۲
 علی از ابی در ما یوسیت که یقین است
 غایب با قاطن و ظاهر آنجا یقین
 نقصان می نمند بسیار است

۲۵
 انوار الیقین

در دو مقام از ما و ذلک از یقین
 از صاحب تقوی و یقین اعظم و
 افضل و ارجح است از عبادت
 فزیه خورگان گوید که هر که
 باشد ۱۱
 علیه فرمود علیه الصلوة والسلام

سلوا الله اليقين والمعافاة فانه لم يؤت احد بعد اليقين
 خيراً من المعافاة حم حدة عن ابى بكر رذ كره في كثر الحال
 وفيه ايضاً قال عليه الصلوة والسلام تعلموا اليقين كما
 تعلمون القرآن حتى تعرفوه فاني اتعلمه حل عن ثور بن
 يزيد هر سلا و علامت تحقق و وجود يقين آنست كه بران آثار
 مرتب شوند چنانچه در حديث سابق مذکور شد كه عيسى عليه السلام
 بدولت يقين بر آب مي رفتند و اگر يقين زائد مي بود بر هو افرتن
 مي توانستند و همچنين ازين روايت معلوم مي شود عيسى عبد الله
 بن مسعود انه قرأ في اذن مبلى فافاق فقال رسول الله
 صلى الله عليه وسلم ما قرأت في اذنه قال قرأت افعلم
 انما خلقناكم عبثاً حتى ختم السورة فقال رسول الله
 صلى الله عليه وسلم لو ان رجلاً وقف اقرءها على جبل لزال
 رواه ابو نعيم في الحلية وعن قدامة بن حاطة ابن اخت

سلمه سوال كنيد ادا شد قلا
 يقين و عافيت را كه ادا شد
 بعد يقين بهتر از عافيت
 كه خود و طبعه الصلوة و السلام
 بايكوند يقين را چنانكه في الحديث
 قرآن را تا آنكه كنيت به آنرا
 كه من ام مي خوانم ۱۲

افوار النيرة في ازالة التوحيد
 ۳۶

سلمه از عبد الله بن مسعود روايت
 كه بنو اذ عرفت در گوش بگويد
 افاقه آنست او دين مستور
 رسول شيعان في عيسى عليه السلام
 و در گوش و عرفت كه افعلمنا
 خلقناكم عبثاً تا آخر خبره خاتم
 پس بنو اذ عرفت كه اگر كتاب يقين
 بخواند بگويد كه ادا شد ۱۳

له سهم بن منجاب بن مكيو
که بجا در ششم برادر علاء بن
حضرمی چون بدارین رسیدیم
خطایا اینک آن کس که
گفتند

و در راه تو باز دشمن توئی که
دادند ما را ابو سعید را
آید بدیاری پس دریا را پیش
و تازانست ایسان آب زید را

و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را

سهم بن منجاب قال سمعت سهم بن منجاب قال غزونا
مع العلاء بن الحضرمي فسرنا حتى أتينا دارين والبحرين
وبينهم فقال يا عليم يا حكيم يا علي يا عظيم انا عبادك وفي
سبيلك نقاتل عدوك اللهم فاجعل لنا اليهم سبيلا فتفرق بنا اليهم
ما يبلغ لبودنا وفي رواية ما يجاوز ركبنا وانا فخرنا اليهم
رواه ابو نعيم في الحلية وعن أبي سعيد ان رهطاً من أصحاب
رسول الله صلى الله عليه وسلم انطلقوا في سفرة سافروها
حتى نزلوا بحى من اجماع العرب فاستضافوهم فابوا ان يضيفوهم
فلغ سيد ذلك الحى فسعوا له بكل شئ فقال بعضهم لو اتيتهم
هو كء الرهط الذين قد نزلوا بكم لعله ان يكون عند بعضهم
شئ فاتوهم فقالوا يا اйма الرهط ان سيدنا لايغف فسعيناه
بكل شئ لا ينفعه شئ فهل عند احد منكم شئ فقال
بعضهم نعم والله انى لراق ولكن والله لقد استضفناكم

و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را

و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را

و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را

و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را
و تازانست ایسان آب زید را

کمن زنده از آن میدهم
 لیکن چون شافقت نداید
 هرگز نخواهد تا آنکه بدید
 مدار چنانچه پس در کار گزینان
 صلوات و بخشش و بخواند
 آنچه در قرآن و حدیث و کتب
 تا آنکه بر قیامت در گزیده

افکار الباقی و احواله القیامه
 ۳۸

و نذر است که هیچ اثر آن
 باقی نماند و آنها بیگانه و دور
 نموده و گویا پسند آن از دور
 گفت که آنرا تقسیم
 خوانده و نیافتند تقسیم
 تا آنکه ما فرستادیم و فرستاد

صلوات علیکم و برکت و رحمت و غفران
 را در پیوسته که با او فرستاد و فرستاد
 که آن را فرستاد و فرستاد و فرستاد
 یک قطعه از آن را فرستاد

فلم تضیفونا فما انا براق لکم حتی تجعلونا جعلاً فی الحی
 علی قطیع من الخمر فانطلق فجعل یتقل ویقر الطمحل لله العالی
 حتی لکانا شط من عقال فانطلق میشی ما به قلبته قال
 فاوقوهم جعلهم الذی صالحوهم علیه فقال بعضهم
 اقسموا فقال الذی رقی لا تفعلوا حتی ناتی رسول الله صلی الله
 علیه وسلم فنذکر له الذی کان فننظر ما یا مرنا فقد مولى
 علی رسول الله صلی الله علیه وسلم فنذکر واه فقال وما ینذک
 اتحاریة اقسموا واضربوا الی معکم لبسهم رواه البخاری
 و فی روایة له فضحک رسول الله صلی الله علیه وسلم
 الغرض عبور در ایام عین بغیر کشتی و شقای مار گزیده بیکدم و رفتار
 بر آب و هوای تبیین است و تمجید اصلاح قلب اصلاح نیت است
 چرا که مدار و اصل عمل همانست از هر جنبه نیت باشد عمل تابع است
 یعنی اگر در کار نیت دنیاوی است عمل هم دنیاوی باشد گوازی

۱۵ از عمر بن الخطاب مرویست
گفت و رسول خدا

بسم الله الرحمن الرحيم

آں کو دیکھ کر

بسم الله الرحمن الرحيم

چون جبرائیل

جس کی بات نہ کی گئی
جس کی بات نہ کی گئی
جس کی بات نہ کی گئی

از قسم عبادت محضه بود و همچنین نیت اخروی عبادت شود و گوازان
قسم انما جات و تلاوات باشد چنانچه ارشاد می شود و علی بن
عمر بن الخطاب قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
انما الاحمال بالذيات و انما لكل امرئ ما نوى فمن كانت هجرته
الى الله ورسوله فخرته الى الله ورسوله و من كانت هجرته الى الناس
او امرأة يصيبها فخرته الى ما هاجر اليه متفق عليه رواه في المشكوة
حال انکه هجرت افضل تقرب است مگر نیت دنیا و دنیا دار
بودنش و مرتب نشدن هیچ ثواب بر او از این حدیث ثابت
است قال عليه الصلوة والسلام حران اول الناس بقضه
يوم القيامة عليه رجل استشهد فأتى به فعرفه نعمه فخر
قال فما علمت فيما قال قالت فإني كنت فريضة حتى استشهدت قال
كذبت ولكنك قالت ليقال جرئى فقد قيل ثم امر به فذهب
على وجهه حتى القي في النار ورجل تعلم العلم وعلمه وقرأ القرآن

۲۹

انوار النجدي في احوال اهل مكة

پس بشناسد آفرینش از خداوند
که چه عمل کو دی در آل بویید

گفتی که قصور در این بود که از برای
دو نفر گذاشته بودی

نشد در نار و آذر

عالمی کتب خانہ
اسلام آباد

دیار دماوندی قاصد
اوام و بریان خواهد نمود ارشاد تو
مال گوید گوشت

و فی فی

بسم الله الرحمن الرحيم

۴۴ آن علم آموخته بودی که عالم مشهور رشیدی و برائے آں قرآن خواند که قاری

پس علم خود را بگوشتن از او شود
 بدین اندازند او را
 بگوید دست زد و مال
 هم داشت پس بیان فرماید
 نسبت است که با او داده بود
 و او را خواهم شناسانست ارشاد
 نمود که چه عمل کردی در آن بگویم
 که در آن بگویم که خوب تو بود
 و او را در آن روز خود را شناسانست

فاتی به معرفه نعمه فعر فيها قال فما علمت فيها قال تعلمت العلم
 وعلمته وقرأت فيك القرآن قال كذب ولكن تعلمت العلم
 ليقال عالم وقرأت القرآن ليقال هو قارئ فقد قيل ثم امره فمسح على وجهه
 الخ في الناس ورجل ومع الله عليه وإعطاءه من أصناف المال
 كله فاتی به معرفه نعمه فعر فيها قال فما علمت فيها قال تركت
 من سبيل تحب أن ينفق فيها إلا نفقت فيها لك قال كذب
 ولكنك فعلت ليقال هو جواد فقد قيل فمسح على وجهه ثم
 التقى في الناس من عن أبي هريرة رواه في كثر العمال
 وفيه أيضاً إلا أخبركم بما هو الخوف عليكم من المنيخ الـ
 الشراء الخفي أن يقوم فيصلي فيزين صلوته لما يرى من نظر رجل
 عن أبي سعيد وفيه أيضاً قال عليه الصلوة والسلام مرجح الجنة
 توجد من مسابقة خمس فاته عام ولا يجدها من طلب الدنيا
 بعل الأخره فرعن ابن عباس وفيه أيضاً قال عليه الصلوة والسلام

افراد
 بانه حلاله التوحيد
 ۴۰
 آن چنانچه که می گویند نشسته
 پس خواند که یا ادرم بدین
 خواستند از آنست
 که یا خیر و یا شمس
 یا آن چنانچه که می گویند خوراک
 است بر شما از هیچ دجال
 قاتل نفس است که
 باینکه در آن روز نیست
 که از او بسبب آنکه بدین
 که از او بسبب آنکه بدین
 که از او بسبب آنکه بدین

سراسر راه دنیا را بدو است
 و باینکه که بگویند
 که از او بسبب آنکه بدین
 که از او بسبب آنکه بدین

مَنْ تَزِنَ بَعْلَ الْاُخْرَةِ وَهُوَ لَا يَرِيدُهَا وَلَا يَطْلُبُهَا لَعَنَ فِي السَّمَوَاتِ
 وَالْاَرْضِ طَسَّ عَنْ ابْنِ هَرِيرَةَ وَفِيهِ اَيْضًا **قَالَ** عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
 وَالسَّلَامُ اشْدُ النَّاسَ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ يَرَى النَّاسَ اِنْ
 فِيهِ خَيْرًا وَلَا خَيْرَ فِيهِ ابُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ فِي الْاَمْرَ بَعَيْنِ فَرَعَ
 ابْنِ سَعِيدٍ وَفِيهِ اَيْضًا **قَالَ** عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ابْغَضُ الْعِجْرَ
 اِلَى اللَّهِ تَعَالَى مَنْ كَانَ ثَوْبًا خَيْرًا مِنْ عَمَلِهِ اِنْ يَكُونُ ثِيَابُهُ
 ثِيَابَ الْاَنْبِيَاءِ وَعَمَلُهُ عَمَلُ الْجَارِينَ عَنِ فَرَعْنَ عَائِشَةَ وَفِيهِ اَيْضًا
قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اِنْ الْمَلَائِكَةُ يَرْفَعُونَ اَعْمَالَ الْعِبَادِ
 مِنْ عِبَادَةِ اللَّهِ لَيْسَتْ كَثْرَتُهُ وَبِزَكَاةٍ حَتَّى يَبْلُغُوا بِهِ اِلَى حَيْثُ شَاءَ
 مِنْ سُلْطَانِهِ فَيُوحِي اللَّهُ اِلَيْهِمْ اَنْكُمْ حَفْظَةٌ عَلَى عَبْدِي وَاَنَا
 رَقِيدٌ عَلَى مَا نَفْسُهُ اِنْ عَبْدِي هَذَا لَمْ يَخْلُصْ لِي عَمَلُهُ فَاجْعَلُوهُ فِي
 سَجِينٍ وَيَصْعَدُونَ بَعْلَ لَيْسَتْ كَثْرَتُهُ وَيَحْقِرُونَ حَتَّى يَبْلُغُوا بِهِ
 اِلَى حَيْثُ شَاءَ مِنْ سُلْطَانِهِ فَيُوحِي اللَّهُ اِلَيْهِمْ اَنْكُمْ حَفْظَةٌ

له که در بسیار یا بنمود را بعل
 آخرت و اراده آن بنمود

و در آنرا طلب می کند لغت کرده
 می شود و آسمانها و زمین را
 سطح فرود است ترغاب بکار
 خواسته که بنا بر مردم را
 خود و نیست نباشد
 خود و علی القدره و کلام

۴۱

بنویس آن ملائکه کی است
 از حق تعالی اگر باس جبر است
 ارجل او باس جبر است
 جبارین
 مکه فرود علی الصلوة و السلام
 که در شان اهل حق اندر حق

بناید که شما حافظ کنند و عمل
 بر من و من و اوقات نفس را
 این که نام بر آن عمل کرد
 پس بارید آنرا در سخن دلی بر
 عمل بعض مردم را که که در حق
 بنمواند آنرا و حقانی بنمواند
 که شما حافظ

علی الدین رقیب خاں دین
کی خاص رسائی علی کرد
۱۲

ہر روز از آل چار صد بار پناہ
نخواہد آن وادی رست ویا
سعادان آکودہ کردہ شدہ است
یست ملاحظہ قرآن و صدقہ ہند
و مادی و مجاہد ۱۲

۲۲
۱۲

میں رسوا اختیار کرنا از انکو
فالت ماسے تناسے را
باجب تاسے عباد خلط
کنیکہ حال خلیط خواہند ۱۲
سے و زود کرکہ تنہا نہیں
سے و زود کرکہ تنہا نہیں

میں رسائی برانکت چوتھ
آن و انیسیدہ و آن و انیسیدہ
شہید و انیسیدہ و آن و انیسیدہ
نوفت ارا کہ وہاں شہید
میں رسائی برانکت چوتھ

علی عبدی وانا رقیب علی نفسه ان عبدی هذا اخلص
لی علمہ فاجعلوہ فی علیین ابن المبارک عن حمزہ بن حذیفہ
وفیہ ایضاً قال علیہ الصلوٰۃ والسلام ان فی جہنم لوادیا
تستعید تھنم من ذلک الوادی فی کل یوم اربع مائۃ
مرۃ اعد ذلک الوادی للمرائین من انہ محمد و لیس فی کتاب اللہ
والمصدق فی غیر ذات اللہ و للمجاہد الی بیت اللہ و الخارج
فی سبیل اللہ طب عن ابن عباس و فیہ ایضاً قال
علیہ الصلوٰۃ والسلام ایاکم ان یخلطوا طاعة اللہ تقا
عجب ثناء العباد فحبط اعمالکم الدلیلی عن ابن عباس و فیہ ایضاً
قال علیہ الصلوٰۃ والسلام یومر بناس عن السیاس
یوم القیمۃ الی الجنة حتی اذا نوا منہا واستنشقوا رجھا و
الی قصورھا و الی ما اعدہ اللہ لاهلھا فیہا نود و ان اصرو
عنا لا یصلیہم فیہا فیرجع بحجر ما رجھا و لولون یثملھا فیعولون ربنا

میں رسائی برانکت چوتھ
آن و انیسیدہ و آن و انیسیدہ
شہید و انیسیدہ و آن و انیسیدہ
نوفت ارا کہ وہاں شہید
میں رسائی برانکت چوتھ

لو اخلقنا النار قبل ان تينا ما امرتينا من ثوابك وما اعدت
 فيها لاوليائك كان اهلون علينا قال ذلك اردت منكم
 يا اشقياء كنتم اذ اخلوتم بارضتموني بالعطائم واذ القيتكم
 الناس فختبين تراؤون الناس بخلاف ما تعظموني في قلوبكم
 هيبة الناس ولم تحابوني واجللتهم الناس ولم تجلوني وتركتم
 للناس وامرتمكمواي فاليوم اذ يعظم العذاب مع ما حرمتم
 من الثواب طب حل ثوبان النصارى عن عدي بن حاتم ازين
 احاديث ظاهره شدة عبادت ربا كما ربا انك بحال آرائش ظاهري و
 حسن صورت جلوه گرمي شود حتى که هر سينده تحميش می نمايد گر با اينهم
 همان حسن ظاهرش بجای آنکه ثواب دهد موجب عذاب شد
 صرف بدین وجه که در شيش فتوری و غلطي باشد و اختلال نیت گاه
 ظاهري باشد و گاه خفي مثلش اينکه مثلا شخصی عادت نماز نيز دارد
 و چون در جمع نمازيان می آيد ميگذازد يا آنکه عادت می دارد ليکن بنحوی

خواهر من بود مقصود من
 اين بود اسه اختصار و خلوص
 کار را بکند و خلاص جلوت از
 ۳۳
 و در اين بيد و قيلم اينست
 که بگويم و در شيش نام شمارا
 عذاب تا آنکه مردم شديد از ثواب ۱۲

که ترک نماز است من پریشانی
 نماز است از آنکه در نماز بود
 به سنگ زدن
 که فرمود علی علیه الصلوة والسلام
 من از نماز دور بود به سنگ زدن
 در شب تا یک در زمین ترک

افرا البیاضی فی احوال النبی ص ۴۴

نست که دوست داری که
 به جو داری نبض داری که
 به عدل و مروت به عدل
 و عدالت به عدل
 من فرمود علی علیه الصلوة والسلام

که علی علیه السلام فرمود که هر کس
 از پیشانی شیطان می شنود
 و غلامان را که بیان می کند
 او را پس محکوم به شوم
 از پیشانی

و بحضور جماعت نجش و خضج ادا میکند یا اینکه در تخلیه هم نجش و خضج
 میکند و لیکن بدین ملاحظه که اگر بحضور مردم بآن خضج کند و کاذب
 ریاضات نباشد این قسم آمیزشها را بر باد و شهوت های خفیه که مکرر
 کنند اخلاص اند بسیار اند فهم آن بنایت دشوار است **قال**
علیه الصلوة والسلام الشریک فی امتی اخفی من دبیل النل
علی الصفا الحاکم عن ابن عباس و فیہ ایضاً **قال** **علیه الصلوة**
والسلام الشریک اخفی فی امتی من دبیل النل علی الصفا فی
 الملیلة الظلما و ادناه ان تحب علی شی من الجور و تبغض
 علی شی من العدل و هل الدین الا الحب فی الله و البغض
 فی الله **قال** الله تعالی قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی
 یحبکم الله الحکیم **ل** حل عن عائشة و فیہ ایضاً **قال**
 علیه الصلوة والسلام الرجل لیعمل عملاً سر فی کتبه
 عنده سر فلا یزال به الشیطان حتی ینکلم به فیحی من السر

و فرشته می شود علامت
اگر با بگوید محو کرده می شود
از سر و علامت و فرشته شود یا
لح فرمود علی الصلوة والسلام
یا ابا بکر شریک و اسلام
یا ابا بکر شریک و اسلام
یا ابا بکر شریک و اسلام
یا ابا بکر شریک و اسلام

و فرشته می شود علامت
اگر با بگوید محو کرده می شود
از سر و علامت و فرشته شود یا
لح فرمود علی الصلوة والسلام
یا ابا بکر شریک و اسلام
یا ابا بکر شریک و اسلام
یا ابا بکر شریک و اسلام
یا ابا بکر شریک و اسلام

یكتب علامة فان عاد فتكلم الثانية محي من السر والعلانية
وكتب سرايا (الدلي عن ابي الدرداء) وفيه ايضاً **قَالَ**
عليه الصلوة والسلام يا ابا بكر الشريك اخفى فيكم من بيل الخيل
ان من الشرك ان يقول الرجل ما شاء الله وستت (الحديث)
ازين احاديث ظاهر است كه شرك خفي چه قدر پوشيده تر است نه انسان
آزمای نده فرشتگان او هم **كَمَا قَالَ** عليه الصلوة والسلام
اذا كان يوم القيمة اتى بصحون مخممة تنصب بين يدي الله
تعالى فيقول الله للملائكة اقبلوا هذا والقوا هذا فيقول
الملائكة وعزتك ما راينا الا خيراً فيقول نعم ولكن كان لغيري
ولا اقبل اليوم ما ابتغى به غير وجهي (سمويه) عن انس ازين
معلوم شد كه فرشتگان هم براخلاص نيت خبر ندارند و خود صاحب
بر آيين شهادت نفس مطلع نيت حالانكه عمل بے اخلاص مفيد نيت
قَالَ عليه الصلوة والسلام ان الله يقول انا خير شريك

چنانكه كه شود
آمد و شريك نمايچه نموده
پيشگاه خداوند تعالى پس
اشاره شود به شريكان
قبول كنند از اس دامن را
و بنيد از پايان فرشتگان

۲۵

عرض خواهم كرد قسم بگویند
و ندیدیم كه خبر ارشاد
نمود كه بے دلائل بودند
پس با خبر غیور و جلیل
ادب و جفا و غیره را كه براس
خبر من كه در مشهور
معه فرمود علی الصلوة والسلام
كه می شنید از فرشتگان كه من
بهم تر شريك ام

فمن اشرك معي شيئاً فهو شركي يا أيها الناس اخلصوا
 أعمالكم لله فان الله لا يقبل من الأعمال الا ما خالصاً
 ولا يقولوا هذا لله وللرحم فانه للرحم وليس لله من شيء
 قط في المتفق والمفترق عن الضحاك بن قيس الضمري - كذا
 في كنز العمال - ازین و جبر بزرگان دین در این احتیاطاً امری می دانستند
 و تا وقتیکه نیت خالص نمی شد بعمل نمی گزیدند چنانچه در احیاء العلوم
 آورده اند که ابن سیرین بر جنازه حسن بصری نماز نگذازد و مذبحش
 گفتند که نیت حاضر نیت و همچنین سفیان ثوری بر جنازه حماد بن
 سلیمان که از علماء کبار کوفه بودند نرفتند گفتند که اگر نیت حاضر می بود
 می رفت و طأوس باوجود درخواست مردم و عظمی کردند گاهی بغیر
 درخواست می کردند مردم از جیش بر میسند گفتند که ای شاد و شاد
 که بنیت بیان نمی رفتی بیان کنیم کنیت حاضر می باشد هم در احیاء منقول است
 که داؤد بن مجبر کتاب العقل تصنیف کرد و در روزی امام احمد بن حنبل

یعنی هرگز نزدیک کرد با من
 چنانچه در آن راست نزدیک
 است است و مردمان خالص
 عمل کنید راست خدا که خدا خالص
 قبول می کند از اعلان اگر اینچنین
 خالص راست او کرده شد

۴۶
 اصول التمجید فی الفقه و التوفیق

و گویند که این راست خدا است
 و راست پس قربت آن
 راست قربت باشد
 و راست خدا هیچ
 نباشد

نزدشان آمده درخواست مطالعه آن کردند و او پیش کرد اما هم از آن
 مطالعه کرده واپس داد و گفت که اسانید ضعیف اند و او در گفت که
 من آنرا بنظر خیر ندیدم تا اتمام اسانید کردی بچشم عمل دیدم و فتنه شدم
 امام آن کتاب را باز خواست تا هم بدان نظر بین پس مدتی پیش خود
 داشته گفت جزاک الله خیر من هم از آن فتنه شدم امام غزالی
 در احیاء العلوم ببحث نیت را آنچنان شرح داده اند که طالب با حق
 را چراغ راه باشد از مطالعه آن واضح میتوان شد که مسئله نیت
 چه مسئله ایست نازک و بزرگان دین چهار اقسام و احتیاط در آن
 مرعی داشته اند. احوال کار هر کس نیست که بر نیت درست و
 اخلاص کامل هر کارکن البته برسانیکه حق تعالی آنها را برگزیده
 این قسم کارهای دشوار آسان می شوند **قال** علیه الصلوة
 والسلام **لهم** ان ادنی الریاء شرك و احب الجید الى الله تعالی
 الاتقیاء الاخفیاء الذین اذا غابوا لم یفقدوا و اذا شهدوا

مطالعه نمود و مطالعه و اسانید
 کرد اما برایش کس است و در آن
 نیت بندگان نزد خدا

۴۷

متقیان و عقیان از کم کاران
 غایت نیت و کمال آنها را
 بخوبی در چون حاضر شوند که
 اظهارانی نماید

لم يعرفوا أولئك ائمة الهدى ومصابيح العلم طبك
 عن ابن عمر كذا في كنز العمال وفيه ايضاً قال عليه الصلاة
 والسلام ان يسير الياشرك وان من عاد اولياء الله
 فقد بارى الله بالمحاربة ان الله يحب الابرار الاتقياء الاخفياء
 الذين اذا غابوا لم يفقدوا واذا حضروا لم يدعوا ولم
 يعرفوا مصابيح الهدى يخرجون من كل غبراء ظلمة
 لا عن معاذة چون ايس قوم در صد و پوشيده گردن خود
 می باشند خود را چنان ستوری سازند که کسی آنها را نمی شناسد
 پس ریا را ايس جماعت چه تعلق دخل و تسلط ریا بها نمجا است که
 قصد شهرت باشد الا ماشاء الله قال عليه الصلاة والسلام
 من سمع الناس بعلمه سمع الله به سامع خلقه
 وحقه وصغره ابن المبارك حمضاً حب حل
 عن ابن عمر كذا في كنز العمال

این کسان ائمه هدی اند
 و چراغان علم
 نه فرمودید انصاف
 که اندک ریا شرک است و
 یک معاد است که در اولیا

۴۸

انما التجمل في الدنيا
 في الدنيا

بر آنکه جنگ با خدا - الله تعالى
 دوست می دارد و ابرار و تقیاء
 پوشیده که هرگاه غایب
 شوند کسی بخوبی و چون حاضر
 شوند کسی نشناختند چه چراغان
 بیات اند که از هر منقبتی که یکی
 می آید ۱۲

قال قدمت الكوفة فلم يكن لي هم الا وبيس اسئل
 عنه فدفع اليه بشاطئ الفرات يتوضا ويغسل ف
 فعرفته بالنعث فاذا رجل ادم مخلوق الراس كثر اللحية
 هيب المنظر فسلمت عليه وهددت اليه يدي كاحصا
 فابي ان يصافحني فحنقني العبرة لما رايت من حاله
 فقلت السلام عليك يا اويس كيف انت يا اخي قال و
 انت فحياك الله يا هروم بن حيان قال من ذلك علي
 قلت الله عز وجل قال سبحان الله ربنا ان كان وعد ربنا
 لمفعولا قلت يرحمك الله من اين عرفت اسمي واسم
 ابي فوالله ما رايتك قط ولا رايتني قال عرف روحك
 حيث كلمت نفسي نفسك لان الارواح لها النفس كالنفس
 الاجساد وان المومنين يتعارفون بروح الله عز وجل وان
 نأت بهم للدار وتفرقت بهم المنازل قال قلت حدثني

میگویی که سبب بر اوست
 ملاقات او بیس قرین
 سبب در فتنه بیس
 نشان دهنی مردم بخار
 و فو می کند و بیا و پیشوایی
 تا او صافی که شنیده
 بدو دست افتد و سلام

کرده دست از
 مصافحه دراز کردم از
 مصافحه انکار کرد از
 خاشاک گریه بین غازی
 شد گفت سلام علیک
 با او بیس برادر

۲۹
 انوار البیضاء فی الاصل الفخیر

پیوسته گفت جاک اند
 یا هروم بن حیان تو
 چگونه دکر ره نمود تو
 سوسه من گفتم سبحان
 و عده خداست تعالی البتة
 بوجودی آید گفت از بی

عالم که در کلامی من ترا
 دیم و دنا و فرادید و لغزش کن
 روح من روح ترا
 شناخت و قیام کلام کرد
 نفس من بالنفس تو چرا
 اودان را نام نفسی است
 نفس اجساد و دوزبان
 نفس اجساد و دوزبان

باهم معرفت میدارند بروح خدا عزوجل اگر چه خانه ها دور باشد گفتیم حدیثی بیان کن

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را دیدم و دیدم که بر سر او کلاه نداشت و بر او کلاه نداشت

بنی خوام که این در را
کشایم و در دست بیاوریم
که فاضل و مفتی باشد

۵۰

الانجيلي في قوله لا تقف

نفس من کالیت
حقیقت آیت بنحو و دعا
من براس من و جوی
فراهم دست من گرفت
و گفت من را صدق
تو که تو را خطه ناله

عن رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تحفظه عنك قال
اني لم ادرك رسول الله صلى الله عليه وسلم ولم يكن
لي معه صحبة وقد رايت رجلا سراه وقد بلغني عن حدث
كبعد ما يبلى خكم ولست احب ان افتر هذا الباب
على نفسي لا احب ان اكون قاضيا او مفتيا في نفسي شغل
قال قلت فالت علي آيات من كتاب الله عز وجل سمع
منك فادع الله لي بدعوات واوصني بوصيته قال فاخذ
بيدي وجعل يمشي على شاطئ الفرات ثم قال قال ربي
واحق القول قول ربي عز وجل واصدق الحديث حديث
ربي عز وجل واحسن الكلام كلام ربي اعود بالله السميع
العليم من الشيطان الرجيم ان يوم الفصل ميقا هم
اجمعين قال ثم شهق شهقة فانا احسبه قد غشي عليه
ثم قرأ حتى بلغ يوم لا يغني مولى عن مولى شيئا ولا هم

تو که تو را خطه ناله
رست و بعد تو را خطه ناله
نخاعه ان يوم الفضل
جمعین و آواز من
بعد از آن است
تمام

بنصرون الا من رحم الله انه هو العزيز الرحيم ثم نظر الى
 فقال يا اهرم بن حيان مات ابوك ويوشك ان تموت وما
 ابوك حيان فاما الى الجنة واما الى النار ومات آدم
 وماتت سواها يا بن حيان ومات ابراهيم خليل الرحمن
 يا ابن حيان ومات موسى نبي الرحمن يا ابن حيان ومات
 محمد صلى الله عليه وسلم وعليهم اجمعين يا ابن حيان
 ابوبكر خليفة المسلمين ومات اخي وصديقي وصفيي
 عمر واعمره قال وذلك في اخر خلافة عمر قال
 قلت يرحمك الله عمر لميت قال بلى ان ربي عز وجل قد
 نعاله لي وقد علمت ما قلت وانا وانت غدا في الموتى
 ثم دعا بدعوات خفاف ثم قال هذمه وصيبي لك يا
 ابن حيان كتاب الله عز وجل ونبي الصالحين من المومنين
 من المسلمين ونعتك نفسي فعليك بذكر الموت فان

بن حيان كه در بوسه من
 دگفت كه هم من حيان
 مرد پارس تو هم پارسا ديدي

تو حيان در دوزخ و مرد آدم
 بيا به دوزخ و مرد آدم
 و حيا و اب اهرم
 الرحمن و مومنين
 و مومنين و مومنين
 و مومنين و مومنين

۵۱
 هذا الخبر في اهل التوحيد

و مرد و برادر و دوست
 من عمر و اعمراء و اعوان
 انهم يراكم انهم يراكم
 ثم دگفت فردق قال
 خیر ان بين راد و من
 و تو فرداد و اموات و فرياد
 فاني هم مثل پس و عالم
 فاني هم مثل پس و عالم

من اينست كه قرآن را
 لازم كيرد و ذكر موت را

پس گفت ای ای کی
بیگود که مرا در راه تو
دوستان میدارد
و دوست تو عاقبت من
کرد در جنت اودا بمن
دستان در اخی کن اودا
در دنیا بخیر اندک

استطعت ان لا يفارق قلبك طرفة عين فافعل وانذر
قومك ذار جعت اليهم والكدح لنفسك وآياك ان يفارق
الجماعة فتفارق دينك وانت لا تشحر فموت فتدخل
النار في يوم القيامة ثم قال اللهم ان هذا يزعم ان الله
يحبني فيك وزارني من اجلك فادخله علي زائر الجنة
دار السلام وارضه بين الدنيا باليسار وما اعطيه
من شيء في الدنيا في اليسر وعافية واجعله لما تعطيه
من نعمك من الشاكرين استودعك يا هرم بن حمان
والسلام عليك لا اراك بعد الموت تطلبني ولا تسأل
عني اذكرك وادعوك انشاء الله انطلق ههنا حتى انطلق
ههنا فطلبت ان امشي معه ساعة فابى و فارقني بكي
وابكي ثم دخل في بعض لسكك فما طلبته بعد ذلك و
سالت عنه فما وجدت احدا يخبرني عنه بشئ رواه ابو
سفيان

و از جماعت
ای ای کی
بیگود که مرا در راه تو
دوستان میدارد
و دوست تو عاقبت من
کرد در جنت اودا بمن
دستان در اخی کن اودا
در دنیا بخیر اندک

۵۲

فانما العبد في حلة التوحيد

دشگر و دان اودا
بنیت که من خود رخصت
سیکتم ترا لے هم بنا
جان التسلام عليك
و بعد موت من ما بود
و حال من پیس و

انشاء الله تعالى قبله
تو دعا خواند که
تو این طریقت را درین
بیا بیا میگردم هم
چراش تو ایستم که میگفته
و در میان جاشد که بگوید
داخل شد و باز چهره را نشانم داد

لے کے موشان توبہ
کنندہ سوسے خوراک تالی
نہایت توبہ کنندہ
لے موشان تالی

لے موشان تالی
فلاح ایچہ
لے کے موشان تالی

کنندہ سوسے خوراک تالی
لے موشان تالی

بن عتبة الصفار عن سليمان التيمي مشله رواه
ابو نعيم روى في الحلية وتجله اصلاح قلبي يكي انت كه عادى
كنه نفس را بتوبه عقب هر گنا هميكه صادر شود حق تعالى ميغفر
توبوا الى الله جميعا ايها المؤمنون لعلكم تفلحون.

وقال تعالى يا ايها الذين آمنوا توبوا الى الله توبة
نصوحا وقال عليه الصلوة والسلام يا ايها الناس
توبوا الى ربكم فوالله اني لا اتوب الى الله في اليوم مائة مرة
حرم عن الاعزال مني وعن ابى هريرة **فقال**

رسول الله صلى الله عليه وسلم والله اني لا استغفر
الله واتوب اليه في اليوم اكثر من سبعين مرة رواه البخاري
كذا في المشكوة وفيه ايضا عن ابى هريرة قال قال رسول
الله صلى الله عليه وسلم ان المؤمن اذا اذ
كانت نكتة سوداء في قلبه فان تاب واستغفر صقل

خود من خود هر روز

صد بار توبه كنند

كله موشان تالي

كله موشان تالي

كله موشان تالي

كله موشان تالي

كله موشان تالي

كله موشان تالي

كله موشان تالي

كله موشان تالي

دلایل زیادہ کردگار زیادہ
 میخواند آن نیکو تا آنکه برقی
 بیکه بر غلب پس با عینیت
 زان کذا که خودش بیکه
 اشرفی و بیکه شریف
 کمال و ان الا ۱۲
 له و خود عید الصلوة والسلام
 یا حبیب الکلیم که کردی
 تو بیکین عرض خود غیب
 یا رسول الله که بگفت
 شود و انان خود عید السلام
 خود را زیاد تراست از
 آن بان تو یا حبیب ۱۲
 عید خود عید الصلوة والسلام

وان زاد زادت حتی تغلق قلبه فذا الكفر الران الذي
 ذكر الله تعالى كلا بل ران على قلوبهم ما كانوا يكسبون
 رواه احمد والترمذي وابن ماجة وقال الترمذي
 هذا حديث صحيح وقال عليه الصلوة والسلام يا حبیب
 كلما اذنبت فتب قال يا رسول الله صلى الله عليه
 وسلم اذ انك اكثر ذنوبي قال عفوا الله اكثر من ذنوبك
 يا حبیب ابن الحارث الحكيم واليا وردى عن عائشة
 كذا في كثر العمل وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام
 اذا احداثت ذنبا فاحداث عند توبة ان سم افسر ان
 علانية فحلتية الذي يلى عن النس وفيه ايضا قال
 عليه الصلوة والسلام من لا يستغفر لا يغفر الله له
 ومن لا يتوب لا يتوب الله عليه ومن لا يرحم لا يرحم الله
 عز وجل ابو الشیخ عن جریر بن اوزین آیات واحاديث علوم

انوار التوحید وادلة التوبه
 ۵۲
 عید ایجاد با حق تعالی
 را ایجاد کن و سبب آن گناه
 توبه را از گناه سراسر توبه
 سبب گناه عظیمه توبه عظیمه را
 عید خود عید الصلوة والسلام
 عید که تو تراست مغفرت
 شخص که تو هستی توبه
 شخص که خدا را تو هستی توبه
 شخص که جمیع رحمت کند خدا را تو
 شخص که رحمت کند خدا را تو ۱۲

نظر کنید که امام جواد
کرمه ۱۲

علیه زهد علی الصلوة والسلام
یا عایشة یا عائشة یا عاتقة یا عاتقة
از امامان حقیر زیاده
تحقیق گناهان حقیر را
طالب است از خدا ۱۲

افعال التجید فی الصلاة والسلام

۵۶

علیه زهد علی الصلوة والسلام
یا عایشة یا عائشة یا عاتقة یا عاتقة
از امامان حقیر زیاده
تحقیق گناهان حقیر را
طالب است از خدا ۱۲
نظر کنید که امام جواد
کرمه ۱۲

انظر واعلم من اجرائهم حل عن عمرو بن العاص وفيه ايضاً
قال عليه الصلوة والسلام يا عائشة اياك ومخبرات
الذنوب فان لها من الله طاباً حرم والحكيمة ع عن عوف
بن الحارث الخزاعي وتأخير در توبه جائز نباید داشت **وقال**
عليه الصلوة والسلام اياك والتسوية بالتوبة واياك
والغرة بحكم الله عنك الذليلي عن ابن عباس كذا في كذا
حالا حقيقت توبه را باید شناخت و آن اینست که انسان را
بعد از صدور گناه ندامت شود بر این که کاره از من صادر شد
که خلاف مرضی مالک خود بود و در توبه بهر چه حق توانایی
آورده از آن مغفرت خواهد و بداند که اوست مغفرت کننده
عن عائشة قالت قال عليه الصلوة والسلام
ان العبد اذا اعترف ثم تاب تاب الله عليه متفق
عليه كذا في المشكوك وفيها ايضاً عن أبي هريرة قال قال

نظر کنید که امام جواد
کرمه ۱۲
علیه زهد علی الصلوة والسلام
یا عایشة یا عائشة یا عاتقة یا عاتقة
از امامان حقیر زیاده
تحقیق گناهان حقیر را
طالب است از خدا ۱۲

رسول الله صلى الله عليه وسلم
 تعقبت حتى وجدت اربابا من بني كنانة
 بين ما نزل به ربكم
 عبد من بني كنانة
 ثقات من بني كنانة
 ثقات من بني كنانة
 ثقات من بني كنانة

رسول الله صلى الله عليه وسلم ان عبدا اذنب ذنبا فقال
 رب اذنبت فاغفره فقال ربه اعلم عبدى ان له ربنا يغفر
 الذنب ويأخذ به غفرت لعبدى ثم مكث ما شاء الله
 ثم اذنب ذنبا فقال رب اذنبت ذنبا فاغفره فقال اعلم
 عبدى ان له ربنا يغفر الذنب ويأخذ به غفرت لعبدى
 ثم مكث ما شاء الله ثم اذنب ذنبا قال رب اذنبت ذنبا
 اخر فاغفره لي فقال اعلم عبدى ان له ربنا يغفر الذنب و
 يأخذ به غفرت لعبدى فليفعل ما شاء متفق عليه
 كذا في المشكوك وفيها ايضا عن ابي بكر الصديق قال قال
 رسول الله صلى الله عليه وسلم ما اصر من استغفرو
 ان عاد في اليوم سبعين مرة رواه الترمذي والبوداوي
 وقال عليه الصلوة والسلام كفارة الذنب الذنبة
 لو لم تذنبوا لآتى الله بقرميد نبون ليغفر لهم محط

بجاء من اهل البيت
 ابو جعفر
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك

٥٤
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك

كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك

كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك

١٢
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك
 كذا في المشكوك

صلى عليه وسلم كذا في المشكوك كذا في المشكوك كذا في المشكوك كذا في المشكوك كذا في المشكوك

علیه ضرورتاً الصلوة والسلام
نیت کند که بگوید در حال

استغفار و نیت کند که بگوید
مغفرت در حال ۱۲
علیه ضرورتاً الصلوة والسلام
نیت کند که بگوید در حال
که در آب چنانست که اگر
ساقی کردن خواه ساقی کند
اودا اگر غلاب کردن فواید
عذاب کند و اراق او بود

۵۸

و انما یغفر الذنوب لی

خداوند تعالی که مغفرت کند اودا ۱۳
علیه ضرورتاً الصلوة والسلام
نیت کند که بگوید در حال
نیت کند که بگوید در حال
که از آنان مطلع شد با آن
پس ساقی شود اگر چه
استغفار کنند ۱۴

عن ابن عباس کثر العمال وفيه ايضاً قال عليه الصلوة
والسلام ما كبدية مع الاستغفار ولا صغيرة بصغيرة
مع الاصرار ابن عساكر عن عائشة وفيه ايضاً قال
عليه الصلوة والسلام من اذنب ذنباً فعلم ان له رباً
ان يغفر له غفرله وان شاء ان يعذبه عذبه كان حقاً
على الله ان يغفر له لعل حل عن عائشة وفيه ايضاً
قال عليه الصلوة والسلام من اذنب ذنباً فعلم
ان الله قد اطاع عليه غفرله وان لم يستغفر طمس
عن ابن مسعود اذا حاديت مذكرة معلوم شد که در توبه
ندامت و علم و طلب مغفرت بنده ضرورتیست و محل آن دل
است و پس وقت توبه در دل حالتی باشد که زبان مستغفر
از آن خبر ندارد و آن حالت قلبی که اصل توبه است در مردم حکما
نیست بلکه خود یک کس حالتی در خود می یابد که بار دیگر ماثل آن

له مردیت از عمران بن حذاف
سکنست از قبیلہ حبشیہ عثمان

علیه السلام گفت عالم ام
پسین طلب زود را سخت دل

اور از خود بدستی در اورا بد
چرا و وضع کل کند خبیثه مر

پسین او چنان کرد که
نمودان زن را که بت شود

بخویشش آوردن نمی تواند ازین وجه مدارج توبه متفاوت شدند
و فرق در خواص و عوام پدید آمد و همین امر ازین احادیث هم میسر
است **عن** عمران بن حصین **ان** امرأة من جھنیۃ اعمت
عند النبی صلی الله علیه وسلم بالزنا وقالت انا حبلی فد
النبی صلی الله علیه وسلم ولیها فقال احسن الیها فاذا
وضعت حملها فاخبری ففعل فامر بها فشدت علیها
ثیابا ثم امر برجمها فوجت ثم صلی علیها فقال له عمران الخطاب یا رسول
الله رجبتها ثم صلی علیها فقال ثابت توبة لو قسمت بین اهل المرنیة وسعتهم
و هل وجدت شیئا افضل من ان جادت بنفسها لله و
الترقی. **وعن** سلیمان بن بريدة عن ابيه قال جاء
ما عزی بن مالک الی النبی صلی الله علیه وسلم فقال یا رسول
طهرنی فقال و حیك ارجع فاستغفر الله و تب الیه قال
فرجع غیر بعید ثم جاء فقال یا رسول الله طهرنی فقال النبی

نمودان زن را که بت شود
باس او را حکم رجم از خود
پس بر کمره شد از زنا خطا کرد
بدان زن پس عرض نمود
عمر بن خطاب ای رسول الله
و من فرمودی او را باز نماند

پسین او را بت نمود
پسین او را بت نمود

فانی برادر پس فرمود
که چنان توبه کرد که اگر آن
توبه تقسیم شد در میان
اول مدینه بخوارش بگرد
آن هم را ایامی بدانی
چیز را افضل از آن بود
که آن زن بخشنده بود

پسین او را بت نمود
پسین او را بت نمود
پسین او را بت نمود
پسین او را بت نمود
پسین او را بت نمود
پسین او را بت نمود
پسین او را بت نمود
پسین او را بت نمود
پسین او را بت نمود
پسین او را بت نمود

ص کن از خدا و توبه کن هر گاه گفت که رجوع کرد و آنکه دو بار باز آمد و عرض نمود یا رسول الله

صلی اللہ علیہ وسلم البتہ توبہ کر دے آں چنان

کلم زاع عن فؤد کران
پس خود کو در چہ امور پاک
پاک چار و مرتبہ
آخفتن مثل بان تا
صلی اللہ علیہ وسلم پس توبہ

چون دست پس بن
داده شد که مجنون نیست
پس خود کو که با شرا یاب
خود و پس اسما
پس پس تنید دمان
او ما پس یالت اند
پس غیر گفت که خود
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

ابو الیخیر فی الحلة التوحید

۶۰

پس که باز باز کردی
پس عرض نمود که پس
پس عرض نمود که پس
پس عرض نمود که پس
پس عرض نمود که پس
پس عرض نمود که پس
پس عرض نمود که پس
پس عرض نمود که پس

صلی اللہ علیہ وسلم مثل ذلك حتى اذا كانت الرابعة
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم فيم اطهرك فقال
من الزنا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ابه جنون
فاخبرانه ليس مجنون فقال اشرب خمرًا فقام رجل فاستنكمه
فلم يجد منه ريح خمر قال فقال رسول الله صلى الله عليه
وسلم اذ نيت فقال نعم فامر به فوجم فكان الناس فيه
فرقتين قائل يقول لقد هلك لقد احاطت به خطيئته و
قائل يقول ما توبة افضل من توبة ما عزرانه جاء الى رسول
صلی اللہ علیہ وسلم فوضع يده في يده ثم قال اقتلني
بالحجارة قال فلبثوا بذلك يومين او ثلاثة ثم جاء رسول
صلی اللہ علیہ وسلم وهو جلوس فسلم ثم جلس فقال
استغفروا لما عزرين مالك قال فقالوا اغفر الله لما عزرين
مالك قال فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم لقد تاب

توبه باعتراف از
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
علیه وسلم پس داشت
دست خود در دست
آخفتن باز گفت که

کلم زاع عن فؤد کران خود کو که با شرا یاب خود و پس اسما پس پس تنید دمان او ما پس یالت اند پس غیر گفت که خود رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

توبه لو قسمت دین امة لوسع عتقهم الحدیث رواه مسلم
 ازین معلوم شد که کیفیت توبه زیادت و نقصان می پذیرد یا غم
 و راحی می فرمایند که توبه راسته جزا است یکی علم اینکه گناه حجاب می شود
 در میان بنده و هم محبوب او و چون ضرر گناه را یقین دانست کیفیت
 آن برداش غالب آمد و در این حالت بوجه فوت محبوب کیفیت
 بدش پیدای می شود و این حالت نداشت است و چون این حالت
 قوی شد حالتی دیگر در دل پیدای می شود که آن قصد و اراده باشد
 و این قصد بهر سه زمان تعلق می دارد بزمان حال ازین وجه که قصد
 ترک گناه کند که منجیب آنست و بزمان استقبال از منجیب که
 جزم میکند بر آنکه گاه منجیب آن گناه نخواهد شد و بزمان ماضی ازین
 که هرگز در آن تواند قصد تلافی یافت کند پس مدار توبه بر علم نخستین است
 هر قدر که آن بیشتر باشد ندامت و عزم قوی تر گردد و انیت حقیقت توبه
 و لفظ (توبه) نام آنست و پوشیده نیست که نام صرف بر آنست که

توبه بر توبه است
 در بیان است

انوار التوحید

۶۱

چنانچه پیش میبرد
 آنرا را

در گفت گو بکار آید و هر اثر که مرتب می شود بر نفس شے است که مسکن است
نه بر اسم مثلا آتش چیزیست موجود در خارج گوئد سائر حیوانات
نامی نداشته باشد و احراق در روشنی و غیره آثار بر ذات آن مرتب
میشوند که مسکنی است نه بر لفظ آتش همچنین آثار یک بر توبه مرتب شدنی است
بر آن کیفیت قلبیه که مساوی لفظ توبه است مرتب خواهند شد
نه بر لفظ توبه اگر کسی هزار بار توبه یا توبه کلام بگوید و آن حالت قلبی
موجود نباشد بحسب احادیث مرقومه و غیره توبه راست نیاید بآن اگر
حق تعالی ثواب این قول عطا فرماید آن چیز دیگر است و همچنین در
توکل و رضا و تسلیم و غیره همان کیفیت قلبیه خاصه معتبر خواهد بود که مختص
بهر یک است و لفظ توکل و وضیعت و توسل که توبه صادق از بنده
بظهور می آید حق تعالی ازاں بسیار خوش می شود کما در وعن حارث
بن سوید قال حدثنا عبد الله بن مسعود حدثنا بنی اسحاق
عن النبی صلی الله علیه وسلم و الاخر عن نفسه قال

ان المؤمن يرى ذنوبه كأنه قاعد تحت جبل يخاف ان
 يقع عليه وان الفاجر يرى ذنوبه كذباب مر على انفه
 فقال هكذا قال ابو شهاب بيده فوق انفه ثم قال
 افرح بتوبة العبد من رجل نزل منزلا وبه مهلكة ومع
 راحلة عليها طعامه وشرابه فوضع راسه فنام نوم
 فاستيقظ وقد ذهبت راحلته حتى اذا اشتد عليه الجوع والعطش
 او ما شاء الله قال ارجع الى مكاني فوجع فنام نومة ثم رفع راسه
 فاذا راحلته عنده تابعه ابو عوانة وجري عن الاعمش رواه البخاري
 وعن انس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الله اشتد فوجعا
 بتوبة عبده حين يتوب اليه من احدكم كان راحلة بارض
 فلاة فانفلتت منه وعليها طعامه وشرابه واليس منها فاني شجرة فاح
 في ظلمها فدايس من راحلة فيبينها هو كذلك اذ هو عاقبة عند فاحذ
 عخطاها ثم قال من شدة الفج اللهم انت عبدى وانارباك من شدة الفج

له زور على غلظة الاشياء
 حق قاطع از توبه بندگان
 زياده تر خوش می شود از
 کسی که در مجلس خطبات
 خود آورده و هر ایش
 بود که بر آداب و عادات
 بسیار در آن مجالس

۶۳

فصل في التوبة الى الله التوبة

خبید چون بیدار شد دید که
 شتر زده است و آنرا ناب
 گرم شده و شتر بیچاره غالب
 بایستد شده بهای ساقی
 بگشت و خبید باز چون
 سگ رود داشت دید که شتر زده
 نرود داشت دید که شتر زده
 گشت و در کمال غم
 گفت ای سگ توبه کن
 و من بزرگوار تو را ز غایت
 سرور فدا کرده ام

رواه مسلم كذا في المشكاة وفيها ايضاً عن ابي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم والذي نفسي بيده لو لم تذكروا الله بكم ولجأ بكم يذنبون فيستغفرون الله فيغفر لهم رواه مسلم وفيها ايضاً عن ابي موسى قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الله يبسط يده بالليل ليتوب مسيء النهار ويبسط يده بالنهار ليتوب مسيء الليل حتى تطلع الشمس من مغربها رواه مسلم وقال عليه الصلوة والسلام ما من شيء احب الى الله من شاب تائب وما من شيء ابغض الى الله تعالى من شيء مقيم على معصية وما في الحسنات حسنة احب الى الله من حسنة يعمل في ليلة جمعة او يوم جمعة وما من الذنوب ذنب ابغض الى الله تعالى من ذنب يعمل في ليلة الجمعة او يوم الجمعة

له في حديثه الصلوة والسلام
ثم بعد استكمال الشك في الحديث
بما ذكره في كتابه ما ذكره في
راي الله كنهه ومنه

٦٢

وإنما ينبغي في حقيقته

في رواية عليه الصلوة والسلام

في حديثه تعالى في الحديث

في حديثه تعالى في الحديث

در جنت دگت عابدان
خود را در آنجا در آورده
جمع شده اند حق تعالی
بر دو گنایب و دیگران
از گنایب که قبض روح
ساخت پس

طه
ورود في ١١
في باب ذوقه ورايها

لعمركم انك نعيم بيتك في غفلة
من راسه ونظرا الى ما لا يوافق
في غفلة ١٢

طه
في غفلة من غفلة عليه السلام
في غفلة من غفلة عليه السلام

٦٦

الذي في غفلة في غفلة

ان نيتك في غفلة
ان نيتك في غفلة
ان نيتك في غفلة
ان نيتك في غفلة

ان نيتك في غفلة
ان نيتك في غفلة
ان نيتك في غفلة
ان نيتك في غفلة

قال لا يارب فقال اذهب به الى النار واه احمد بن محمد بن قيس
يحيى انست كخون ورجاهرو وصف از حق تعالى وارو قال الله تعالى
واياي فائقون وقال الله تعالى واياي فارهبون وقال الله تعالى
قل لا املك لنفسي ضرا او نفعا الا ما شاء الله وعن ورد
مولي المغيرة بن شعبه قال كتب معاوية الى المغيرة اكتب
الى ما سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول خلف الصلوة
فاصلي عليه المغيرة قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول
خلف الصلوة لا اله الا الله وحده لا شريك له اللهم
ما نفع اعطيت ولا معطي لما منعت ولا ينفع ذا الجح منك
الجح وقال ابن جرير اخبرني عبدة ان وزادا اخبره بهذا
وفدت بعدا الى معاوية فسمعه يا امرئ الناس بذ لك القيل
رواه البخاري وقال عليه الصلوة والسلام يا غلام اني
اعلمك كلمات احفظ الله يحفظك احفظ الله تجب عليك

اگر چیزیست بخوابی هم از تو
خواهد داد اگر مرد بیجانی هم از تو
طلب بداند که اگر چه هیچ
شود بدید یک نفقشی رخ
تو اغواست که گویم لغز
که دوستدار است حق کجا
بدین خود را گرد ما هستند که
ضمیمه تارا سازند متوانند
شدن حق شایع

شیراز و حقیقت که برادر

شہزادہ
سید فرید حسن خان
فیس قائل از حسن عباد
التوحید

انوار البجهد في احكام التوحيد

فہ اس تعلیٰ است

که من زندگمان بنسوزم
که با من دارد دلم

۱۲۰

۱۰

بجاء

اعرف ذال من نيته الا قطعت اسباب السماء بين
 يدیه وارسخت الهوى من تحت قلمیه وما من عبد
 يطیعنى الا وانا معطیه قبل ان یسألنى ومستجیب له
 قبل ان یدعوفى وغافله قبل ان یستغفرنى **ك** م و ابن
 عساکر والذیلى عن عبد الرحمن بن کعب عن ابیه وعن ابی
 ایوب الاضدارى رضى الله عنه قال قال رسول الله صلى
 الله علیه وسلم لرجل اجمع الایاس عما فی یدى الناس
 الحديث رواه احمد صحدا فی المشکوۃ ازى احادیث وایا
 ثابت شد که خوف ورجا در همه امور خواه دینی باشند یا دنیوی
 صرف از حق تعالی باید داشت و کسیکه از دیگرے می ترسد یا از
 رجای دارد برائے او وعید و ارد شده **قال** علیه الصلوة
 والسلام ما من عبد یقصر بمخلوق دونی اعرف ذال من
 نيته الا قطعت اسباب السماء بین یدیه وارسخت الهوى

مطلع اسباب آسمان را
 رویش و کسب کند خدا را
 و از زیر پا را و در کمال
 من کند بهر عمل و اجل حال
 و نیت کند تا قبل استغفار
 و در طریقه سلوک و السلام
 ۶۹
 از انچه در آیه است
 هر دو است ۱۲
 هر یک با مخلوق متفق دارد
 تا من اسباب آسمان را
 مطلع خوانم که در مستحکم کند
 خواندش را

زبیر بن عابد ۱۲
 زبیر بن عبد السلام بن علی
 سلمی کذباً و بی کسما
 ازین بیس که می ترسد از او
 و اگر ترسیدی او از کس
 سلاطین قاتل سلطه
 نمی کرد با و کس را نتوانست

افراجه علی بن ابی طالب
 ۲۰

کرد و فرمود که بیکدیگر بیایید و در
 از او در میان داشته اند
 و هیچ کس با او
 و ترسید که ترسد از حق تعالی
 و ترسید که ترسد از او و ترسید
 از حق تعالی و ترسید از او و ترسید

من تحت قدمیه الحديث المذكور ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام انما يسلط الله على ابن ادم من خافه ابن ادم
 ولوان ابن ادم لم يخف غير الله لم يسلط الله عليه احدا
 وانما وكل ابن ادم لمن رجا ابن ادم ولوان ابن ادم
 لم يرج الا الله لم يكله الله الى غيره المحكم عن
 ابن عمر رضى الله عنه كذا في كثر العمال وفيه ايضا
 قال عليه الصلوة والسلام ما سلط الله على ابن ادم
 الا من خافه ابن ادم ولوان ابن ادم لم يخف الا الله ما
 سلط الله عليه غيره ولا وكل ابن ادم الا من رجا ولوان
 ابن ادم لم يرج الا الله ما وكل الى غيره الديلمي عن ابن عمر
 وكمي كصرف از او تعالی می ترسد و عده حسن برائے او دارد و شد
 كما قال عليه الصلوة والسلام من اتقى الله اهاب الله
 كل شئ ومن لم يتق الله اهابه الله من كل شئ المحكم عن واثقه وفيه ايضا

قال عليه الصلوة والسلام من خاف الله اخاف الله منه كل شئ ومن لم يخف الله اخافه الله من كل شئ ابو اليسر عن
 والله بن عبد الرحمن في اماليه والرافعي عن ابن عمر رضي الله عنه
 وفيه ايضا **قال** عليه الصلوة والسلام لو خفتم الله خفيتم
 لعلمت العلم الذي لا جهل معه ولو عرفتم الله حق معرفته
 لزالتم بدعاكم الجبال الحكيمة وابن السني عن معاذ حال اباير
 وانت كخوف ورجا وراشخاص وادقات يحسان ميت تفاوت
 ما ربح آس امر بدبي است وانيس احاويت هم استفاد است عن رضا
 بن عبيد الله كان يقول **لن** اعلو ان الله يتقبل مني مثقال
 حبة من خردل احب الي من الدنيا وما فيها لان الله تعالى
 يقول يتقبل الله من المتقين رواه ابو نعيم في الحلية وعن
 قال كان شاب على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم يسبي
 ذكر النار حتى حبه الذكري في البليت فلذكر ذلك النبي صلى الله عليه وسلم

و فرمود اگر می رسیدی
 شایسته قنای پاک و حق است
 هرگز نمی دانی و اگر نمی شنیدی
 حق تعالی را حق معرفت آید
 که با از دعا شایسته باشد

غفار بن عبید بن رقیه الطمعی
 می گفت که اگر دعا مستجاب
 حق تعالی قول خدا کرد
 از من طلب بجا نبرد من از
 دوست تر بودی از من از
 دنیا و آنچه در دست مبارک

۷۱
 قول کسی که میگوید که از حق تعالی
 قبول می کنم

۷۲
 حضرت زینب بنی کرم
 در روزی که در کوفت ذکر
 بسبب ذکر چند است از خانه

۷۳

قد خلهما فقد صلى الله عليه وسلم اربعين يوما
 فنزل جبرئيل عليه السلام فقال ان الهارب بين الجبل
 يتعوذ بالله من النار فارسل عمر وسلمان فاتياه به فمريض
 ومات خوفا من الله رواه ابن منذة وابن شاهين وابونعيم
 خيال فهو نبيست که چه قسم خوف برد لحاظ این بزرگواران طاری شده
 باشد که جگر را پاره پاره کرده تا جان بحق تسلیم کردند بعد از این مدارج
 خوف پایه پایه قنازل اند تا آنکه نوبت خوف مآرسد پس این
 درجه را اگر با آن قیاس کنیم خود ظاهر است که کان لکن
 مینماید اگر فی نفسه دیده شود هر کس حال خود را نیکو میداند پس اگر چیزی
 معتد به در خود یا به شکر گوید و گرنه دعا کند که حق تعالی از او محروم
 ندارد و چرا که خوف خشیت مقامیست رفیع حق تعالی می فرماید
 اللهم انجسني الله من عباده العلماء وقال عليه الصلاة
 والسلام ارفع رأس الحجة مخافة الله الحكيم وابن كمال عن ابن مسعود

قد مر من نياقتند حضرت
 علی الصلوة والسلام بعد من
 جبرئیل علیه السلام حاضر شد
 و خود که در غلظت کوه است
 پس روانه فرمودند حضرت

علی الصلوة والسلام بعد من
 جبرئیل علیه السلام حاضر شد
 و خود که در غلظت کوه است
 پس روانه فرمودند حضرت

علی الصلوة والسلام بعد من
 جبرئیل علیه السلام حاضر شد
 و خود که در غلظت کوه است
 پس روانه فرمودند حضرت

علی الصلوة والسلام بعد من
 جبرئیل علیه السلام حاضر شد
 و خود که در غلظت کوه است
 پس روانه فرمودند حضرت

علی الصلوة والسلام بعد من
 جبرئیل علیه السلام حاضر شد
 و خود که در غلظت کوه است
 پس روانه فرمودند حضرت

علی الصلوة والسلام بعد من
 جبرئیل علیه السلام حاضر شد
 و خود که در غلظت کوه است
 پس روانه فرمودند حضرت

لقد تمكنت من كتابة هذه الرسالة
 بعد ان كان من المستحيل ان اتمتع
 بالهدوء والراحة في هذه الايام
 الحارة

لقد تمكنت من كتابة هذه الرسالة
 بعد ان كان من المستحيل ان اتمتع
 بالهدوء والراحة في هذه الايام
 الحارة

والله اعلم بالصواب
 في يوم الجمعة الثاني من شهر ربيع
 الثاني سنة ١٢٨٥ هـ

كذا في كنز العمال وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام
 خشية الله راس كل حكمة والورع سيد العمل القضاة عن
 النضر وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام كفي
 بالمرء علما ان يخشى الله وكفي بالمرء أملا ان يعجب بنفسه
 هب عن مسروق مرسلا وفيه ايضا
 قال عليه الصلوة والسلام ان الله يحب القلب الحزين
 كره عن ابى الدرداء وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام ينبغي للمؤمن ان لا يمسي الا حزينا ولا يصبح
 الا حزينا وان كان محسنا لانه بين محققين ذنب قد مضى
 منه لا يدري ما الله صانع به وما بقى من عمره لا يدري
 ما يصيبه فيه من المهلك الدليلي عن ابى امامة
 الحديث بطوله كره عن ابى امامة غرض كرهت ابى سالك
 اسلام راضو ريت وكسانيكه غرض خشية بل انها تمكن است

هر وقت که میخواهند هر چیز و هر کس بحسب وعده الهی از انبیا می ترسد
 و طبع می شود در همین اوراق واقعۀ علامت صریح معلوم شد که چگونه
 بے خطر بدریای عمیق را نهند و آن فوراً پایاب شد و ابن عمر
 گوش شیر گرفته زجر کردند و داد بر وفق اشاره شان گریخته رفت
 و این قسم هزارها واقعات در احوال صحابه و اولیا موجود اند -

محاصل چهل از آیات و احادیث صحیحۀ دانسته شد که
 هر چه ترس آن لازمۀ بشری باشد خواه از قسم حیوان باشد
 یا نبات و غیره و خواه جوهر باشد یا عرض همه مخلوق حق تعالی الهی
 و تا وقتی که حق تعالی اذن نمی دهد هیچ چیز نفی و ضرر رسانند
 نمی تواند پس مقتضای ایمان آن باشد که از هیچ چیز ترس
 خواه آن از قسم موزیات اینجهان باشند یا آن جهان هستی که
 از اعمال نفس خود هم پاک ندارد و نه از چیزی رجا دارد بلکه
 موقع خوف و رجا ماسوی الله باشد فوراً با حق تعالی

متعلق گیرد و عیبتین راحتے الوسع قوے سازد که اگر او تعالیٰ
 خواهد همین شے موذی را باعث نفع سازد و همین شے نافع ضرر
 گرداند و همچنین در اعمال و افعال خود ہم خوف از حق تعالیٰ دارد که از
 من فعلی صادر نکند که در اں ضرر دنیا و آخری باشد و در جای
 دارد که برحمت و اسعه چنانکه بے انتہا فضل ہمسازد و افعال
 شایسته صادر نخواهد کند تا نید چر کہ دل انسان در قبضہ او تعالیٰ
 است۔ عن عبد اللہ بن عمر قال قال رسول اللہ صلی اللہ
 علیہ وسلم ان قلوب بنی آدم کلھا بین اصبعین من
 اصابع الرحمن کقلب واحد یصرفہ کیف یشاء ثم
 قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اللہم مخرج القلوب
 صرف قلوبنا علی طاعتک رواہ مسلم کذا فی الملشکوۃ
 و ہر چند بر عمل ثواب و عقاب مرتب شد نیست لیکن بالذات
 تاثیر نمازید قال علیہ الصلوۃ والسلام قاربوا وسدوا

لہ فہو علی الصلوۃ والسلام
 رہا ہر دم در میان دو
 انگشت حق تعالیٰ کیل
 چنانکہ خواہ برگرداند و خواہ
 آید گردانند و دلہا
 دل مارا بہر طاقت

۶۰

انوار اللہ فی الدلائل الخیرۃ

نمود گردان ۱۲
 علی فہو در قرب تربیب
 و ہر بار و راست باشد

والبشر وواعلموا انه لن ينجو احد منكم بعمله ولا انا الا ان
يتخلى في الله برحمة منه وفضل حمم عن جابر بن سمرة
حمم لا عن ابى هريرة كذا في كثر العمال وفيه ايضاً
قال عليه الصلوة والسلام رجئت النساء الى عرسعة
رحمة الله واخبرك ان الله تعالى يقول ما غضبت على احد
غضبي على عبد الى معصية فقطاطها في جنب عفو فلو
كنت معجلاً للعقوبة او كانت العجالة في شأنى لجنحت للقائطين
من رحمتي الحديث الرافعي عن ماجة ابن محمد
بن المستجوع عن جده كذا في كثر العمال بله
اهل الله سوائى حق تعالى از اسبج چیز کار ندارد خسته کار
آخرت هم **قال** عليه الصلوة والسلام الدنيا
حرام على اهل الآخرة والآخرة حرام على اهل الدنيا
والدنيا والآخرة حرام على اهل الله عن ابن عباس كذا في

فروش بشید و با نیکو کار
نیا نجات نخواهد یافت از عمل
و درین کتب چندین افسوس فاش

مجت خود ۱۲
سلف زود عید بقوله و شام

شخصی که از دعا ایجاب ازین دست

رفت حق تا فاش و درین دست غضب

سبزی که از دستش بر غضب
شخصی که از دستش بر غضب

۷۷
از اهل بیت علیهم السلام

عقوبت بزرگ و کلان است از کارها

بندوی عفو است که در این میان
بمافای عفو است که در این میان

۱۲
دینا و دینا است بر این دست

دینا و دینا است بر این دست
دینا و دینا است بر این دست

کثر العمل کلام دین بود که بالذات عمل تاثیر می ندارد
 چنانچه از احادیث مذکوره معلوم شد پس از عمل چه خوف درجا داشته
 شود بلکه در عمل هم خوف درجا از حق تعالی باید داشت ازین تقریر
 فائده دیگر هم حاصل شد که ایمان بین انخوف و الرجاست مؤمن
 باید که در جمله حرکات و سکنات خوف هم دارد و رجاست هم و کافران
 سرکار می ندارد و عثمان بن الخطاب قال لو نادى مناد
 من السماء ايها الناس انكم داخلون الجنة كلكم
 اجمعون الا رجلا واحدا اخفت ان اكون انا هو ولو نادى
 مناد ايها الناس انكم داخلون النار الا رجلا
 واحدا لوجت ان اكون انا هو واه ابو يعليم في التحلية
 اگر عمل در حساب و شمار می بود لا محاله یک حالت غالب می شد
 هر دو حالت یعنی خوف درجا برابر می بود و قال عليه الصلوة
 ما اجتمع الرجاء والخوف في قلب مؤمن الا اعطاه الله

اجماع
 مذکور است که در میان مؤمنان
 بهجت روزه و سستی یکدیگر
 خوف آن باشد که آن یک نفر را

انوار التوحید فی احوال التوحید
 خداوند بزرگوار و بزرگوار
 یکدیگر را در میان مؤمنان
 است و در هر دو یکدیگر را

عز وجل الرجاء وامنه الخوف هب عن سعيد بن المسيد
 مرسلا كذا الحال اگر گفته شود که مومن را از دوزخ ترسیدن
 و در تهلكه نیفتادن از نصوص ثابت است پس نه ترسیدن از چیزی
 سوا حق تعالی چگونه صادق آید گوئیم که در اصل خون دوزخ
 هم شعبه الیت از خوف حق تعالی و فشار آں همین است که اگر
 خلاف مرضی او تعالی کند عقوبت خواهد کرد عام از اینست که از
 دوزخ باشد یا چیزی دیگر پس این خوف را جمع است بسوی
 صفت انتقام او تعالی و نباشد این خوف مگر شخص مومن را چه
 کافر بر اں ایمان ندارد قال الله تعالی ان الذین آمنوا
 وهاجروا وجاهدوا فی سبیل الله اولئک یرجون رحمة
 الله رجائی که درین آیه شریفه بیان شد نصیب هر کس و
 ناکس نیست بلکه آن مجمل کلمات ایمان است پس قابل این قسم
 رجاء همان ایمان باشند که از دیگر فضائل محله هستند مثل هجرت و

حق تعالی با دوسوی او بود
 و این را در اصل از خوف
 حق تعالی است

افعال التجار فی الدنیا و الآخرة

۶۹

کردن و جهاد در راه خدا تعالی
 چنانکه امید میدارند از رحمت
 حق تعالی

چهار و قال عليه الصلوة والسلام يا ابن آدم انك ما
 دعوتني و رجوتني غفرت لك على ما كان منك ولا
 ابالي المحدثات واليضا عن النبي كذا في كمثل العمال و
 فيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام انما يدخل الجنة
 من يرحوها و انما يجتنب من النار من يخافها و انما
 يرحم الله من يرحم حبه عن ابن عمر رضي الله عنه
 بايد دانست كه صفاتي كه در انسان و حيوانات مشترك باشند
 مثل اكل و شرب و جماع و غيره انسان در استعمال آن محسب
 قتل خود از سایر حيوانات امتياز می دارد مثلاً بر اكل
 اشیاء اوضاع و شروط و غيره معینه می دارد مثل طبع و غيره
 كه در حيوان یافته نمی شود بعد از ان شریعت در ان هم هدایت
 نموده باصلاح آن پرداخت پس اهل اسلام در ان امور از كفار هم
 ممتاز باشند و كسی كه بر اصلاح شرعی كار بند نشد از سعادت ابدی

له بهان كن بحسب در آید كه
 امید آن دارد و بهان كن
 از دوزخ نروم ماند كه

۸۰

انوار التوحید

این است از ان وقت تا
 میگذرد كه در
 این است

محروم ماند پس چنانکه اهل اسلام در اکل و غیره از سائر حیوانات
 بحسب عقل ممتاز اند از جهت شرع از کفار هم امتیازی دارند
 و چنانکه اکل و شرب در میان انسان و سائر حیوانات مشترک
 است همچنان خوف در جا هم مشترک است چه مشاهد است که
 جانوران از دشمن خود خوف میدارند و از کسیکه خورش و غیره میدهند
 الفت و ظواهر است که فشار این الفت رجا است و همچنین
 بروقت معینه غذایه بر جا رعطا بجای معهود می آیند پس ضرورت
 انسان از حیوانات و از کافران ممتاز باشد - باب الامتیاز
 نیست که در اشیا ممتازه بر وجه خوف دارد که حق تعالی تعلیم
 آن فرموده و آن چنانست که از نفس شے هیچ خوف ندارد
 چرا که آن سخر است بفرمان حق تعالی تا دقتیکه امر الهی نمی شود
 هیچ ضرر رسانیدن نمی تواند و اگر ضرر رسد در آن هم
 نفع تصور کند که منزل گناهانست و باعث رفع درجات

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَمَا آصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ

أَيْدِيكُمْ وَإِذَا زُلْزِلَتْ الْأَرْضُ زِلْزَالًا عَظِيمًا وَفَأَنسَلْطُ الْعُقُودُ وَأَنذَرُكُمْ نَبِيَّ كَرِيمٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرموده اند من پس احب لقاء الله احب لقاءه و

قَالَ تَعَالَى فَمَن يُوَلِّتْ وَجْهَهُ لِلدِّينَارِ وَالدِّرْهَمِ

لیکن چونکه حق تعالی ارشاد می نماید و لا تلتفتوا بآباید یکم

إِلَى الدِّينَارِ وَالدِّرْهَمِ أُولَئِكَ هُمُ الرَّاغِبُونَ إِلَى الْحَرْبِ وَالْمَلْأَمَةِ

بدان امر است مثل جهاد و غیره پس اجتناب از اشیا مضرة نه از

باعث خوف جمعی باشد بلکه بحیث امتثال امر الهی بود و رجاء را بر

همین قیاس باید کرد پس اجتناب منمن از اشیا مضرة و اقام

بر اشیا نافعه نه در حقیقت خوف و رجاء او از آنهاست

بلکه آن افعال امر باشد و آن طاعت است نه مجمل طاعات.

الحاصل مومن را نباید که خوف و رجاء از ماسوی باشد

عنه هر چه مصیبتی که می رسد بخدا

باین سبب می رسد لکن اگر بداند

عنه خوف و امید که در حق تعالی

را دوست دارد حق تعالی

فانظر العبد فی أدلة التَّحْقِيقِ

بقا را در دوست بسیار دارد

عنه آرزو کند بیدوست را اگر

صفت برستی ۱۲

عنه در خطبات مبتدیه

مثل حیوانات و یا کفار دارد بلکه اقیانوس مذکور به هم رسا ذکر آن
 در خود باید چه خدا بجا آورد و گرنه دعا کند و تضرع نماید تا
 تکمیل ایمان شود و ذلک فضل الله و منجمله اصلاح قلبی یک
 آنست که ایمان بقضاء و قدر آرد که هر چه در عالم می شود
 پیش از تخلیق همه تقدیر او نوشته شده است خلاف آن هیچ
 نمی شود **قَالَ تَعَالَى** و لولا کتاب من الله سبق
 لمسکرم فیما اخذتم عذاب عظیم **وَقَالَ تَعَالَى**
 ان الذین حقت علیهم کلمة ربک لا یؤمنون و لو جاءهم
 کل ایه حق یرؤ العذاب الا لیم **قَالَ تَعَالَى**
لَعَلَّ لکل امة اجل اذا جاء اجلهم لا یتأخرون
 ساعة ولا یتقدمون **وَقَالَ تَعَالَى** و لولا کلمة
 سبقت من ربک لفضی بینهم فیما هم فیہ یختلفون
 و عن ابی هریرة **قَالَ** قال النبی صلی الله علیه و سلم

جَفَّ الْقَلَمُ مَا أَنْتَ لَا رَوَاةَ الْبُخَارِيِّ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ
 حَبَابٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعْرِفُ أَهْلَ
 الْجَنَّةِ مَنْ أَهْلُ النَّارِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَلَمْ يَعْمَلِ الْعَامِلُونَ
 قَالَ كُلُّ عَمَلٍ لَهَا خَلْقٌ لَهُ وَمَا لَيْسَ لَهُ رَوَاةُ الْبُخَارِيِّ
 وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ قَالَ وَكَانَ
 عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ رَوَاةُ مُسْلِمٍ كَذَا فِي الْمَشْكُوتِ وَعَنْ
 ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ شَيْءٍ بِقَدَرٍ حَتَّى الْجَزْوَ وَالْكَيْسَ رَوَاةُ مُسْلِمٍ
 أَذِينَ ظَاهِرًا اسْتَكْبَرَتْ فِيهِ دَرَجَاتُ الْعَالَمِ فِي شَوْءٍ مِنْهُ
 تَقْدِيرٌ هَرِيسِيذٌ فَرَمَدَهُ اسْتَكْبَرَتْ فِيهِ دَرَجَاتُ الْعَالَمِ فِي شَوْءٍ مِنْهُ
 مَرْدَمٌ نَزَّاجِيَّةٌ مَصْرَحٌ اسْتَكْبَرَتْ فِيهِ دَرَجَاتُ الْعَالَمِ فِي شَوْءٍ مِنْهُ

له انچه تو مانی آن غای قلم
 آنرا قلم نوشته و خالق
 می پسندید و آنرا غایت
 صلی الله علیه و سلم ایامال جنت

افوا تجوز فی القلم وید
 ۸
 از این اندیشه را در صورتی
 گفت ایضا چه عمل باید کرد
 فرمود شخص عمل آن بکنند
 که به آن مخلوق ندهد

پیدا کردہ ہر ایک مردم را آفرید و متین کرد **وَقَالَ تَعَالَى**
وَلَقَدْ ذَرَأْنَا الْجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ
لَّا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ
لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَٰئِكَ
هُمُ الْغَافِلُونَ عن انس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم
قَالَ وكل الله بالرحم مملكا فيقول اى رب نطفة
 اى رب علقه اى رب مضغه فاذا اراد الله ان يقض خلقها
 قال يارب اذكر لمانتى اشقى ام سعيد فما الرزق فما الاجل
 فيكتب كذا لك في بطن امه رواه البخارى وعن ابن عباس
قَالَ سَأَلَ رسول الله صلى الله عليه وسلم عن اولاد
 المشركين فقال الله اعلم بما كانوا عاملين رواه البخارى
 وعن ابى هريرة قالوا يا رسول الله افرأيت من يموت وهو
 صغيير قال الله اعلم بما كانوا عاملين رواه البخارى

پیداکردیم را از جن و انس را
 داندس را
 طبع و قدرت و علم را
 در شش و اعضاء و اعضاء
 درى نویسد بغیر حق تعالی
 سعادت و شقاوت در حق
 و موت و درنگم و درش

۸۵
 انوار الجبر
 طبع و قدرت و علم را
 مى آفرید و در آن حضرت
 سرگشته چه خواهم شد
 و در حق تعالی پیدا کرد
 آینه چرخ و علم را
 و در حق تعالی پیدا کرد

وَعَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ كُنَّا جُلُوسًا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 وَمَعَهُ عُوْدٌ يَنْكُتُ فِي الْأَرْضِ فَقَالَ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا قَدْ كُتِبَ
 مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ وَمِنْ الْجَنَّةِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ لَا يَسْتَكِلُ
 يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَعْمَلُوا فِكْلَ مَيْسَرٍ ثُمَّ
 قَرَأُوا مَا مِنْ أَعْطَى وَاتَّقُوا آيَاتِهِ تَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ - وَعَنْ عَالِشَةَ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ دَعَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى
 جَنَازَةِ صَبِيٍّ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ طُوبَى لِهَذَا
 عَصْفُورٍ مِنْ عَصَافِيرِ الْجَنَّةِ لَمْ يَجْعَلِ السَّوْعَ وَلَمْ يَدِرْ رُكَّةً فَقَالَ
 أَوْ غَيْرَ ذَلِكَ يَا عَالِشَةُ إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْجَنَّةَ أَهْلًا خَلَقَهُمْ لَهَا
 وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ وَخَلَقَ النَّارَ أَهْلًا خَلَقَهُمْ لَهَا
 وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ كَذَلِكَ فِي الْمَشْكُوتِ وَعَنْ
 مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ سَأَلَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ
 وَإِذَا اخْذَلَّتْكُمْ مِنَ الْبَيْتِ أَدْرَأَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ أَكَلَايَةً

له و فرمود فرستاده شد
 است بجا بر کسی که دروغ
 است یا نه گفت شخصی را
 بر کسی که دروغ فرمود علی کینه
 را بر کسی که دروغ فرمود است
 و از آن بابت فرمود که اگر دروغ

و از آن بابت فرمود که اگر دروغ
 فرمود علی کینه را بر کسی که
 دروغ فرمود است و از آن بابت
 فرمود که اگر دروغ فرمود است
 و از آن بابت فرمود که اگر دروغ
 فرمود علی کینه را بر کسی که
 دروغ فرمود است و از آن بابت
 فرمود که اگر دروغ فرمود است

سگی سوال کرد از عمر بن
از آنجا که او از خداوند
گفت شنیدم از آن حضرت
صلی الله علیه و آله و سلم که فرموده

که حق تعالی آدم را از نسیج
آدم علیه السلام
فرمود بیست و نه سال
خود بیست و نه سال است

برای بیست و نه سال
در بهشت است
و در بهشت است
و در بهشت است

قال عمر سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول
عنها فقال ان الله خلق آدم نحر مسطح ظهره يمينة فاستخرج
منه ذرية فقال خلقت هؤلاء الجنة وبجمل اهل الجنة يعملون
نحر مسطح ظهره فاستخرج منه ذرية فقال خلقت هؤلاء
النار وبجمل اهل النار يعملون فقال رجل فيقول العمل يا رسول الله
صلى الله عليه وسلم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الله اذا خلق
الجنة استعمل بجمل اهل الجنة حتى يموت على عمل من اعمال
اهل الجنة فتدخله به الجنة واذا خلق الجحيم استعمل
بجمل اهل النار حتى يموت على عمل من اعمال اهل النار فيدخله
به النار رواه مالك والترمذي والبيهقي وادركه في المشكوك
وعن عبد الله بن عمر قال خرج رسول الله صلى الله عليه وسلم
وفي يديه كتابان فقال اتدرون ما هذان الكتابان
لا يا رسول الله الا ان تخبرنا فقال للذي في يده اليمنى هذا

برای بیست و نه سال
در بهشت است
و در بهشت است
و در بهشت است

و در بهشت است
و در بهشت است
و در بهشت است

برای بیست و نه سال
در بهشت است
و در بهشت است
و در بهشت است

برای بیست و نه سال
در بهشت است
و در بهشت است
و در بهشت است

و در بهشت است
و در بهشت است
و در بهشت است

کتاب من رب العلمین فیہ اسماء اهل الجنة واسماء اباہم
 وقبائلہم ثم اعمل علی آخرہم فلا یزاد منہم ولا ینقص منہم
 ابدالہم قال للذی فی شالہ هذا کتاب من رب العلمین فیہ
 اسماء اهل النار واسماء اباہم وقبائلہم ثم اعمل علی آخرہم
 فلا یزاد منہم ولا ینقص منہم ابدالہم ففیہم اعمل
 یا رسول اللہ ان کان امر قد فرغ منہ فقال سدودا وواقربوا فان
 صاحب الجنة یحتملہ بجمل اهل الجنة وان عمل ائیی عمل وان
 صاحب النار یحتملہ بجمل اهل النار وان عمل ائیی عمل ثم
 قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یدلایہ فنبذہما ثم قال
 فرغ ربکم من العباد ففرق فی الجنة وفرق فی السجیر والذی
 کذا فی مشکوٰۃ ازین احادیث معلوم شد کہ مدار بودن جنی و دوزخی
 بر نوشتہ ازلی است فی نفسہ عمل را در آن دخل نیست بلمکہ خود
 آن چیز آسان میشود کہ برے آل مخلوق شدہ یعنی اگر جنی است

نام اہل جنت است مع نام
 پدر و قبیلہ اہل جنت و نام
 نام اہل دوزخ است مع نام
 و قبیلہ آل و ہر ایک کال
 آخر فرمودہ شدہ کہ یحتملہ

انوار التبیان فی احوال النبی محمد
 ۸۸
 کہ در ذیل از بعضی عرض کرد کہ
 کہ در ذیل از بعضی عرض کرد کہ
 فرشتہ عالم برین جنات
 بچند کفایت اہل جنت
 جنت فرشتہ دنیا جنت
 اہل نار جنت

جنت قریب موت آسان می شود گو طول عمر بران عادی نه شده باشد
 و همچنین عمل و دوزخ در آن وقت آسان شود اگر دوزخی است
 عن عبد الله قال حدثنا رسول الله صلى الله عليه وسلم
 وهو الصادق المصدوق ان احداكم يجمع في بطن امه
 اربعين يوما ثم علقه مثل ذلك ثم يكون مضغعة مثل ذلك
 ثم يبعث اليه ملكا فيؤمر بربع برزقه واجله وشقى او
 سعيد فوالله ان احداكم والرجل يعمل بعمل اهل النار
 حتى ما يكون بينه وبينها غير ذراع او ذراع فيسبق
 عليه الكتاب فيعمل بعمل اهل الجنة فيدخلها وان الرجل
 يعمل بعمل اهل الجنة حتى ما يكون بينه وبينها غير ذراع
 او ذراع فيسبق عليه الكتاب فيعمل بعمل اهل النار
 فيدخلها قال ابو عبد الله قال ادم الا ذراع رواه البخاري
 وعن سهل بن سعد قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

على خير قيل جمع الى شهر فموت عليه ليسغلك عن الناس
 ما تعلم من نفسات ابن السني كذا في كثر العمال وعن
 ابي الدرداء عرضي الله عنه قال بينا نحن عند رسول الله
 صلى الله عليه وسلم نتذاكر ما يكون اذ قال رسول الله
 صلى الله عليه وسلم اذا سمعتم بجبل ذال عن مكانه
 فصد قوه واذا سمعتم برجل تغير عن خلقه فلا
 تصد قواه فانه يصير الى ما جبل عليه رواه احمد كذا
 في المشكوة ازين معلوم شد که عمل های که انسان همیشه میکند خدای
 اعتبار آن نیست قابل اعتبار همان عمل است که پیش از موت آن
 شده و در سعادت و رفاهت بر همانست و در آن تغیر نمی شود البته
 اگر خود حق تعالی خواهد بدایا اسباب دیگر تغیر تقدیر می فرماید
 چنانچه ارشاد است ینحوی الله ما یشاء و ینثبت و عند الله الکتاب
 و این تغیر هم بمجموعه مقدرات است چه حق تعالی در ازل از هم دانسته است

کما جاء به در مشهور
 بر این قول ابن ماجه
 از نفس خود در مرام
 مجید ۱۱

انما یجوز فی الدلیل

۹۱

در آن حد که نشود که از
 جلت خود عیب داد کند
 در آن نشود که غلط از جنت
 خود بفرستد داده کند ۱۲

فروغ از کلمات اخلاص است
 حیات اندیشه بازگشت است
 دهنه قوه و کرمه کلمات تعالی -

الوالمحمدی فی الدلائل المحمّدية
 ۹۲

نسخه از دست حق تعالی
 به تمام شد

و آن عین قضا است احصا بر کارے که بنده میکند خواه خیر باشد
 یا شر همه بقضائے الهی است اگر بدایت است هم از دست اگر
 ضلالت و گمراهی هم از بے اذن او تعالی هیچ نمیشود **قال**
الله تعالی ومن یضلل الله فما له من هاد ومن یرد الله
 الله فما له من مضل **وقال تعالی** فمن یرد الله ان یرده
 یشرح صدره لا سلام ومن یردان یضله یجعل صدره
 ضیقاً حرجاً کما نفا یقعده فی السماء کذلک یجعل الله الحزن
 علی الذین لا یؤمنون **وقال تعالی** کلاماً هو لا وفور
 من عطاء ربک وما کان عطاء ربک محظوراً **وقال البنی**
 صلی الله علیه وسلم یا عبد الله بن قیس الا اعتلای
 کلمة هی من کنوز الجنة لا حول ولا قوه الا بالله رواه البخاری
وقال علیه السلام والمعصوم من عصم الله رواه البخاری
وعن البنی صلی الله علیه وسلم ان الله کتب علی ابن

آدم رحمه الله من الزنى ادرك ذلك لا محالة فزنى العين النظر
 وزنى اللسان المنطق والنفس تمنى وتشتهى والفرج يصدف
 ذلك ويكذب به رواه البخارى وعن ابى هريرة رضى الله
 عنه عن النبى صلى الله عليه وسلم قال احبب ادم وموسى
 فقال موسى يا اكرم انت ابونا خيبتنا واخرجتنا من الجنة
 قال ادم يا موسى اصطفاك الله بكلامه وخطاك ببله
 اتلومنى على امر قدرة الله على قبل ان يخلقنى باربع سنين
 فخرج ادم موسى ثلاثا رواه البخارى وقال عليه الصلوة
 والسلام صنفان من امتى لاسهم لهم فى الاسلام المرجية
 والقدرية قيل ما المرجية قال الذين يقولون الايمان
 قول ولا عمل قيل فما القدرية قال الذين يقولون لم
 يقدر الشوق كذا فى كثر العمال وقال عليه الصلوة والسلام
 لعلك ان تبقى بعدى حتى تدرك قوما يكذبون بقدر الله

۹۳

حصدا وازناده لا محاله
 خواهر وافر آفرين زنده
 چشم نظر نفس خشن
 زبان نطق و نفس خشن
 يكند و نوح تصديق همه
 يكند و يكذب همه
 دادم و مباحتره زنده موسى
 موسى عليه السلام

شام پير را تشديد فليكن
 ما را در آرد و ديوار خست
 صفت آدم عليه السلام
 يا موسى هرگز نموده
 او تعالى را بجا نمود
 فرمود بپست خود

ايمانست يكى از باران
 مقدار که در آرد او تعالى
 بآن پيش از ايند آتش
 به چهل ساله و چهل
 آدم عليه السلام
 سه ماه و دو شب از اينجا
 به چهل ساله و چهل
 فرمود از اوست من و دو

و قدره بر هر چه آنگاه
 گویند امان من
 قول است علی زینت
 و قدره بر آنگاه که شوق
 باشد ۱۲

يحجون الذنوب على عبادة اشتقوا كلهم ذلك من الضلالية
 فاذا كان ذلك فابروا الى الله تعالى منهم (طب) عن ابن عباس
 رضي الله عنه كذا في كذا العمال وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام القدريه الذين يقولون الخير والشر بايدينا
 ليس لهم في شفاعتي نصيب ولا انا منهم ولا هم مني علم
 عن ابن رضي الله عنه - وفيه ايضا وعن عمر بن شعيب
 قال كنت عند السعيد بن المسيب جالسا فذكروا ان اقواما
 يقولون قد رآنا الله كل شئ ما خلا الاعمال فوالله ما رايت
 سعيد بن المسيب غضب غضبا اشده منه حتى هم
 بالقيام ثم سكن فقال تكلموا به حدثني رافع ابن خديج انه
 سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول يكون قوم من امتي يكفر
 بالله وبالقرآن وهم لا يشعرون كما كفرت اليهود والنصارى
 قلت جعلت فداك يا رسول الله وكيف ذلك قال يقولون

هذه قد رآنا بآثارها وبمنطقها
 انما اشتهر ذلك في كذا قدر
 كنه ابن كلام انظر انيت
 الغنم ١٢

٩٢

افراجه الجمل فادالة التوحيد

هذه
 فزودوا ما كنت قد خفيتم
 است باث آجا و
 شفاعت من نصيب
 من ان انما ام و
 ان ان من ١٢

بعض القدر و يكفرون ببعضه قلت ثم ما يقولون قال يقولون
 الخيبر من الله والشرك من ابليس فيفرون على ذلك كتاب الله
 و يكفرون بالقرآن بعد الايمان والمعرفة فيما يلقي امتي
 منهم من العداوة والبغضاء والجدال اولئك زنادقة
 هذه الاممة في زمانهم الحديث ويزيد فعل كه از بنده صا
 می شود پیش از صدور آن مشیتی در بنده یافته می شود که همان نشاء
 صدور فعل است آن مشیت از اختیار و ایجاد بنده نیست بلکه آن
 مشیت تابع و اثر مشیت خداست تعالی است یعنی هر فعل که حق تعالی
 از بنده صادر کردن میخواهد بنده اراده آن کار میکند و آن کار از و
 صادر می شود و ممکن نیست که بعد مشیت و اراده حق تعالی بنده آن
 کار بخند قال الله تعالی وما تشاؤون الا ان يشاء الله رب العالمين
 قال تعالی ولو شاء ربك لآمن من في الارض كلهم جميعا
 افانت تكبره الناس حتى يكونوا مؤمنين - وقال تعالی ما كان

مع
 و فرمود که خوانند گفت
 قدر که خبر از خداست
 و شر از ابليس آنجا
 ز منین این است اند ۱۲

۹۵
 انوار البحار فی آلاء التوفیق

مع
 میگوید شما بدانم که خواهم
 الله تعالی ۱۳
 در آنکه خواست پروردگار
 تو همه این زمین ایمان
 می آوردند ایاجری کنی مردم
 را تا آنکه مؤمن باشند ۱۴

لنفس ان تؤمن الا باذن الله ويجعل الرجب على الذين لا يعقلون
 وقال الله تعالى ان شر الدواب عند الله الصم البكم
 الذين لا يعقلون ولو علم الله فيهم خيرا لا سمعهم ولو سمعهم
 لتولوا وهم معرضون - يا ايها الذين امنوا استجبوا لله
 ولرسله اذا دعاكم لما يحيككم واعلموا ان الله يحول بين
 المرء وقلبه وانته اليه تحشرون - وقال الله تعالى واذ يقول
 اذ التقيتهم في اعينكم قليلا ويقل لكم في اعينهم لتقضى الله
 امرا كان مغفولا والى الله ترجع الامور وقال عليه الصلوة
 والسلام اذ اراد الله انفاذ قضاءه وقدره سلب عن
 ذوى العقول عقولهم حتى ينفذ فيهم قضاءه وقدره
 فاذا مضى امره رد اليهم عقولهم ووقعت المذاماة
 فرعن انس وعلى رضى الله عنه وفيه ايضا قال عليه السلام
 ان الله اذا احب انفاذا من سلب كل ذي لب ليه حظا

بول بنو ابي في غلغل
 اجلاس قضاء قدره
 اذ علم ان كل شيئا لا يسجد

٩٦

انما الجهاد في الله التوحيد
 وبعد ان اذك عارضا
 قبل واپس بيد نگاه
 بارت و اعمى شود

عن ابن عباس رضي الله عنه وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام ان الله اذا اراد امضاء امر ينزع عقول الرجال
 حتى يمضي امره فاذا امضاه ردا اليهم عقولهم ووقعت
 الندامة ابو عبد الرحمن السلمي في سنن الصوفية عن جعفر
 بن محمد عن ابيه عن جده ^{عليه} وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام ما اذا اراد الله خلق شيئا لم يمنع شيئا عن اني ^{سبحه}
 وفيه ايضا عن الحارث قال جاء رجل الى ابي رضي الله ^{عنه}
 فقال يا امير المؤمنين اخبرني عن القدر قال طريق مظلم
 لا تسلكه قال يا امير المؤمنين اخبرني عن القدر قال
 بحر عميق لا يلججه قال يا امير المؤمنين اخبرني عن القدر
 قال سر خفي عليك فلا تفتشه قال يا امير المؤمنين اخبرني
 عن القدر قال ايها السائل ان الله خلقك كما شاء او كما
 شئت قال بل كما شاء فيستعملك كما شاء او كما شئت

وفتيحتن قال من جاء
 بيا انذير مني

او نشود ۱۲
 شيخه از علي رضي الله
 سله قرضه و در جويت
 عيني داخل آن شو-
 باز بسيد مود و خفيست

۹۷
 تفقيش آن کن باز بسيد
 فرمود اس سائل ق ق ق ق
 چنانکه خواست ترا از
 يا چنانکه خواست ترا از
 خواست ترا از چنانکه
 از تو گرفت چنانکه خواست
 يا چنانکه خواست ترا

گفت چنانکه خود خواست
 ز نمود را بگوید از باطنی
 خود فایده پند کند و خواهی
 گفت چنانکه خواهی نمود
 سوال میکنی از رب خود
 عایت گفت آری خداوند
 از کلام باریک خود متعالی
 از انباشت خودش گفت
 لا حول ولا قوة الا بالله
 را میدانی به آنکه قوت
 عانت است در قوت
 بصیرت که بخداست تعالی

قال بل كما شاء قال فيبحثك يوم القيمة كما شاء او
 كما شئت قال بل كما شاء قال ايها السائل تسأل ربك
 العافية قال بلى قال فمن اتي شئ نسأله العافية امن
 البلاء الذي ابتلاك به ام من البلاء الذي ابتلاك
 به غيره قال من البلاء الذي ابتلاك به قال ايها السائل
 تقول لا حول ولا قوة الا بمن قال الله بالله العلي العظيم
 قال فتعلم ما في تفسيرها قال تعلمني مما علمك الله يا
 امير المؤمنين قال ان تفسيرها لا يقدر على طاعة الله
 ولا يكون له قوة في محصية الله في الامرين جميعا الا بالله ايها
 السائل لك مع الله مشية او دون الله مشية فان قلت
 ان لك دون الله مشية فقد اكتفيت بها عن مشية الله
 وان زعمت ان لك فوق الله مشية فقد ادعيت مع الله شركا
 في مشيئه ايها السائل ان الله يشج ويد او ي فمنا الداء ومنه

۹۸
 خود را سائل را بنیت
 بنیت حق تعالی است
 با بنی که اگر حق ترا بنیت
 با بنی که اگر حق ترا بنیت
 و خواست است بنیت
 حق تعالی پس تو بجا آن
 حق تعالی حق تعالی

که می از بنیت تو بالا است
 و اگر گوئی بنیت تو بالا است
 شریک کردی حق تعالی
 خلعت تعالی خود سر کسی
 پس از دست خود بکشد
 و از دست دوا

الدواء اعقلت عن الله امره قال نعم قال على الان
اسلم اخوكم فقوموا فصاحوا ثم قال على لو ان عندى
رجلا من القدرية لاجذت رقبة ثم لا زال اجاءها حتى
اقطعها فانهم يهود هذه الامنة ونصارىها وجوسها
چون ظاهر شد که بنده و رشیت فعل استغالی میدار و نه در صدد ر
آن پس ملاست هر فعلی که از و صادر شود ازین رو بر موقع نخواهد بود
کما ورد عن طاووس قال سمعت ابا هريرة رضى الله عنه
عن النبي صلى الله عليه وسلم قال احتج آدم موسى فقال
موسى يا ادم انت ابونا فحيبتنا واخرجنا من الجنة
قال له ادم يا موسى اصطفاك الله بكلامه وخطاك
بيده ا تلومنى على امر قلده الله على قبل ان يخلعنى
باربعين سنة فحج آدم موسى ثلاثا رواه البخارى
وقال عليه الصلوة والسلام احسنوا فان غلبكم

۹۹

یاد داشت گفت نعم فرمود
اینوقت مسکال شد
برادر شاه بنزید و مصافحه
او کنید و گفت علی رضی الله
عنه اگر قدری نزد من بود

مردن او شکستی که آنجا
میکرد و فضلای و مجلس
ایستادند
فرمود مبارکه کردند آدم
و موسی علیه السلام
گفت موسی تو پسر منی

فان الله اخذنا
بما عاهدناهم
فكذبوا و
انهم كانوا
شركاء في
الذنب
باز آدم کردی و رواه
از حضرت گفت آدم علیه السلام
بزرگترید از آدم علیه السلام
یا ادم ایستاد و نوشت بر پشت
ایستاد موسی علیه السلام
مقدور ساختن قیامت را
از پسرانش من و بنی اسرائیل
آدم علیه السلام ای

آدم علیه السلام ای
فرمود کارینک کنید
که خوانند و بنی اسرائیل

فكتب الله تعالى وقدره ولا تدخلوا الوفاق من اخل
 اللودخل عليه على الشيطان خط عن عمر كذا في كذا
 وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام المؤمن القوي خير
 واحب الى الله تعالى من المؤمن الضعيف وفي كل لها
 خيرا حرص على ما يفعلك واستمع بالله ولا تعجز وان
 اصابك شئ فلا تقل لو اني فعلت كان كذا او كذا ولكن
 قل قد راى الله وما شاء فعل فان لو تفهم على الشيطان حم
 عن ابي هريرة رضي الله عنه ارجو حقيقة هانست
 مذکور شد لیکن باین همه ماموریم که عمل نماییم که اعمالوارشاد است
 چنانکه قرآن مجید و احادیث صحیحہ صریح است و سرائر مسئلہ گو
 بفہم نمایند ایمان بران آوردن ضرورت و بحث و گفتگو
 ممنوع است عن ابي هريرة رضي الله قال خرج علينا رسول
 صلى الله عليه وسلم ونحن نتنازع في القدر فنضرب حتى

ولفظ اگر در کلام نیاید که
 آن علی شیطان را می آید ۱۲
 ابو هريره رضي الله عنه

ابو هريره رضي الله عنه

۱۰۰
 در ذریعہ آمد باین
 علی شیطانی را می آید
 یکدیگر بر مسئلہ قدس
 نهایت غضب فرمود

احمرو وجهه حتى كثر انما فقام في وجنتيه حب الرمان قال
 ايها الامرتم ام بهذا ارسلت اليكم انما هلك من كان
 قبلكم حين تنازعوا في هذا الامر عزمت عليكم عزمت
 ان لا تنازعوا فيه رواه الترمذي وروى ابن ماجه
 نحوه عن عمر بن شعيب عن ابيه عن جداه كذا في المشكاة
 وفيها ايضا عن عمر رضي الله عنه قال قال رسول الله
 صلى الله عليه وسلم لا تجالسوا اهل القدر ولا تفاتهم
 رواه ابوداود وعنه عبد الرحمن بن عيسى قال اتى عمر
 رضي الله عنه فقيل له ان ناسا يتكلمون في القدر فقام
 خطيبا فقال يا ايها الناس انما هلك من كان قبلكم من الهم
 في امر القدر والذي نفس عمر بيده لا اسمع برجلين
 يتكلمان فيه الا ضربت اعناقهما فاجم الناس
 فيما تكلم احد حتى ظهر نابغة بالشام زمن الحجاج خشش

گفتند که ای ایستاد ما را
 بنشیند ما را بیدار بیدار

درین سلسله ای که ششصد و پنجاه و یکم

شمار کرد و آن را تا غنیمت ۱۱

و در آن گفتند که اگر در کس

۱۰۱ / افراز التجار و التجار

در سلسله قدر کلام کند کردن

از آن باز ماندند تا آنکه
 تا بنفوذ زمانه بجا آمد ۱۱

في الاستقامته واللا لكائي كسر كذا في كذا العمال وچنانكه
 ايمان بر قضا و قدر واجب است و بحث ممنوع همچنين براي كسيكه
 ايمان ندارد و وعيد باري سخت دارد شده عن علي رضي الله عنه
 قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يؤمن عبد حتى
 يؤمن باربعة يشهد ان لا اله الا الله اني رسول الله بعثني
 بالحق ويؤمن بالموت والبعث بعد الموت ويؤمن بالقدر
 رواه الترمذي وابن ماجه كذا في المشكوة وفيه ايضاً
 وعن ابن عمر رضي الله عنه قال سمعت رسول الله صلى
 عليه وسلم يقول يكون في امتي خسف ومسح و ذلك
 في المكذبين بالقدر رواه ابوداود وروى الترمذي
 نحوه وعن ابن الدليمي قالت اتيت ابي ابن كعب رضي الله
 فقلت له قد وقع في نفسي شئ من القدر فحدثني لعل الله
 ان يذهبه من قال فقال لو ان الله عز وجل عذب اهل

زود عید السلام و راست می
 شست و مسح خواهد شد و کبریا
 بکثرت قدر خواهد شد و کبریا
 این دلیلی رحمت الله علیه
 میگوید که از امانی ابن کعب

اخذ الله له الدليل
 ۱۰۲

اسبیه که نفس من
 از سطره قدر چیه واضح
 گفت اگر حق تعالی

سماواته واهل ارضه عذ بهم وهو غير ظالم لهم ولو
رحمهم كانت رحمته خيرا لهم من اعمالهم ولو افقت
مثل احد ذهابا في سبيل الله ما قبله الله منك حتى
تؤمن بالقدر وتعلم ان ما اصابك لم يكن ليخطئك و
ما اخطاك لم يكن ليصيبك ولومت على غير هذا لدخلت
النار قال ثم اتيك عبد الله بن مسعود رضى الله عنه
فقال مثل ذلك قال ثم اتيك حذيفة ابن اليمان فقال
مثل ذلك ثم اتيك زيد بن ثابت فحدثني عن النبي
صلى الله عليه وسلم مثل ذلك رواه ابو داود وابن ماجه
وقال النبي صلى الله عليه وسلم من لم يؤمن بقضاء
الله تعالى ويومن بقدر الله فليلتس بها غير الله
طس عن انس رضى الله عنه كذا في كنز العمال وفيه ايضا
قال عليه الصلوة والسلام ان امتي لا يزال متمسكة

اول اسان درين را خطاب
كن ظالم نباشد و اگر رحم كنند
تو خوش نباشد و اگر عذ كنند
دار مثل كوه احد ز بخت
كه قبول نخواهد كرد حق را
كه انكار ايمان بقدر آرد و باي
كه بچرخ سبده ظاهر كردني نبود
و در چرخ را در سبدي نماند
اگر بخير از عقیده ميري
داخل در دنج شوي اين چرخ

۱۰۳
انوار الجليل

ميكوييد پس نزد عبد الله بن
مسعود رضى الله عنه رستم
ادام همين گفتم نزد حذيفة
بن اليمان همين گفتم از زيد
بن ثابت براسيدم و از انس
صلى الله عليه وسلم همين
ميان كرد ۱۱

در خودم را ايمان بقضاء و قدر
نماند و خود را از شرقي بخوبيه
و خود است از دين با خبر

بدینها مال بیکذبوا بالقدر فاذا کذبوا بالقدر رفعند ذلک
 هلاکهم **طرب** عن ابی موسی رضی الله عنه وفيه ایضاً
قال علیه الصلوة والسلام من جعل الاستطاعة
 الی نفسه فقد کفر - الدیلمی عن انس رضی الله عنه **وعن**
 ابن عمر رضی الله عنه **قال** جاء رجل الی ابی بکر رضی الله عنه
 فقال اريد الزنا بقدر **قال** نعم **قال** الله قدرة ثم یعد
 به **قال** نعم یا ابن الخنا اما والله لو کان عندی انسان لامرته
 ان یجأ نفک ابن شاهین والاکای معافی الستة انست
 علم مسله ایمان بقضا و قدر حاله و در خود غور نمود نیست که آیا این جنس
 ایمان در خود یافته میشود یا نه اگر یافته شود شکر باید کرد که نعمتی است
 عظمی و ادقی آن اینست که هم در خزن پیرامون خاطر نخواهد گشت
 که **ما قال** علیه الصلوة والسلام لا یمان بالقدر یدهب
 الصبر و الحزن ثم فی تاریخه کذا فی کثر العمال چرا که چو یقین یاب

تا و قیلاً مذکور است قدر نکرند
 و در قیلاً مذکور است آن کینه
 هلاک نماید شد ۱۲
 و در خود هر که استطاعت

اخذ التجلد الله للتجديد
 ۱۰۲

و طاعت بپوشش نفس خود
 منسوب کنند که اگر در خود ۱۲
 و در خود ایمان بالقدر بر تهم
 و وزن را می بود ۱۲

و قنیکه چیز بدست نیامد آنکه تقبیل نمود و گاه است بدست شدنی نیست پس
 برفت آن هیچ غم و اندوه نباشد زیرا که اندوه بر بهای چیزی باشد که آدمی آنرا
 در خود خود قابل حصول میداند و از اینجا است که بر نیافتن سلطنت فقیر را
 هیچ غم نمی شود. لکن استقدر در خود تقبیل نمودن نیست که تصدیقی که بآن می آید
 ایام مثل تصدیق وجود که است یا ندانند اگر نیا بد تقبیل آن که شد و بعد از آنکه ایمان
 و علم آن حاصل شد عمل از این مهمات است چنانکه بحث آن تفصیل گذشت که
 علم بر عمل مضار است و عیش آن باشد که چنانکه میداند که هر امریکه بوجودی آید از
 طرف خدا تعالی است وقت وجود هر امر خواه موافق مرضی خود باشد یا مخالفت
 تقبیل کند که این کار از طرف تعالی است و پس وقت دوست دشمن یکسان
 خواهد نمود چرا که منشاء دوستی و دشمنی صدور افعال کسی می باشد بغیر از آنکه هیچ
 بغض و صدور و طعنه و تضرع خواهد شد و مآذ را و تسبیح هم باقی نخواهد ماند زیرا که کاریکه
 بتوفیق الهی شده این کس را چه مجال استقلال تا بر آن افتخار نماید و هم مدح و تم
 نزد و یکسان خواهد شد که ما و در عن بن عبد الله قال قال عبد الله

(رضی الله عنه) لا یبلغ عبد حقیقة الایمان حتی یحل بذروته ولا
 یحل بذر و ته حتی یكون الفقر أحب الیه من الغنی والمواضع أحب
 الیه من الشرف و حتی یكون حادلا وذامه عدلا سوا و الا انما
 فی الحلیمة و یمنیس طمع و خوف و رجا ما سوی الله من دفع خواهد شد زیرا که هیچ
 چیز به تقدیر نمی رسد و نیز صبر و شکر بر بے آسان خواهد شد و علی هذا القیاس
 نظرا بر عیوب خلق نخواهد افتاد بکلیه بجاے قبیح حسن آن شے در نظرش جلوه گر
 شد نیست چه کاریکه خدا تعالی کند فی نفس معیوب نباشد و بهم نتواند که بر کسی اعتراض
 کند زیرا که آن اعتراض راجع بسوء دیگر خواهد شد آری آنچه شرعا منعی است
 از نفس آن کار انکار نمود نیست نه از تخلیق آن و امر بالمعروف و نهی عن المنکر
 عند الضرورت و اجرائی حدود و غیره و توبه و عداست بر گناه امتثال الامر بجهت
 اعتراض نخواهد نمود و مرتجب گناه را بجای اینکه قابل طعن و لعن شمار محل ترحم
 خواهد انگاشت و از آن عبرت خواهد گرفت که اگر بجای آن شخص خود مل اجرائی قضا
 و قدری بود و نصیر کتاب آن چاره نمی داشت لاجرم بر او رحم آورده بود

عبد الله بن مسعود رضی الله عنه
 گفت که بنده یقین الایمان
 نمی رسد تا مقام تکلیف بندگی

۱۰۶

و این مقام رسد تا آنکه
 فقر از غنی و تواضع از عزت
 دوست تر شود تا آنکه خود
 گفته دوست کننده خود را
 بپسندد

استغفار خواهر کرد الغرض کسیکه در جمل اقوال و افعال و حرکات و سکون مشاغل
فعل حق تعالی که عمل مسکون است و القضا است و اوست توحید او و حکم خواهر شد
اخرج ابن جریر عن ابن عباس رضی الله عنهما فی قوله هل اتاك
بنا الخضم اذ تسور و المحراب قال ان داود علیه السلام قال
یا رب قد اعطيت ابراهیم واسحق و یعقوب من الذکر ما لو ددت
انک اعطيتنی مثله قال الله عز و جل انی ابتلیتھم بما لم ابتک
به فان شدت ابتلیتک بمثل ما ابتلیتھم و اعطیتک كما
اعطیتھم قال نعم قال له فاعل حق اری بلاغک فکان ما شاء الله
ان یکون و طال ذلک علیه فکان ان ینسأ فیما هو فی محرابه اذ وقفت
علیه حمامة فاراد ان یاخذها فطارت علی کوة المحراب فذهب
لیاخذها فطارت فاطلع من الکوة فرأی امرأة تغسل الخ کما
قال علیه الصلوة و السلام الا یمان بالقدر نظام التوحید
عن ابی هریرة رضی الله عنه کذا فی کذا العمال هر خیر نظامی نماید

انرا الحجاب فانه التوحید

۱۰۶

توحید و عیال سلام ایمان
بالقدیر و بکون تو حید است

کہ دریں مشہد جرأت برگزیدہ پیدا خواهد شد لیکن فی الواقع چنین است زیرا کہ
 کیسکه شریعت را پیشوائے خود ساخته زمام اختیار بدست حق داده از اتباع شهوات
 بجای برآید خدا تعالی حفاظت او خواهد فرمود اگر بمقتضای تقدیر گناہی
 از وصا در شود بدین نظر که اتشال او امر الہی پیش نظر دوست قصد توبہ خواهد
 لیکن فی الجملہ در حیرت خواهد افتاد کہ از چیرے کہ خود حق تعالی از و ارادہ فرمود
 چگونہ توبہ کند دریں مشہد مجاہدہ قوی پیش خواهد آمد چرا کہ عقل مشوب بالوہم
 با دراک آن قاصر است لیکن مقتضای عقل را پیش فرمان الہی مجبور ساخته صرف
 با اتشال پرداختہ توبہ بہر کم و بہم بداند کہ خواست حق تعالی چنین بود بجلہ و سہ
 ایں مجاہدہ کہ مجاہدہ عقلی سخت تر از مجاہدہ جسمانی است حق تعالی را بہ بروے
 خواهد کشادہ اسرار منکشف شود کہ ما قال تعالی والذین جاہدوا فینا
 لنفقدینہم سبلنا و معلوم خواهد شد کہ فرق در میان حرکت او و حرکت قسری
 جواد صیت و آنکہ امر بین الامرین است یعنی بین البحر والاغتیار چنانکہ علی کرم اللہ
 وجہہ ارشاد می فرماید چه معنی دارد و عن محمد بن ادریس الشافعی رضی اللہ عنہ

عن يحيى بن مسلم عن جعفر بن محمد عن ابيه عن عبد الله
بن جعفر عن علي بن طالب رضي الله عنهما انه خطب الناس
يوما فقال في خطبة واعجب ما في الانسان قلبه وله مواد
من الحكمة واصدا من خلا فيها فان منح له الرجا وله الطمع
وان هاج به الطمع اهلكه الحرص وان ملكه اليأس
قتله الاسف وان عرض له الغضب اشتد به الغيظ
وان اسعد بالرضا نسي التحفظ وان ناله الخوف شغله
الحزن وان اصابته مصيبة قصمه الجزع وان افاد
ملا اطاعه التقي وان غصه فاقة شغلته البلاء ان
اجهد له الجمع فخذ به السعة فكل يقتصر به مضروكل
افراط له مفسد قال ففاصل اليه رجل ممن كان شهد معه
الحمل فقال يا امير المؤمنين اخبرنا عن القدر فقال بحر
عميق فلا تلجه قال يا امير المؤمنين اخبرنا عن القدر قال

معهم الله وجميع رخص
عليكم السلام ودر احوال
عليه السلام ودر احوال
دل را بيان فرمودند
بخواست گفتند يا امير المؤمنين
۱۰۹
افعال النجاة دالة التوحيد
انزال تدبر في ميدان
ان يكون من دتر است
انزال في الس

از دست بی بی خبر است
 از دست فرست کرد و فرمود
 و نه توفیق گفت با او این
 قائل است که درین مجلس حاضر است

بیاید او را بی بی خبر است
 او را بی بی خبر است
 بیاید او را بی بی خبر است
 بیاید او را بی بی خبر است

از دست فرست کرد و فرمود
 از دست فرست کرد و فرمود

بیاید او را بی بی خبر است
 بیاید او را بی بی خبر است
 بیاید او را بی بی خبر است
 بیاید او را بی بی خبر است

سبح الله فلا تمكلفه قال يا امير المؤمنين اخبرنا عن القدر
 قال اما ذا البیت فانه امرين امرين لا يجبر ولا تقویر
 قال يا امير المؤمنين ان فلا تايقول بالاستطاعة وهو
 فقال علی به فاقاموه فلما رآه سئل عن سيقه قدر راج
 اصابع فقال الاستطاعة مملکها مع الله او من دون الله
 وایاک ان تقول احد هما فتردد فاضرب عنقك قال فما
 اقول يا امير المؤمنين قال قل املاك بالله الذي ان شاء
 مملک حل کذا فی کنز العمال ازین معلوم شد که اینقدر و این
 ضرور است که بنده کاسب است یعنی قدر تکیه باو عطا شده در هر
 کار صرف میکند لکن وقتی که در هر کار شیت حق تعالی مقدم باشد
 همان فعل از و صادر شود که در ازل مقدر و معلوم شده است
 پس این اختیار نه اختیار است که عقل مشوب بالوهم آنرا مصادق
 اختیار و اند سبیل در آن هین است که در هر کاری که کرد بداند که شیت

۱۱۰

میدان ۱۳۱

حق تعالیٰ باو مخلق شده و وقوع آن ضروری بود پس اگر آن کار بمخلی
 طاعات است بر آن شکر گوید و اگر معصیت باشد توبه و ندامت
 کند اگر طالب صادق است و مجاهده قوی امید است که حق تعالیٰ
 بر او منکشف فرماید وَ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَّشَاءُ
 خلاصه المرام آنکه چون ایمان بقضا علی وجه اتم متحقق شود لوازم
 و آثار آن که یکسان شدن دوست و دشمن و دفع و دفع ریا
 و سمع و عجب و خوف و رجاسه مساوی الله و اعتراض بر کس و غیره است
 متحقق شد نیست چه مسلم است که اِذَا ثَلَبْتَ الشَّيْءَ ثَلَبَتْ بِلَاوَاظِمِهِ
 و آثاره پس کسانی که درین مشاهد مشغول هستند اگر کلامی از آنها
 آنچه ملائم این مشهد باشد صادر شود چندان مسیح نخواهد بود زیرا که
 آنچه دل انسان بدان مشغول است گاه گاه بے اختیار بر زبان
 می آید پس در آن حالت انسان معذور باشد و چندان قابل
 مواخذة نخواهد بود بخلاف مثل ما مردم عوام که برائے نام عبارت

انملت بالقدر خیرة وشرارة من الله تعالى میخوانیم و هیچ
برای مرتب نیست اینجاد راصل ایمان کلام است و در صورت
اولی صرف بے احتیاطی در حفاظت آن شده اگرما بگوئیم که ایمان
بقدر نداریم قطعاً کافر شویم و اگر گوئیم داریم آثار آن موجود نیست
و خود حالت قلبی بر وقت گواهی میدهد که ازین مسئله وقت صد
فصل سروکاری نیست الا ما شاء الله گویا آن عبارت صرف برای
خوانیدن موضوع شده است پس وظیفه ما اینست که در تکمیل آن کوشیم
و طعن تشنیع در حق آن نماند عمل برای میدارند جائز نداریم مگر گفته
شود که چون در مالوازم و آثار آن یافته نمی شود پس در ایمان
بقضا کلام باشد و در صورت عدم ایمان کفر لازم می آید چرا که
در میان ایمان و کفر واسطه نیست بواجب آنکه فی الواقع در میان
کفر و ایمان واسطه نیست لکن عدم ترتب آثارند کوره دلالت
بر کفر ندارد چه آثار برای ایمان قوی مرتب می شوند و آن باعث ترقی

درجات است و برای نجات از دوزخ انشاء الله تعالی
ایمان ضعیف هم کافی تواند شد چنانکه در احادیث صحیحه مصرح است
پس از عدم ظهور آنرا مایوس نباشد بلکه فکر تکمیل آن و محبت
با کسانی که در آن کمال میدارند باید داشت تا بمصدق حدیث
شریف المروم من احب صلاحیت دخول به زمرة آنها
حاصل آید بنحله اصلاح قلبی کجی آنست که راضی بقضا باشد
قال علیه الصلوة والسلام خمس من الایمان من لم
یکن فیه شیء منهن فلا ایمان له التسلیم بما امر الله
و الرضا بقضاء الله و التوفیق الی الله و التوکل علی الله
و الصبر عند الصدمة الاولى رواه البرزاذکی فی البدیع
المنیر للامام الشعرائی - وعن ابی اسحق قال قال لی الباقی
بن عازب رضی الله الّا علمک دعاء علمیه رسول الله
صلی الله علیه وسلم قال اذا رایت الناس قد تنافوا

فمن لم یصلی الصلوة والسلام
فمن لم یتسلیم بما امر الله و اولاد الله
فمن لم یرض بقضاء الله و اولاد الله
فمن لم یتوکل علی الله و اولاد الله
فمن لم یصبر عند الصدمة الاولى

اولین حدیث ۱۲
بارضی الله و اولاد الله
تسلیم بما امر الله و اولاد الله
دعای علمیه رسول الله و اولاد الله
صبر عند الصدمة الاولى

۱۱۳
بنی مردم را اگر رفت در
دزد و نفره میکنند
که دعا کنی که در آن سال
از رضا بقضا است ۱۲

الذهب والفضة فادع بهذه الدعوات اللهم اني
 اسألك الثبات في الامر واسألك عزيمة الرشد
 واسألك شكر نعمتك والصبر على بلائك وحسن عبادتك
 والرضا بقضائك واسألك قلبا سليما ولسانا صادقا
 واسألك من خير ما تعلم واعوذ بك من شر ما تعلم
 واستغفر لك لما تعلم طب و ابو تعلم كذا في كثر العا
 وفيه ايضا عن عباد لا بن الصامت رضى الله عليه
 قال قال رجل يا رسول الله اى العمل افضل قال اصبر
 والسماحة قال اريد افضل من ذلك قال لا تهتم الله
 في شئ من قضائه هب وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام من لم يرض بقضاء الله ولم يؤمن بقدر الله
 فليمتس الهأغير الله عز وجل الخطيب عن انس
 قال عليه الصلوة والسلام قال الله عز وجل من لم يرض

روايت است از عباد
 رضى الله عنه كذا روى
 كذا رسول الله صلى الله
 عليه وسلم كذا على افضل
 است فرموده صبر و صبر
 و من كذا افضل از
 بخير ما فرموده بتمت

او را بچند اداء التوحيد
 ۱۱۳

بقرن تعالى در كماله است
 از قضاة او ۱۲
 فرموده عليه الصلوة والسلام
 بقرن تعالى من فرمايد
 راضى باشد

بِقَضَائِهِ مَنْ يَسْتَعِينُ
 كَيْدُ سَوَاسِ مَنْ يَدْرِكُ
 ۱۳۴

بِقَضَائِهِ مَنْ يَسْتَعِينُ
 رَاضِي - بَاشَدِ رَضَائِكَ
 قَدْ تَعَالَى جَارِي شُودِ آ
 قَضَائِهِ دُرُوسِ دَوَابِ بَاشَدِ
 ۱۳۵

بِقَضَائِهِ وَلَمْ يَصْبِرْ عَلَى بَلَاءٍ فَلْيَلْتَمَسْ رَبًّا سِوَايَ
 دَوَالِ الطَّبَرَانِيِّ كَذَا فِي الْبَدْرِ الْمُنِيرِ وَفِي كَنْزِ الْعَمَالِ
 عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَنْ رَضِيَ بِقَضَاءِ اللَّهِ جَرَى عَلَيْهِ
 كَانُ لَهُ أَجْرُ مَنْ لَمْ يَرْضَ بِقَضَاءِ اللَّهِ جَرَى عَلَيْهِ بِحَسَبِ
 عَمَلِهِ كَرُوفِهِ أَيْضًا عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا
 أَنَّهُ قِيلَ إِنَّ أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ الْفَقْرَاءُ أَحَبُّ مِنَ الْغَنَى وَالْغَنَى
 إِلَى مِنَ الصَّحَّةِ فَقَالَ رَحِمَهُ اللَّهُ أَبَا ذَرٍّ أَمَا أَنَا قَائِلٌ مِنْ
 التَّكْلِ عَلَى حَسَنِ اخْتِيَارًا لِلَّهِ لَهُ لَهْوٌ يَتَمَنَّى أَنَّهُ فِي غَيْرِ الْحَالَةِ
 الَّتِي اخْتَارَ اللَّهُ لَهُ وَهَذَا أَحَدُ الْوُقُوفِ عَلَى الرِّضَا بِمَا تَصِفُ
 بِهِ الْقَضَا كَوَالِحِ الْأَمَلِ أَيْضًا عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَسَنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا
 بِرَبِّهِمَا رَاضِي بَابِدْ شَدَّ وَرَبِّهِمَا بَاعَثَ سَخَتْ نَاخُشْتُودِي حَقِّ تَعَالَى
 نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ وَظَاهِرٌ اسْتَكَرَ أَكْثَرُ أَزْجِسْ بَامُرُومِ دِيرِ
 مَقَامِ رَاهِ نَدَارَنْدِ حَقِّ كَرِضَا بِمَحْصُولِ نِعْمَتِ هَمِ رِضَا بِالْقَضَا يَا فِتْرَةَ

پای جاری شود قضا و
 و عمل او صلوات بر
 علی بن ابی طالب
 گفت که ابوذر رضا را
 میگوید که فقر را از تو
 دوست تر میدانم و بایا

۱۱۵
 انوار البحار

را از نعمت محبوب تر از خود
 حق تعالی بر او شان رحمت
 لاکون من یلوکم کما
 کند بر حسن اختیار حق تعالی
 که اینو اختیار فرمود پس
 آرزو میکند غیر حالت را که

حق تعالی بر او شان رحمت
 را از نعمت محبوب تر از خود
 لاکون من یلوکم کما
 کند بر حسن اختیار حق تعالی
 که اینو اختیار فرمود پس
 آرزو میکند غیر حالت را که

نمی شود بلکه آن رضا از نفس شئی می باشد از جهت تلذذ بدان
که آن در کاف و جاهل و بیم یافته می شود اگر رضا بدان شئی از این
جهت می بود که آن عطای حق تعالی است هر عطا یکسان
می نمود تا اندرین صفت از کفار امتیاز پیدا می شد پس مؤمن
را باید که فرق نماید در میان رضا بالقضا و رضا بالشئی و گویند
در مسئله رضا با کفر خلاف خواهد افتاد چه رضا با کفر کفر است
نه رضا بقضا را کفر غرض که به نعمت و هربلا و ابتلا و غیره که
مؤمن را رسد بدین جهت که از خداست تعالی است بدان اضی
باشد و کراهیت را از آن بدل راه ندید لیکن این کار کار
هر کس نیست و بدان کیفیت رضامندی که در دل می باشد
و هر کس آنرا میداند خاصه وقت مصیبت کاریست سخت اگر
کسی نهایت اجتهاد کند می تواند که به زبان رضامندی ظاهر
نماید لیکن آن رضا نه باشد چه محل رضا دل است نه زبان البته

و قتی که محبت تامه دانش با حق تعالی حاصل شود و وجود کیفیت نیا
 ممکن بلکه واقع است چنانکه هر کس میدانند که هر چه از دست
 می رسد نیکوست و ضرب الجیب زریب و چون در مدارج
 محبت تفاوت است در مدارج رضا هم تفاوت خواهد بود و
 بعض آثار و لوازم چنان بوده باشند که ما مردم عوام از آن
 خبر نداریم و دل اهل محبت آنرا تصدیق تواند کرد درین صورت
 اگر کلامی که خبر از آن درجه است از بزرگی به وقوع آمده باشد
 قابل اعتراض نخواهد بود بلکه دال بر کمال محبت است الحاصل
 رضا بالقضا فرع محبت الهی است و محبت الهی از لوازم ایمان
 است قال الله تعالی والذین امنوا اشد حبا لله چون درین
 آیه ارشاد است که مومنان اشد محبت با خداست تعالی میداند
 و یک درجه محبت آنست که آدمی را کور و کرازد کما قال علیه الصلوة
 والسلام حبك للشئی لعی و یسمی حرمی و عن ابی الدرداء

الحواطی فی اعتدال القلوب عن ابی بکر خزیمه و ابن عباس
 عن عبد الله بن انس کذا فی کذا الحال پس ضرورت شد
 که محبت الهی از همه چیز دگر غالب تر باشد اگر کسی اینچنین
 محبت الهی در خود یا بدشکرا و اداناید ورنه تیضیع و زاری آنرا
 از خدای تعالی طلب نماید چه در صورت ثبوت ملازمت و ایما
 و محبت انتقال لازم دلیل انتقال ملزوم باشد و آن محل
 خطر است نعوذ بالله من ذلک و علامات شدت محبت
 با خدای تعالی بسیار اندیکه آنست که موت آسان شود و هیچ
 خوف آن نباشد بلکه اشتیاق آن پیدا شود چه که لقاء حق
 تعالی بے موت صورت نپذیرد پس موت واسطه لقاء حق
 تعالی باشد و معلوم است که واسطه لقاء محبوب بالطبع
 مرغوب می باشد عن ابراهیم قال قال ابن مسعود رضی الله
 عنه ليس للمؤمن راحة دون لقاء الله عز وجل فمن كانت

از این مسعود رضی الله عنہ
 از نیست که نیست بیک

احوال النجی اداء التوجه
 ۱۸

برین راحت سوائی
 برایت الهی

راحتہ فی لقاء اللہ عزوجل فكان هو المطلوب قد رواه ابو نعیم فی الجلید
 وفیه ایضاً عن عمرو بن مرة عن شیخ عن ابی الدرداء
قال احب الموت اشتیاقاً الی ربی - **وقال** علیہ الصلوٰۃ
 والسلام الموت تحفة المومنین والدرهم والدينار
 ربع المناق وھما زادلا فی النار رواه الدارقطنی
 کذا فی البدر المنیر اگر بوجہ لذات شہوانی وکدورات جسمانی
 آثار محبت بظاہر یافتہ نہ شود و در صورت صحت ایمان انشاء اللہ تعالیٰ
 وقت موت آسانی آن خواهد شد و ظاہر است کہ این درجہ ضعف
 ایمان باشد و ایمان قوی ہماں تواند بود کہ محبت کامل باشد
 بحدیکہ ہر وقت اشتیاق موت باشد - و علامت دیگر آنکہ از
 محبوبان حق تعالی در دل خود محبت یا بد خصوصاً محبت نبی کریم
 صلی اللہ علیہ وسلم را از ہمہ بیشتر یا بد **قال** علیہ الصلوٰۃ
 والسلام وثالث من کن فیہ وجد بہن حلاوۃ الایمان

پس اگر راست در دنیا
 ایجاب شد پس بآن مطلوب

است
 دست مبارک موت نماز
 اشتیاق بود و کار خود
 فرمود کہ موت تحفہ مومنین است

۱۱۹

و در ہم و دینار تا زانی را شوق
 سبک چو زانکہ در ہر سبک
 یافتہ شوند یا یافتہ شود
 حلاوت ایمان -

هر دو در یکجا دوست تر باشند از دو یکه
 ای که از خدای در رسول خدا
 هر دو در یکجا دوست تر باشند از دو یکه
 ای که از خدای در رسول خدا

ان يكون الله ورسوله احب اليه مما سواهما وان
 يحب المرء لا يحبه الا الله وان يكره ان يعود في الكفر بعد
 اذ انقذه الله منه كما يكره ان يلقى في النار حرق
 ت لا عن انس كذا في كذا العمال وفيه ايضا قال
 الاعرابي والله لقد جئتكم وما على ظهر الارض احد
 بغض الى منكم وانك اليوم احب الى من والدي
 ونفسي واني لاحبك بداخلي وخارجي وسري وعلاني
 اشهد ان لا اله الا الله واشهد انك رسول الله
 الحديث مختصر من اوله واخره وايسر جنس وقائع در
 كتب حديث بسيار اند که مجر و ايمان تصحيح کردند که شدت بغض
 مبدل بحال محبت آنحضرت صلی الله علیه و سلم شد و عن انس
 قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لا يؤمن احدكم
 حتى اكون احب اليه من والده وولده والناس اجمعين

هر دو در یکجا دوست تر باشند از دو یکه
 ای که از خدای در رسول خدا
 هر دو در یکجا دوست تر باشند از دو یکه
 ای که از خدای در رسول خدا

ان يكون الله ورسوله احب اليه مما سواهما وان
 يحب المرء لا يحبه الا الله وان يكره ان يعود في الكفر بعد
 اذ انقذه الله منه كما يكره ان يلقى في النار حرق
 ت لا عن انس كذا في كذا العمال وفيه ايضا قال
 الاعرابي والله لقد جئتكم وما على ظهر الارض احد
 بغض الى منكم وانك اليوم احب الى من والدي
 ونفسي واني لاحبك بداخلي وخارجي وسري وعلاني
 اشهد ان لا اله الا الله واشهد انك رسول الله
 الحديث مختصر من اوله واخره وايسر جنس وقائع در
 كتب حديث بسيار اند که مجر و ايمان تصحيح کردند که شدت بغض
 مبدل بحال محبت آنحضرت صلی الله علیه و سلم شد و عن انس
 قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لا يؤمن احدكم
 حتى اكون احب اليه من والده وولده والناس اجمعين

ان يكون الله ورسوله احب اليه مما سواهما وان
 يحب المرء لا يحبه الا الله وان يكره ان يعود في الكفر بعد
 اذ انقذه الله منه كما يكره ان يلقى في النار حرق
 ت لا عن انس كذا في كذا العمال وفيه ايضا قال
 الاعرابي والله لقد جئتكم وما على ظهر الارض احد
 بغض الى منكم وانك اليوم احب الى من والدي
 ونفسي واني لاحبك بداخلي وخارجي وسري وعلاني
 اشهد ان لا اله الا الله واشهد انك رسول الله
 الحديث مختصر من اوله واخره وايسر جنس وقائع در
 كتب حديث بسيار اند که مجر و ايمان تصحيح کردند که شدت بغض
 مبدل بحال محبت آنحضرت صلی الله علیه و سلم شد و عن انس
 قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لا يؤمن احدكم
 حتى اكون احب اليه من والده وولده والناس اجمعين

ان يكون الله ورسوله احب اليه مما سواهما وان
 يحب المرء لا يحبه الا الله وان يكره ان يعود في الكفر بعد
 اذ انقذه الله منه كما يكره ان يلقى في النار حرق
 ت لا عن انس كذا في كذا العمال وفيه ايضا قال
 الاعرابي والله لقد جئتكم وما على ظهر الارض احد
 بغض الى منكم وانك اليوم احب الى من والدي
 ونفسي واني لاحبك بداخلي وخارجي وسري وعلاني
 اشهد ان لا اله الا الله واشهد انك رسول الله
 الحديث مختصر من اوله واخره وايسر جنس وقائع در
 كتب حديث بسيار اند که مجر و ايمان تصحيح کردند که شدت بغض
 مبدل بحال محبت آنحضرت صلی الله علیه و سلم شد و عن انس
 قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لا يؤمن احدكم
 حتى اكون احب اليه من والده وولده والناس اجمعين

رواه الشيخان واللفظ البخاري وقال عليه الصلوة
والسلام ثلث من حفظهن حفظ الله له دينه ودنياه
ومن ضيعهن لم يحفظ الله له شيئاً حرمة الاسلام وحرمة
وحرمة رحمي لك في تار يخه عن ابي سعيد ازين معلوم
شد که لوازم ايمان محبت بنی کریم صلی اللہ علیہ وسلم است
و همچنین محبت اہل بیت کرام - عن علی رضی اللہ عنہ قال
قال لی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یا علی ان الامر
عربان لباسہ التقوی و ریاشہ الہدی وزینتہ الحیا
وعمادہ الورع وملاکہ العل الصالح واساس الاسلام
حبی وحب اہل بیتی کرکذا فی کنز العمال وقال علیہ
الصلوة والسلام من لم یحب العباس بن عبد المطلب
واہل بیئہ فقد بری اللہ ورسولہ منہ قط فی الافراد
وابن عساکر عن جابر کذا فی کنز العمال - وفيہ ایضاً

زمرہ صلی اللہ علیہ وسلم
برابر است - اشیا را حفظ
کن حافظ یقینی دین و دنیا
آز اخلافت کند در کونین
بہر خدا ذکر جماد را شانی
دارد آن سہ اشیا است
بزرگی اسلام و حرمت آن

۱۲۱
انوار العارفین

صلی اللہ علیہ وسلم در کرامت
درم ای ۱۲

زمرہ صلی اللہ علیہ وسلم از
علی رضی اللہ عنہ کذا اسلام
یہ نیز است لباس تقوی
است و باز سے اہل بیت

در حداد آن علی
و نیز اسلام محبت من
و محبت اہل بیت من ۱۲

روایت است که اگر در روز قیامت دعا بخواند
 و در پیشانی خالی داشته باشد
 و در پیشانی دعا بخواند
 و در پیشانی دعا بخواند

قال عليه الصلوة والسلام يا معشر الناس لن تومنوا
 ولم تكونوا مؤمنين حتى تحبوا عباساً طيب عن علقمة
 بن مالك ومخيمس بن مجتبى بن عبد الله بن عمر فاروق رضي الله عنهما
 از آثار ايمان است عن ابن عمر رضي الله عنه قال
 يؤتى باقوام يوم القيمة فيوقفون بين يدي الله تعالى
 فيؤمر بهم الى النار فاذا هم الزبانية تاخذهم
 وقرّبوا من النار وهم مالك ان ياخذهم قال الله تعالى
 ملكة الرحمة رد وهم فيرد وهم فيقفون بين يدي
 الله تعالى طويلاً فيقول عبادي امرت بكم الى النار
 يذنب سبقت لكم واستوجبتموها وقد روعتكم
 وقد وهبت ذنوبكم لحبكم ابا بكر وعمر كرمين
 اولياء الله از آثار ايمان است قال عليه الصلوة والسلام
 اوحى الله تعالى الى نبي من الانبياء ان قل لفلان الخا

ليس علم من قال في شكاف
 رقت اكر يا اهدى اهدا
 پس خداوند او را آهنا
 دایستاده و فرزند نیکویش
 حق تعالی را نماند در از پس

اخواني محمد اده التوحيد
 ۱۳۶

بگویند حق تعالی که بسبب
 عمل بد و نیک و ستم
 شده بود و من ستم
 شما را که بسبب
 ابا بکر و عمر رضي الله عنهما

بنشینم شمارا ۱۳
 فرمودی که در حق تعلق
 بنشینم که بگو فلان عابد را

صفت صدیق اکبر و عمر از آثار ايمان است

اما زهدك في الدنيا فتجلبت راحة نفسك واما
 انقطاعك الى فتعزرت بي فماذا علمت فيما لي
 عليك قال يا رب وما ذلك قال هل عادت في
 علوا واهل واليت في وليا حل ^{مفرد} حل عن ابن مسعود
 اجمال محبت محبوبين حق تعالى از لوازم و آثار محبت الهی است
 و آن لازمہ ایمان است پس محبت آنان ہم لازمہ ایمان باشد
 و برتر درین آنست که چو کسی را شخص دوست میدارد
 و جهت برائے محبت می باشد مثلاً احسان یا احسان و غیره و ظاهراً
 که در محبت محبوبین حق تعالی ہمین جهت است که حق تعالی
 آنها را دوست میدارد و دوست دوست دوست می باشد
 پس این محبت راجع باشد بسبب محبت الهی - آری اینجا جهت
 دیگر هم میان می آید که آن توقع احسان است لیکن فشاء آن
 هم محبت الهی بآنهاست زیرا که توقع احسان از آنان صرف

کسی را چو کسی را دوست دارد
 و او را نفس خود را و آنچه
 انقطاع از دنیا از حق بسبب
 من پس عزت یا غنی بمن کان
 و کس که حق من بقو بود را
 چو کسی را دوست است

۱۲۳
 انوار انجیل
 در دلگرا آن محبت گشت
 ایادشمن دانستی دشمن گشت
 و دوست گشتی دشمن گشت
 ۱۲۴

دوست دارد
را بنظر اعمال آنها دارد
نفرود حساب در زمره
و اینست آنچه کرده
باشد علی آنها
نفرود هر که دوست دارد

ازین جهت است که محبوبین حق تعالی اند و حق تعالی شفاعت
و ستارش آنها را قبول میکند هر چند نشاء این محبت یک درجه
فروتر است از نشاء سابق زیرا که غرض ذاتی هم در آن شریک
شده است لیکن چو ازین جهت که مدار این بر همان نشاء
اولین است مذموم نباشد چرا که نشاء محبت را اعتبار نیست
تقوی چنانکه ازین احادیث ظاهر است قال علیه الصلو
و السلام من احب قوما علی اعداء لهم حشر يوم القيمة
من زمرتهم فحوسب بحسابهم و ان لم یعمل اعمالهم
الخطیب عن جابر کذا فی کنز العمال و فیہ ایضا عن یحیی
بن الحنفیة قال من احب رجلا علی عدل ظهر منه
و هو فی علم الله من اهل النار اجرة الله كما لو کان
من اهل الجنة و من البغض رجلا علی جور ظهر منه و هو
فی علم الله من اهل الجنة اجرة الله كما لو کان من

شخص را بسبب عدل او
تا که آن شخص در علم حق تعالی
از اهل نارا است وجود دهد
چنانکه او را آن دوست

۱۲۲
خبر از اهل بیت

دارنده و مانند کسی که دوست
دارد او را بلیست را و او را
دشمن دارد کسی را با بغض
چون او را در حال جنگ کسی
جوابد و علم حق تعالی از این
جنت است از این دو پادوا
اند تعالی باین مقدار که
دشمنی شخصی را از اهل نارا

اهل النار عجب و وجه دیگر در آن نیست که انسان بهر کسی
 می باشد که با او دوستی میدارد و کما ورد عن انس رضی الله عنه
 قال جاء رجل الى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا
 رسول الله صلى الله عليه وسلم متى قيام الساعة
 فقال النبي صلى الله عليه وسلم الى الصلوة فلما قضى
 صلوته قال اين السائل عن قيام الساعة فقال الرجل
 انا يا رسول الله قال ما اعدت لها قال يا رسول الله
 ما اعدت لها كبر صلوة ولا صوم الا اني احب الله
 ورسوله فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم المرء
 مع من احب وانت مع من احببت فما رايت فرح المسلمون
 بعد الاسلام فرحهم بها هذا حديث صحيح البخاری
 رواه الترمذی وقال عليه الصلوة والسلام احبوا من
 احب الله احبوا الله تعالى من كل قلوبكم الحديث رواه الهان

شخص حاضر شد و عرض کرد
 یا رسول الله صلی الله علیه و آله
 قیامت کبما باشد پس بفرمود
 حضرت بایست نازد و بعد از وقت
 آنکه من را از فرزند خود گفتند
 که چه آمده که نازد و بایست قیامت
 گفت نازد و فرزند را زیاده نام

البته در کتب شیعه و اخبار رسول
 ۱۲۵

بیدارم از خودم آرمی بخواه
 کسی می باشد که با او دوستی
 میدارد و تو فرموده عجب فرمود
 باشی را و ای میگوید که درین
 ارشاد صحابه چنان سرور شدند
 که گویست بعد از اسلام یافتن پیغمبر
 دوست دارید که کسی را بگوید
 ملائکت بیدار و در خواب
 را از برای خود و در آن روز

از خود الهی از تو محبت تو بخوان
 و هم محبت من که با تو محبت
 پیدا و در هم محبت کار یک
 نزدیک کند با محبت تو ۱۲
 خود و علیه الصلوة و السلام
 الهی محبت تو دوست تو کن
 نزد من از نفس من

احوال الحقیقی
 ۱۲۶
 احادیث

داخل من ۱۳
 فرمود دست من درانید
 خداست تعالی را بسوی
 خدایان او دوست دارد
 حق تعالی شمار ۱۴

کذا فی کذا العمال چون محبت اولیاء الله نافع است ازین ^{ما ی} تعلیم عایشه
 تا من محبت اولیاء الله صدق دل طلبکار باشد قال علیه الصلوة
 والسلام اللهم انی اسئلك حبك وحب من یحبك وحب
 علی یقربنی الی حبك الحدیث ^ت لك عن معاذ
 کذا فی کذا العمال الحاصل از احادیث متعدده معلوم شد که
 محبت اولیاء الله از لوازم محبت الهی است و محبت الهی از لوازم
 و ضروریات ایمان است لهذا باید که انسان آزا طلب می نموده
 باشد تا لوازم آن خود بخود حاصل شوند قال علیه الصلوة والسلام
 اللهم اجعل حبك احب الی من نفسی واهلی کذا فی کنفی
 الحقائق و برای کسانی که سعی می کنند که محبت حق تعالی بدل اهل ایمان
 متکثر شود بشارت وارد شده قال علیه الصلوة والسلام
 حبوا الله الی عباد لا یحبکم الله طب ابی امامه کذا
 فی کذا العمال و این قدر اهمیت که در محبت الهی می باید از ازل ^{ست}

کہ چون محبت مستحق شد معلوم گردد کہ ایمان مستحق شد و ہم نفس محبت
 شمر فوائد بے شمار است منجمله آن یکے آن است کہ بر عمل خیر اس
 می شود و ہم ضرورت مشقت عمل چندان نمی ماند کما یستفاد
 عن زید بن اسلم قال هلك عثمان بن مظعون فامر
 رسول الله صلى الله عليه وسلم بجهازه فلما وضع
 في قبره قالت امرته هنيئاً لك أبا السائب السجدة
 فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم واهلها
 بذلك قالت كان يا رسول الله يصوم النهار ويصلي
 الليل قال يحسبك لو قلت كان الله يحب الله ورسوله
 رواه ابو نعيم في الحلية قال عليه الصلوة والسلام
 اذا احب الله عبداً اثنى عليه سبعة اصناف الخير
 لم يجله قط (الحديث ق في الزهد عن ابی سعید)
 كذا في كنز العمال) اگر چہ یکایس حدیث شریف برائے کسی است

از زید بن اسلم مرویست کہ
 حضرت پاک در رسول الله صلی الله
 علیہ وسلم را دوستی سالان

عباد و بجا می آید در تقرب او
 محبت زدن او مبارکبار و با
 اسے ابو السائب حبیب

۱۲۶
 در روز و شب و نماز و روزه و صدقه و
 در روز و شب و نماز و روزه و صدقه و

در روز و شب و نماز و روزه و صدقه و
 در روز و شب و نماز و روزه و صدقه و
 در روز و شب و نماز و روزه و صدقه و

در روز و شب و نماز و روزه و صدقه و
 در روز و شب و نماز و روزه و صدقه و

که حق تعالی با او محبت میدارد و نه برای کسیکه با حق تعالی محبت دارد
 لکن ثابت است که اگر بنده با حق تعالی محبت دارد حق تعالی هم با
 محبت میدارد و کما یستفاد من عموم هذا الحديث قال علیه الصلوٰۃ
 والسلام من کان یحب ان یعلم منزله عند الله فلینظر
 کیف منزله الله عنده فان الله ینزل العبد من حیث
 انزله من نفسه عبد بن حمید والحق کمره وابن
 شاهین فی الترغیب فی الذکر عن جابر رضی الله عنه
 کذا فی کثر الحال و هم از لوازم محبت الہی رضا بالقضاست
 و ہم تسلیم و کمال توکل چرا کہ پیش محبوب خود گردن نہادن و در جملہ
 امور اختیار خود و مبعوث مسلم داشتن لازمہ کمال محبت است
 و ہم از آثار آنست کہ عموماً با سایر خلق نوعی محبت پیدا شود چرا کہ
 جملہ خلق عیال حق تعالی است کما قال علیہ الصلوٰۃ والسلام
 الخلق کلهم عیال الله فاحیهم الی الله انفعهم لعیالہ

خود هر که خواهد که بداند منزلت او نزد خداوند تعالی چیست راست پس بیند که منزلت حق تعالی نزد او چیست است که حق تعالی از بنده بقایم نازل می شود و نازل کرد و او را از نفس خود ۱۲

۱۲۸

خود و مبعوث مسلم داشتن لازمہ کمال محبت است محبوب ترین بندگان نزد خداوند تعالی کسی است که براس عیال از ناخن تر باشد ۱۲

و البزاز عن انس طب عن ابن مسعود كثر العمال
 چه معلوم است كه چون كسے شخصے را دوست دارد عيال او را هم
 دوست خواهد داشت پس محبت باطن انيس جيت داشته باشد
 درين محبت فروت در آدمي و جانور و مومن و كافر نتواند نمود و آزا
 بيع چيز و كس گوارا نخواهد داشت و سخاوت و رحم بر همه از مقتضا
 اين مقام باشد تا وقتيكه خلاص مرضي حق تعالى نبود و چون دانند كه
 خلاص مرضي است ترك آن كرده تابع مرضي حق تعالى خواهند شد
 پس از جهاد و قرباني و مماثل آن تخلف نخواهد و زير زير پا كه رضا
 اين كس منوط و مربوط بارتضا سے حق تعالى است و هر چند لازم
 ايمان بالقدر آن بود كه دعا ترك كرده شود ليكن چون دانسته شد
 كه حق تعالى بدار ارشاد فرموده است لاجرم براے خوشنودي
 حق تعالى امثالاً للامر دعا خواهد نمود نه بقصد مراد خود چرا كه ايس كس
 مراد خود را پيش رضا حق تعالى قرباں ساخته است و من جمله

آثار و لوازم محبت الہی ذکر و یاد و تعالیٰ است چرا کہ ہر کہ چیز سے را
دوست دارد یاد آں بدش می باشد قال علیہ الصلوٰۃ والسلام
من احب شیئاً اکثر من ذکرہ حر عن عائشہ کذا فی
کذا العمل پس اگر با حق تعالیٰ محبت کامل باشد دل خود بے یاد او جا
نیاساید چنانچہ خنق میدانند و در خود می یابند کہ یاد معشوق چنان ممکن می باشد
کہ هیچ چیز میلے ندارند و از یاد معشوق دمی نیاسایند تا آنکہ مردم
آہنہ ازادیوانہ می گویند پس اینجا ہم کیفیت قلبی باشد کہ هیچ کیفیت
مبانیہ خود را بدل متکین شدن بلکہ راہ یافتن نمی دہد این است
مرتبہ عالیہ و ما دون آں مراتب متفاوت اند تا آنکہ نسبت ما
مردم عوام رسد کہ در عین عبادت بجائے آنکہ دل در یاد الہی
خاضع و خاشع باشد در اشیائے خسیہ و نیویہ مصروف میگردد
و اگر گاہی ذکر و تسبیح بزبان آید دل بجائے دیگر می رود و این فی الحقیقت
ذکر نباشد چرا کہ محل ذکر در اصل دل است نہ زباں چہ ذکر ضد نیلانی

کما قال الله تعالى واذكر ربك اذا نسيت وقال تعالى فويل
 للقاسية قلوبهم من ذكر الله وقال تعالى ثم لتلين
 جلودهم قلوبهم الى ذكر الله وعن انس رضي الله عنه
 قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من نسي
 صلوة او نام عنها فكفارتها ان يصليها اذا ذكرها
 متفق عليه وقال عليه الصلوة والسلام ان الشيطان
 يلقم قلب ابن ادم فاذا ذكر الله عز وجل خنس عنده
 واذنسى الله المتقر قلبه الحكيم عن انس رضي الله عنه
 كذا في كذا العمال معلوم است که نسیان بدل می باشد نه زبان
 همچنین ذکر بدن باشد و ذکر لسانی را از آن جهت ذکر توان گفت
 که دلالت بر ذکر قلبی میدارد و الحال چون ما مردم را آن حالت
 نصیب نیست که دل مدام ذکر باشد پس سبیل ما همین است که دل را
 اصلاح کنیم و بیاد الهی عادی سازیم و امتثال الامر بدان مشغول باشیم

نزد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
 کرد و از وی را این جواب بود که

نماز گذارد و پس گفت که
 اینست که وقت اذان را گذارد و

فرمود که کسی که شیطان را
 بکینه کتب بنی آدم را
 پس بر او یاد کند الله عز وجل

۱۳۱
 از این کتاب

به اشیاء می شود و ذکر
 دیگرگاه فراموشی کند
 انظر قال را اقرار میکند
 دل او را

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا
 وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ أَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ كُلِّ شَجَرٍ
 وَجَوْحِ فِي الزَّهْدِ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ مَرَسَلًا كُنْزُ الْعَمَالِ
 وَفِيهِ أَيْضًا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ أَذْكُرُوا اللَّهَ
 حَتَّى تَكُنْتَ وَخَلَقَ النَّاسَ يَخْلُقُ حَسَنًا وَاتَّبَعَ السَّيِّئَةَ
 الْحَسَنَةَ فَتَحَمَّهَا ابْنُ شَاهِينَ فِي التَّرْغِيبِ فِي الذِّكْرِ
 عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَفِيهِ أَيْضًا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
 وَالسَّلَامُ أَذْكُرُوا اللَّهَ حَتَّى يَقَالَ انْكُمِرُوا ابْنُ شَاهِينَ
 فِي التَّرْغِيبِ فِي الذِّكْرِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَفِيهِ أَيْضًا
 قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ أَذْكُرُوا اللَّهَ حَتَّى
 تَقُولَ الْمَنَافِقُونَ انْكُمِرُوا ابْنُ صَحْمٍ فِي الزَّهْدِ
 عَنْ ابْنِ الْحَجَرِ مَرَسَلًا وَفِيهِ أَيْضًا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
 وَالسَّلَامُ أَذْكُرُوا اللَّهَ تَعَالَى حَتَّى يَقُولُوا امْجُوعُونَ حَمْدُ

کرم و یاد کن اسمی جلالت
 هر جا که باشی و باشی با مردان
 بخشن محبت و در پیش هر مردی
 فیکشت که گویند بهی راه
 زود زیاده گویند ذکر او
 و زود بیا تا انکار گویند شایان
 که شمار یا کار نیستند ۱۲

احوال
 ۱۳۲
 احوال

حبيب لك هبيب عن ابي سعيد ووقتیکه ذکر الهی بجز مقتدر
 رسید امید است که از فضل الهی تعالی عشقه با او تعالی پیدا شود
 و همه لوازم آن خود بخود بوجود آید قال علیه الصلوة
 والسلام یقول الله تعالی عز وجل اذا کان الغالب
 علی العبد الاشتغال بی جعلت بغیته ولذته فی ذکری
 فاذا جعلت بغیته ولذته فی ذکری عشقنی وعشقتہ
 فاذا اعشقتنی وعشقتہ رفعت الحجاب فیما بینی وبینہ
 صیرت تغالبا علیه لا یسهوا ذاسعی الناس اولئک
 کلامهم کلام الانبیاء اولئک الابطال حق اولئک
 الذین اذا اردت باهل الارض عقوبة اوعذ ابا ذکر
 فصرفت ذلک عنهم حل عن الحسن مرسله کذا فی
 کنز العمال وسوائے این فوائد ذکر بشمار اند و احادیث وارده
 در این باب بکثرت بنندی از این ذکر کرده می شود قال علیه الصلوة

زود و علی الصلوة والسلام
 سرانجام غلبه می نماید بر غلبه
 غالب آید بر غلبه اشتغال
 سکن خرابی و لذت او در

چنانکه اگر در اندیشه شود پیش
 و لذت او در ذکر می باشد
 سکن شود و من عاشق او شود
 پس بجا که او عاشق شود
 و عاشق او شود می بردارم
 بر دانه کدو می آید

۱۲۳

در میان منت میگردانم
 غلبه بر آن نه بود که در میان
 همسایه کنند کلام شال کلام
 اینها از آن میگویند که هرگاه اراده
 آید از آن اندک که هرگاه اراده
 غلبه بر آن نه بود که در میان
 بر آن زمین یا در می کشم
 آنرا از آن می آید

و از این مذهب که بر این پایه است
 و چون می گویند که این را می بیند
 آدمی که می گویند که در راه
 ایشان می بیند که این را می بیند
 و از این مذهب که بر این پایه است
 و چون می گویند که این را می بیند
 آدمی که می گویند که در راه
 ایشان می بیند که این را می بیند

و السلام ذكر الله ستفاء القلوب فرعن انس رضى الله
 كذا في كثر العمال وفيه ايضا ان الله ملكة سياحين
 في الارض فضلا عن كتاب الناس يطوفون في الطر و يلمسون
 اهل الذ كرفاذ او ج و اقوما يد كرون الله تنادوا اهلوا
 الى حاجتكم فيخفونهم باجنتهم الى سماء الدنيا فيسألهم
 ربهم و هو اعلم بهم ما يقول عبادى فيقولون يسبحونك
 و يكبرونك و يمجدونك و يمجدونك فيقول هل رأوني
 فيقولون لا و الله ما راوك فيقول كيف لوراؤنى فيقولون
 لوراؤك كانوا اشد لك عبادة و اشد لك تمجيدا
 او اكثر لك تسبيحا فيقولون فما يسألون فيقولون
 يسألونك الجنة فيقول هل رأوها فيقولون لا و الله
 يا رب ما رأوها فيقول فكيف لو انهم رأوها فيقولون
 لو انهم رأوها كانوا اشد عليها حرصا و اشد لها طلبا

مقصود خود را پس می بیند
 و از این مذهب که بر این پایه است
 و چون می گویند که این را می بیند
 آدمی که می گویند که در راه
 ایشان می بیند که این را می بیند

افراد القوم في الدنيا
 ۱۳۲

و از این مذهب که بر این پایه است
 و چون می گویند که این را می بیند
 آدمی که می گویند که در راه
 ایشان می بیند که این را می بیند

و از این مذهب که بر این پایه است
 و چون می گویند که این را می بیند
 آدمی که می گویند که در راه
 ایشان می بیند که این را می بیند

و اعظم فيها رغبة قال فممن يتعوذون فيقولون من النار
 فيقول الله عز وجل وهل رأوها فيقولون لا والله يارب
 ما رأوها فيقول فكيف لورأوها فيقولون لورأوها كانوا
 اشد منها فرارا و اشد لها مخافة فيقول فاشهدكم اني
 قد غفرت لهم فيقول ملك من الملائكة فيهم فلان ليس
 منهم انما حاجة فيقول هم القوم لا يشقى بهم جليسهم
 حمق عن ابى هريرة كذا في كنز العمال ورواه في المشكاة
 من البخاري وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام
 ان الله تعالى يقول انا مع عبدي ما ذكرني و تحركت به
 حملا عن ابى هريرة رضى الله عنه وفيه ايضا
 قال عليه الصلوة والسلام ان كل شئ صقالة
 وان صقالة القلوب ذكر الله و ما من شئ انجا من
 عذاب الله من ذكر الله ولو ان تضرب بسيفك حتى

و غلبت آن فرموده چنين
 تعوذ ميكنند عرض خواهند كرد
 كذا از دودخ ارشاد شود كذا را بگويد
 ادوا بغير عرض خواهند كرد و مضاعف
 بپروردگار نديده اند اما ادوا
 بغير اين چنانچه بود
 حال خيال اگر چه ميبنيد ادوا
 عرض خواهند كرد اگر اراد اينچنين
 زياده تر از ده خواهد كرد و سخت

در ياد دعوت خواهند كرد
 بفرمايد كه گواه ميبارم شما را
 و خوشتر است آنجا كه يكسختي است
 و شش سال بگيرد كه فلاں از آن جا
 نيست بلكه ايك حاجت خود
 آمد و بود پس ارشاد شود كه

۱۳۵
 حقايق الحقايق

ابن قهر ذكر طبرستان
 فرمود و عليه الصلوة والسلام
 كه الله تعالى ميفرمايد
 باینده خود را و يا ايكم را ياد
 مي كند و توبه كنيد بپناه او
 فرمود و عليه الصلوة والسلام
 و الله اعلم بالصواب

و ان عذاب الهمي حاجت دينه
 و ذكر الله من ذكر الله
 و بايشتر خود را بفرموده شود
 و بايشتر خود را بفرموده شود

نمود ذکر این شفاء در ذکر
مردان بیاری ۱۲
زمره علی الصلوة والسلام

ایضا در جمیع از تبت و اطفال
و غیرین بکثیرین آیتها مذکور است
شماره بیست و شش از اربع

شماره بیست و شش از اربع
کرون نه در قزوین است
شماره از این کتاب که بکثیرین
کوشش و زحمات گردانیده
شماره و بیست و شش از اربع

۱۳۰
افعال الخیر فی الدنیا

شماره بیست و شش از اربع
زمره علی الصلوة والسلام
کرون نه در قزوین است
شماره از این کتاب که بکثیرین
کوشش و زحمات گردانیده
شماره و بیست و شش از اربع

عن ابی سعید و فيه ایضا قال علیه الصلوة والسلام
ذکر الله شفاء وان ذکر الناس داء حب عن مکحول مرسل
وعن ابی الدرداء قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم
الا نبئکم بخیر اعمالکم و ازکاهها عند ملیککم و ارفعها
فی درجاتکم و خیر لکم من الفاق الذهب والورق و خیر لکم
من ان تلقوا عدوکم ففرضوا اعناقهم و یضربوا اعناقکم
قالوا بلی قال ذکر الله رواه مالک و احمد و ترمذی و ابن ماجه
کذا فی مشکوٰۃ و فيه ایضا عن ابی هریره رضی الله تعالی عنه
قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم انا عند ظن
عبدی بی و انا معه اذا ذکرنی فان ذکرنی فی نفسه ذکرته
فی نفسی و ان ذکرنی فی ملاء ذکرته فی ملاء خیر منه متفق
و فيه ایضا عن معاذ ابن جبل قال ما عمل العبد علای
البحال من عذاب الله من ذکر الله رواه مالک و ترمذی

از ذکر این نیست ۱۳
از ذکر این نیست ۱۳
از ذکر این نیست ۱۳
از ذکر این نیست ۱۳

افضل وارفع درجه درج اول
افضل وارفع درجه درج اول
افضل وارفع درجه درج اول
افضل وارفع درجه درج اول

افضل وارفع درجه درج اول
افضل وارفع درجه درج اول
افضل وارفع درجه درج اول
افضل وارفع درجه درج اول

افضل وارفع درجه درج اول
افضل وارفع درجه درج اول
افضل وارفع درجه درج اول
افضل وارفع درجه درج اول

وابن ماجه وفيه ايضا عن ابى سعيد رضى الله عنه
ان رسول الله صلى الله عليه وسلم سئل اى العباد
افضل وارفع درجه عند الله يوم القيمة قال الذى اكره
الله كثيرا والذاكرات قيل يا رسول الله ومن الغارنى
فى سبيل الله قال لوضرب بسيفه فى الكفار والمشركين
حتى يتكسر ويختضب دما قال الذى اكره الله افضل منه
درجه رواه احمد وترمذى ابن ست بعض فوائد ذكر خاتمه
تأصيت ذكر معلوم شد كى باعث محبت الهى ست بهيما بنده را
محبوب و معشوق حق تعالى مى سازد قال عليه الصلوة والسلام
من اكثر ذكرا لله احبه الله تعالى فرعن عائشة رضى الله عنها
كن فى كثر العمل وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام
يقول الله عز وجل اذا كان الغالب على العبد الاستغفار
بى جعلت بغيته ولذنه فى ذكرى فاذا جعلت بغيته ولذنه

فی ذکر می عشقنی وعشقته الحدیث حل عن الحسن مرسل
 ازیمین وجوه جماعتی از اهل اسلام که با صلاح قلب متوجه شده اند
 بذكر الهی هم خود مشغول شدند و هم احباب را بدان مشغول ساختند
 و مستحق آن شدند که نبی صادق صلی الله علیه وسلم بدان وعده
 فرموده اند قال علیه الصلوة والسلام خیار امتی من
 دعا الی الله وحب عبادة الیه ابن التمار عن ابی هريرة
 رضی الله عنه کذا فی کفر العمال وفيه الضاعن ابی امامة
 قال حبیب الله الی الناس یحببک الله کویعنی ببرکت ذکر و تعظیم
 آن خود هم محبوب حق تعالی شدند و احباب خود را هم بدان مرتبت
 ممتاز ساختند جزا هم الله خیر اللهم لا تحرمنا من فیوضهم وبرکاتهم

بالحق

بهترین است من آن است
 که طلبید بجهت خدا و دوستی او
 سرور اند بندگان او را
 بسوی او ۱۲
 ۱۳۹. انوار العیال و التلخیص
 قیوب گردانید خدا را
 بسوی مردمان که دوست
 دارد و شمار آنها تا حوالی ۱۲

تقریظ و لایزال مایل تحقیق و کاشف رموز دقیق جامع شریعت طریقت جمیع حقیقت
و معرفت مہبط انوار معارف لدنیہ کاشف اسرار علوم دینیہ رہنمای سالکین مقتدا
ناکسین مولانا و مرشدنا حضرت حاجی امداد اللہ صاحب قلیطاب ترازہ حبل الخیر مشواہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَ رَضِيَ كُلِّيٌّ سَيِّدًا لِّمَنْ يَشَاءُ

فقیر بر مضنون این کتاب از اہل تا آخر بخوبی مطلع شد و بغایت پسندید و نوشتند و درین فیض
این ہدایتی است طالبان صادق را و تہنیتی است مرآں ناخبر بکاران نا آشنا را با این شریعت
و طریقت معاشرت می گویند و ہر دو را خلاف مذہب اہل تحقیق لازم و ملزوم می دانند حالانکہ
مذہب و معائنہ مقامیان این است کہ ایمان و دوزدار و یکے اقرار بمسائل چون مومن متحرک
الہی شد و تمام جوانح ظاہری خود را بتبع احکام الہی و ارشاد حضرت رسالت بناہی ساخت
و سر مورقہ ظاہری خود را از فسادہ انقیاد و خباب باری بیرون نیاورد و اقرار بمسائل از و صادق
و بموجب شرع شریف مومن و مسلم شد لیکن ہنوز تصدیق بالقلب از و واقع نشد و تا آنکہ از مرتبہ
انقیاد ظاہری ترقی کرد و قلب خود را ہم بہمہ و بوجہ مطیع مرضیات الہی ساختہ ہمہ مشیت بائے خود
در مشیت موجود حقیقی فاسازد و بالکلیہ از مطلوبات خود دل را پر داخہ باطن خود را نیز درست
رضا و تسلیم الہی تسلیم نماید این وقت تصدیق بالقلب از و صادق آمد و مرتبہ ایمان کامل حاصل
و در مقام طریقت رسید پس مرتبہ اول شریعت است و مرتبہ ثانی طریقت و بلکہ یکے دیگرے
ہرگز حاصل نمی شود و معنی حدیث انما الاعدال بالنیات ہمیں تصدیق بالقلب است و اللہ
دال المولف دافع فیضہ کہ توشیح ہمیں حدیث شریف جامع با حسن وجہ و ادق ثبوت لہ آیات
بینات و احادیث مستندات نمودہ کہ را درین کتاب مجمل گرفتہ نیست حقا کہ طالبان شریعت
و طریقت را انوار اللہ است بہر کہ در لمحات این انوار سالک خواهد شد تا بید الہی بنزل مطابقت
خواہد رسید و اللہ ولی الہدایہ و الادرشاد منہ الامداد و السداد
حررہ الفقیر امداد اللہ حشتی مہاجر مکہ علیہ الرحمہ

غَلَطَاتُ مَنَازِلِ الْتَّحْمِيدِ فِي آدِلَاتِ التَّوْحِيدِ

صِفَـةٌ	غَلَطٌ	صَحِيحٌ	صِفَـةٌ	غَلَطٌ	صَحِيحٌ
١	٢	٣	١	٢	٣
٢	١١	انخوری	٢٢	١٠	می رفته
٣	١٢	مصلحت	٣٥	٣	التخوف
٥	٢	تعملوا	=	٨	یغلبون
=	٣	تعملون	=	=	الحققی
٦	٤	تعملنا	=	٩	یر
٩	١	غضب	=	٨	نکی
١٠	٦	فكرهها	٣٦	٩	مبتلی
=	=	فرضها	٣٤	٢	بدینا
=	١٣	غات	٣٤	٣	بنیهم
١٢	٤	لعب	=	٢	مخضنا
١٣	١٠	یا سخت	=	٥	دواینا
١٤	٧	تا آنکه	=	١٣	استغفناکم
١٥	١٠	میکند	٣٨	١٢	.
١٦	١٠	ذخیره	٢٠	٢	ومع
=	٢٠	کنند	٢٣	١٢	ترسیدند
٢٢	١٣	خوداند	٢٥	٩	الملئكة
=	١٢	بزد	٢٦	١	اخلصوا
=	٢٢	بزد و بد	٢٨	١٣	.
٢٥	٢	نه	٠	٠	.
=	١٣	با او	٢٩	٣	مخلوق

در حالت گذری است
از این روایت تا باریت
در بیان العبدی

صفحہ ۱	غلط ۲	صحیح ۳	صفحہ ۱	غلط ۲	صحیح ۳	صفحہ ۱	غلط ۲	صحیح ۳
۲۹	۱۵	چکورا	چکور	۹۹	۴	الامتہ	الامتہ	۴
۵۰	۶	سمع	اسمع	۱۰۱	۱۰	خطيبا	خطيبا	۱۰
=	۷	بوصيته	بوصية	۱۱۵	۲	يجبط	جبط	۲
=	۸	يوم الفضل	يوم الفضل	=	۷	فاقول	قاقول	۷
۵۱	۱۳	مرد	مرا	=	۸	المكل	المكل	۸
۵۲	۱۲	لسكك	السكك	۱۱۹	۵	وهما زادة	وهما زادة	۵
۵۳	۱۲	زآن	زآن	=	=	افى الناس	افى الناس	=
=	۸	جيب	جيب	۱۲۱	۹	الهي	الهي	۹
۵۹	۲۳	مرويت	مرويت	۱۲۷	۱۲	ميكند شنب	ميكند شنب	۱۲
۶۰	۶	اذنيت	اذنيت	=	۱۳	ميكند	ميكند	۱۳
۶۳	۱۳	امطأ	اخطأ	=	۱۸	شئاو	شئاو	۱۸
=	۵	شتر	شتر	۱۳۰	۷	بيج	بيج	۷
۶۷	۳	قلدى	قل	۱۳۱	۸	واذ	واذ	۸
=	۱۳	خدا	خدا	=	۱۰	بدل	بدل	۱۰
۷۸	۷	اها	ايها	=	۱۳	كنم	كنم	۱۳
۸۲	۵	بقا	لقا	۱۳۲	۵	يخلق	يخلق	۵
۸۶	۱۰	بحدآن	بحدآن	۱۳۳	۳	اشتغال	اشتغال	۳
۸۸	۳	يانام	بانام	=	۱۵	انبا	انبا	۱۵
۹۰	۸	حقيا	حقبا	۱۳۷	۱۰	وبريد	وبريد	۱۰
۹۳	۲	عنى	تمنى	۱۳۸	۵	بسيفه	بسيفه	۵
۹۸	۱۳	يها	ايها	۱۴۰	۲	سيدنا	سيدنا	۲
۹۹	۱	الان	الان	=	۶	آشنا	آشنا	۶

